

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

5

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

K přípravě kádrů a rozvoji vojenského školství

V dubnu 1972 předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa přijalo usnesení, kterým schvaluje nový systém přípravy kádrů a další rozvoj vojenského školství Československé lidové armády. Přijaté usnesení, jehož závěry se již rok usilovně uvádějí v život, zásadním způsobem ovlivní přípravu kádrů naší armády i veškerý příští rozvoj vojenského školství.

Až budou za několik let jeho požadavky a závěry uvedeny v život, bude vojenská školská soustava podstatně jiná než v současné době. Ve vývoji našeho vojenského školství znamená usnesení předsednictva ÚV KSČ skutečný mezník, který s odstupem doby bude stále zřetelněji a výrazněji svědčit o velikosti změn, jež začínáme nyní uskutečňovat.

Usnesení má však zásadní význam nejen pro vojenské školství samo, nýbrž pro celou naši armádu. Jeho důsledná realizace povede k pozvednutí úrovně připravenosti velitelského sboru jako celku na nový vyšší stupeň. Tím vytváří perspektivní předpoklady dalšího růstu bojové pohotovosti naší lidové armády a k udržení vysoké úrovně její soudobosti i v podmínkách rychlého a soustavného rozvoje vojenství pod vlivem vědeckotechnické revoluce. A právě jen z tohoto širšího hlediska můžeme správně pochopit celkový význam i místo tohoto usnesení jako **zásadní opatření při realizaci linie**

XIV. sjezdu KSČ v oblasti zajišťování obranyschopnosti naší země.

Výstavba nové soustavy vojenského školství není a nemůže být záležitostí jednorázovou a krátkodobou. Potrvá několik let než bude plně rovinuta a ještě řadu let dalších než získá všechny náležitosti vysoké kvality, zejména na úseku vojenských vysokých škol. Tato doba je objektivně nutná k úplnému rozvinutí nové soustavy vojenského školství a nedá se žádnými urychlovacími opatřeními uměle zkracovat. Na druhé straně však je nepřijatelné zbytečné a bezdůvodné prodlužování realizace tohoto usnesení. Vždyť takový přístup by vážně poškozoval Čs. lidovou armádu. Naopak, pokud se objeví problémy a potíže je třeba včas je postřehnout a řešit. Je dokonce zcela jisté, že při tak velké přestavbě vojenského školství se postupně vyskytnou nemálo i zcela neočekávaných problémů a těžkostí. Budou-li však všichni ti, kdož se na výstavbě nového systému vojenského školství podílejí, projevovali osobní odpovědnost, iniciativu, důslednost, rozhodnost spjatou s rozvážností, bude usnesení v předpokládané době plně realizováno. Nová soustava vojenského školství bude pak už soustavně připravovat a každoročně armádu posilovat všestranně připravenými kádry takové úrovně, jakou si bude vývoj vědeckotechnické revoluce a její odraz ve vojenství v průběhu několika let vyžadovat.

Vědeckotechnická revoluce a nová soustava přípravy kádrů

Zásadní otázkou pro plné pochopení podstaty a nezbytnosti hlubokých změn ve vojenském školství a v přípravě vojenských kádrů je porozumění souvislosti těchto změn s rozvíjející se vědeckotechnickou revolucí v dnešním třídně rozděleném světě s jejím působením v soudobém vojenství.

Rostoucí fronta vědeckého výzkumu vydává ne pouze ojedinělé vědecké objevy v jednotlivých ohraničených úsecích lidské činnosti, nýbrž i trvalý proud nových objevů a vynálezů, které vedou k nutnosti obnovovat v nebyvalé krátkých termínech techniku v průmyslu, v zemědělství, v dopravě, v řídících procesech aj. a také různorodou techniku vojenskou, a to nikoliv pro její fyzickou, nýbrž pro morální opotřebenost. Ukazuje se např. nutnost periodické obnovy strojového parku ve většině odvětví výroby ve lhůtách 7–10 let a v některých odvětvích ještě častěji. Překročení těchto lhůt bude postupně znamenat zaostávání.

Věda se tak stává nejpronikavější výrobní silou a jako taková prostupuje postupně, ale nezadržitelně všechny oblasti lidské činnosti, přetváří je a svými racionálními a efektivními metodami je uvádí do trvalého pohybu a rozvoje.

Pohlédneme z tohoto hlediska alespoň stručně na některé typické konkrétní vývojové tendence, včetně oblastí kvalifikace a vzdělání. Vývoj na nejpokročilejších úsecích průmyslové výroby už například nejen naznačuje, ale přímo názorně ukazuje a dokazuje uskutečňující se revoluční změny v obsahu práce: „... přesun člověka z jednoduchých čistě výkonových operací uvnitř výrobního cyklu ke složitým funkcím při výrobní aplikaci vědy a při tvůrčím využití všech jeho schopností. V tom směru se otevírá cesta k budoucím zásadním změnám v úrovni kvalifikace a vzdělání celé masy pracovníků...¹⁾ Mnozí lidé žijící v zajetí představy, že to jde o nějakou velice vzdálenou budoucí perspektivu, ne však o přítomnost nebo blízkou budoucnost. V tom je však jejich hluboký omyl a současně i důkaz rychlosti postupu vědeckotechnické revoluce již v jejích počátcích. I když jde především o budoucí, v každém případě však velmi blízkou perspektivu, její již realizované, nepřehlédnuté, velmi

zjevné a stále rychleji se rozrůstající počátky existují už v dnešní přítomnosti.

Pro armádu, která má a která chce zůstat v období vědeckotechnické revoluce plně na výši svých úkolů při zabezpečování obranyschopnosti země a příslušného úseku hranic celého socialistického tábo-
ra, platí, že musí všestranně vstřebat a náležitě uplatnit všechny výsledky vědeckotechnického pokroku.

Vědecké objevy jsou totiž uplatňovány v oblasti vojenství stejně rychle a v ne-
jednom případě ještě rychleji, než v ostatních oblastech života společnosti. Technický pokrok srůstá v oblasti vojenství podobně jako v jiných sférách v celém rozsahu s rozvojem vědy jakožto její vědomá a systematická aplikace.

Rozvoj vojenství je určován především rozvojem technických prostředků ničení — zbraní, prostředků dopravy a prostředků řízení bojů a operací. Neustálý rychlý rozvoj v této oblasti je nesporný a očividný. Nové kvalitně zlepšené prostředky ničení, ochrany, dopravy a řízení si vynucují příslušné změny ve vojenském umění, ve strategii, v operačním umění a v taktice. Periodicky se proto mění a upravují i vojenské řady a předpisy.

Z hlediska přípravy lidí i vojenských kádrů vyplývá **kategorická nutnost přípravy vysoce kvalifikovaných důstojnických kádrů**, kteří budou s to připravit podřízené k složitým funkcím při exploataci vojenské techniky.

Vysokoškolská připravenost, jako základní stupeň vzdělání důstojníka je zcela nezbytná. Praxe však nepochybně potvrdí — a usnesení předsednictva ÚV KSČ z 21. 4. 1972 to správně předvídá — že na mnoha funkcích bude i toto vzdělání jen základem, který bude nutné po několikaleté úspěšné praxi u vojsk dále rozvíjet promyšleným postgraduálním studiem, systémem diferencovaných nástavbových kursů a různými formami vědecké výchovy.

Vyplývá to mimo jiné z toho, že některá moderní elektronická, raketová, letecká a jiná vojenská technika musí být obsluhována skupinami vysoce kvalifikovaných vojenských odborníků, většinou vojáků z povolání, kteří danou techniku a její bojové použití mistrně profesionálně ovládají a dokáží ji v jakékoliv bojové situaci a za jakýchkoliv podmínek v nejkratším termínu uvést do chodu, rychle odstranit případné závady a poškození a optimálně ji uplatnit ke splnění stanovených úkolů a k dosažení vítězství nad nepřítelem.

¹⁾ Filippec J., Richta R., Vědeckotechnická revoluce a socialismus, Praha 1972, str. 29.

Nezbytnost početných vysoce připravených profesionálních vojenských kádřů se v armádě promítá i do vztahu mezi počtem vojáků základní služby a vojáků z povolání. Zatím co za předmnichovské republiky byl dán tento poměr číslu 20:1, pak dnes činí 3:1, u některých speciálních druhů vojsk 2:1.

Nové vyšší požadavky jsou na velitelské kádry kladené i stále složitějšími úkoly výchovy a výcviku vojsk.

Prudký vzestup kolektivního charakteru soudobé vojenské techniky a zbraní i kolektivního charakteru soudobé bojové činnosti vůbec nevede ke snížení úlohy jedince, nýbrž naopak k jejímu zvýšení.

Soustavná cílevědomá a hlavně účinná výchova vojáků k vědeckému a činorodému socialistickému vlastenectví a internacionalismu, k osobní odpovědnosti a vysoké ukázněnosti při plnění všech úkolů k zajišťování obrany má proto v dnešních podmínkách rozvoje vojenství nerosovatelně větší význam a důležitost než kdykoliv v minulosti.

Zákonitým požadavkem na velitelský sbor proto dnes je hluboká, vysokoškolská připravenost v oblasti nejen odborných disciplín, nýbrž i v oblasti společenských věd vůbec, a zejména těch vědních disciplín, jejichž dokonalé zvládnutí tvoří předpoklad a podmínku úspěšné marxisticko-leninské světónázorové, politické a mravní výchovy podřízených vojáků.

Ani skutečnost, že noví vojáci v příštích letech budou celkově vzdělanější a tedy pravděpodobně i světónázorově připravenější, než jsou vojáci dnešní, ani

v nejmenším nesnižuje nároky kladené na příští velitele, náčelníky všech odborností a politické pracovníky v oblasti výchovy. Jednak proto, že víme, že oblast výchovy, zvláště výchovy světónázorové a mravní, je velice složitá a že vyšší vzdělanost všeobecná a odborná ještě automaticky neznamená také vyšší úroveň politické uvědomělosti a mravní vyspělosti. A jednak proto, že úkol vychovávat vzdělanějšího vojáka předpokládá i vzdělanějšího velitele. Nedostatečně, nebo nepřiměřeně vzdělaný vojenský vychovatel musí od prvních okamžiků vzájemné interakce v očích podřízených vojáků ztrácet přirozenou autoritu. Kdo je aspoň běžně zaslíben do pedagogické vědy ví, že bez autority úspěšně vychovávat nelze. Už z hlediska všeobecně platné zásady, že vychovatel má být vzdělanější než vychovávaný, musí mít důstojník minimálně základní vysokoškolské vzdělání. Zcela nelogické a nepochopitelné by bylo, kdyby vychovatel vzdělaných mladých mužů měl vystačit se vzděláním středoškolským.

Všechny již uvedené, ale i mnohé další důvody, které nemůžeme vzhledem k rozsahu stati rozebírat, vystupují v jednoznačný požadavek vysokoškolské připravenosti důstojníka. Důvodová zpráva k usnesení předsednictva ÚV KSČ uvádí k podstatě této věci tento závažný vývod: „Pokud by nebyla včas a zásadním způsobem řešena otázka vzdělanosti důstojnického sboru, mohlo by dojít k tomu, že velitelský sbor ČSLA by v několika málo letech patřil k nejméně vzdělaným v armádách Varšavské smlouvy“.

Hlavní zásady nové soustavy přípravy kádřů a vojenského školství

Nový systém přípravy kádřů je současně systémem komplexním. Představuje relativně velmi uceleně komplexní řešení celého souhrnu složitějších otázek přípravy vojenských kádřů pro naši lidovou armádu v jejich vzájemné spjatosti a propojení v horizontálním i vertikálním směru. V horizontálním směru řeší přípravu vojenských kádřů všech složek a kategorií velitelských i politických, technických i týlových kádřů pro všechny druhy vojsk a služeb, všech odborností, které soudobá armáda vyžaduje. Ve vertikálním směru promyšleně řeší přípravu vojenských kádřů pro všechny stupně armádního organismu od jeho nejnižších článků až po článek nejvyšší v rámci ČSLA a v návaznosti na ostatní armády Varšavské smlouvy.

Z třídně politických hledisek se nový systém přípravy kádřů a vojenského škol-

ství vyznačuje výrazně socialistickým, vlasteneckým a internacionálním zaměřením. Výstavba a struktura celého nového systému jsou plně podřízeny zájmům dělnické třídy a všeho pracujícího lidu naší socialistické vlasti a internacionálním zájmům integrovaného socialistického společenství. Třídně politická hlediska jsou v něm hledisky určujícími a rozhodujícími, a to jak ve výběru řídicích a učitelských kádřů i žáků a posluchačů vojenských škol, tak v cílech, v obsahu, metodách i formách výchovy, výuky a výcviku.

Nový školský systém v celé své stavbě navazuje na nejlepší a nejpokrokovější tradice civilního a vojenského školství obou našich národů a dále je rozvíjí. Byla-li například v tradicích našich národů už od dob husitského revolučního hnutí a od dob Komenského

vysoká politická vyspělost a vysoká vzdělanostní úroveň, pak nový systém přípravy vojenských kádří a vojenského školství ČSLA představuje pokračování a rozvíjení této vynikající tradice. Vždyť přijatý nový systém má zabezpečit — a to je jeden z jeho hlavních smyslů — nejvyšší soudobou úroveň **dosahovaného** vzdělání vojenských kádří. A byl-li výrazným rysem husitského revolučního hnutí vedle opravdového vlastenectví i jeho lidový, třídě vyhraněný internacionalismus, který se projevoval zejména při rejsách husitských bojovníků za hranice naší vlasti, pak usnesení předsednictva ČV KSČ vtiskuje přímo do základů nového systému přípravu kádří a vojenského školství ČSLA principy proletářského internacionalismu.

Rýsuje se nová soustava je už spjata a prolnta se systémy vojenského školství ostatních socialistických armád, zejména sovětské armády, a začleněna do svazku s nimi jako integrální, ovšem relativně samostatná a svéprávná součást. Koncepčně je v ní propracována a organizačně zabezpečena zejména organická návaznost na školskou vojenskou soustavu Sovětské armády.

Máme dnes možnost každoročně školit potřebné vojenské kádry i ve vysoce specializovaných vojenských a technických oborech, pro něž by bylo nevýhodné, ne hospodárné a v řadě případů i nemožné zabezpečovat výuku a výcvik v našich domácích podmínkách. Vybrané a osvědčené důstojnické kádry mají tak trvale otevřenou cestu až do nejvyšších stupňů Sovětských vojenských vysokých škol, kde mohou získávat takové vojenské vzdělání, jaké už naše armáda sama nemůže poskytnout.

Toto internacionální, koaliční propojení systému přípravy vojenských kádří a vojenského školství socialistických armád v sobě skrývá mnoho předností po stránce výchovné, výcvikové, ekonomické a jiných. Představuje uplatnění a současné podepření vývojové tendence v oblasti vojenství, která byla tak zřetelně vytyčena jednáním XIV. sjezdu KSČ, XXIV. sjezdem KSSS i sjezdy komunistických a dělnických stran ostatních bratrských socialistických zemí.

Další významnou zásadou přijatého systému přípravy vojenských kádří a vojenského školství ČSLA je jeho **otevřenost**, a to v několikerém smyslu slova. Předně je otevřený vůči progresivním změnám, jež vyplynou z dalšího rozvoje věd, z rozvoje našeho civilního školského systému, z rozvoje vojenství a z rozvoje naší socialistické společnosti vůbec. Jsou v něm vytvořeny potřebné předpokla-

dy pro vstřebání a pro aplikaci všech takovýchto progresivních změn a požadavků, a to při zachování všech zásad nyní přijatého systému.

Otevřený je však tento systém i z hlediska každého jednotlivého příslušníka velitelského sboru naší lidové armády. Umožňuje totiž všem socialismu oddaným, schopným a svědomitým vojákům z povolání dosáhnout postupně v souladu s potřebami armády a s přihlédnutím k věku každého jednotlivce i nejvyššího vysokéhoškolského, postgraduálního a vědeckého vzdělání. Cílevědomě se v našem vzdělávacím vojenském systému počítá s tím, že nejen důstojníci — absolventi bývalých vojenských učilišť a vyšších vojenských učilišť, ale i současných ročních a dvouletých důstojnických škol i nejspokornější praporčíci se mohou postupně propracovat až k největším metám všeobecného, politického a odborného vzdělání. Nebude ovšem záležet pouze na reálných podmínkách a možnostech, které nový systém vojenského školství v sobě zahrnuje, a na konkrétních potřebách armády, nýbrž i na každodenním úsilí, snaze a pílí každého jednotlivého vojáka z povolání, na tom, jak využije svých schopností a velikých možností, které jsou v novém systému vojenského školství před každým zásadně otevřeny.

Významným rysem nového systému vojenského školství a přípravy kádří je **prohloubení zásady spjatosti školy se životem**, to znamená především s požadavky připravenosti na vedení soudobého boje a na výchovu a výcvik vojsk v mírových podmínkách.

Všechny učební plány a učební programy jsou i budou zpracovány z hlediska této zásady. Je si ovšem třeba ujasnit, co tato zásada dnes konkrétně znamená. Stává-li se soudobé vojenství oblastí široké aplikace výsledků vojenských, technických, přírodních a jiných věd, pak spjatost s potřebami soudobého boje znamená především prohloubení **teoretické** připravenosti vojenských kádří, prohloubení připravenosti na tuto aplikaci vědy v konkrétních podmínkách bojové a výcvikové činnosti vojsk.

Prohloubení teoretické připravenosti je však pouze jednou stránkou spjatosti našeho vojenského školství se životem. Druhou stránku tvoří prohloubení **vojenského** charakteru veškeré teoretické i praktické přípravy vojenských kádří ve vojenských školách. Usilujeme o to, aby celý režim a systém života ve vojenských školách, veškeré vyučování a výcvik vychovávaly dokonale připravené **vojenské** kádry, aby každý předmět maximálně vy-

užíval všech svých výchovných a vzdělávacích možností k formování **vojenských** odborníků a vychovatelů, kteří jsou odhodláni a připraveni věnovat nejlepší část svého produktivního života zabezpečování obrany naší socialistické vlasti a socialistického společenství.

V některých směrech a na některých typech škol jde i o zvýšení počtu hodin výuky pro specifické vojenské předměty, ale to není jediná ani ne hlavní cesta. Hlavní je prosadit, aby každý jednotlivý předmět a systém všech vyučovacích předmětů dohromady a celý režim každé školy, souhrn všech jejích výchovných vlivů i působení prostředí ve svém komplexu utvářely vyhraněnou **vojenskou** osobnost, připravenou na vysoké úrovni vést a řídit soudobý boj a v mírových podmínkách vychovávat a cvičit oddané, obětavé a mistrně připravené obránce socialismu.

Přijatý systém přípravy kádru a vojenského školství by nebyl soudobý a moderní, kdyby nebyl **účelně diferencovaný**. Dnešní armáda, každý její svazek, útvar i každá jednotka, na rozdíl od armád minulosti se vyznačují velikou různorodostí svého konkrétního určení a složení, různorodostí zbraní, bojové techniky i funkcí, které jednotliví vojáci plní. Z této různorodosti zbraní a vojenské techniky, funkcí a úkolů vyplývá i nezbytnost hluboce diferencované přípravy nejrozličších vojenských odborností.

Tato diferenciace vzdělání si však zachovává nezbytnou a nutnou jednotnost přípravy vojenských kádru ve všem potřebném. Ideově politický, všeobecné vzdělávací, pedagogický a vojenskovo-výchovný základ je ve velké míře společný všem vojenským vysokoškolským odborům. Právě on, jehož existence, umožňuje po jistém přeškolení potřebný přechod do nových oborů, které budou v průběhu let vznikat, i přechod do již existujících oborů, pokud se ukáže nutnost je v určité době posílit nebo doplnit. Takovéto přechody mají ovšem i v nové soustavě své meze, za něž jít by bylo krajně nevhodné.

Realizace usnesení PÚV KSČ z 21. 4. 1972 vyžaduje v této etapě soustředit pozornost k výstavbě nových vojenských vysokých škol, neboť tyto se stávají v současné době hlavním článkem vojenského školství.

Tento vážný složitý úkol si zasluhuje maximální pozornosti, péče a pomoci ze strany všech orgánů ministerstva národní obrany, ale i ze strany příslušných civilních orgánů a institucí. Můžeme kladně hodnotit skutečnost, že ministerstva školství České i Slovenské socialistické republiky vycházejí při budování nových

vojenských vysokých škol armádě podle svých možností všestranně vstříc.

Avšak v tomto nutném maximálním úsilí o výstavbu nových vojenských vysokých škol by nemělo ani na chvíli dojít k podcenění významu vojenských středních škol, který jim v novém systému objektivně přísluší. Předně budou vojenské střední školy typu vojenského gymnasia i v nové soustavě vojenského školství nadále velmi důležitým zdrojem maturan-tů pro vojenské vysoké školy, zejména pro Vojenskou vysokou školu pozemního vojska ve Vyškově. Za druhé jsou a budou vojenské střední odborné školy (VSOŠ) a vojenské odborné školy (VOŠ) producentem středních vojenských kádru, tj. praporčků, které armáda nezbytně potřebuje. Usnesení PÚV KSČ vychází z toho, že za současné situace v armádě není však nutné úplné střední odborné vzdělání s maturitou pro výkon všech plánovaných praporčkových funkcí. Z těchto důvodů dochází v praporčickém sboru z hlediska potřeby vzdělání k diferenciaci, a to v tom směru, že pro většinu praporčkových funkcí se plánuje jen střední odborné vzdělání bez maturity, poskytované vyučené mládeži pro náročnější funkce v jednotlivých vojenských odborných školách (VOŠ), nebo v krátkodobých dvou až šestiměsíčních kurzech zřizovaných u vojenských okruhů.

S maturitním vzděláním u praporčků z povolání se počítá jen pro vybrané funkce, kde je toto vzdělání nezbytné. Lze však předpokládat, že těchto funkcí bude postupně v armádě přibývat, a to jak z hlediska vnitřních potřeb rozvoje armády, tak i z hlediska celospolečenského vzdělanostního trendu. V připravovaných materiálech pro jednání ÚV KSČ k problematice o školství se předpokládá, aby vyučená mládež se čtyř a pětiletou dobou učení získala úplné střední vzdělání s maturitou již v průběhu učební doby, zatímco mládež s kratší dobou učení by mělo být umožněno získat úplné střední vzdělání na středních odborných školách pro pracující.

Nový systém přípravy kádru a vojenského školství zakotvuje řadu zásadních změn a je tvořivou negací předcházejících systémů. Vychází z nich, **navazuje** na ně a ponechává, přebírá a využívá z nich všechno, co se osvědčilo a co v nich bylo a je účelné, správné a perspektivní. Neguje a překonává ovšem ty stránky předcházejících systémů, které se přežily, které vývoj objektivně překonal a které se staly, nebo by se v blízké budoucnosti staly břízdou z přípravy vojenských kádru a tím i ve vývoji připravenosti a bojové po-

hotovosti celé naší lidové armády. V tomto smyslu je třeba přistupovat i k dosavadním zkušenostem v oblasti vojenského školství, plně využívat všech dobrých, osvědčených a pokrokových zkušeností, uplatňovat je v nových podmínkách a integrovat v novém systému. A naopak je třeba rázně se rozloučit se vším, co vývoj překonal. Tento problém naléhavě vyvstává ve specifickém smyslu zejména před tou částí učitelů a ostatních pracovníků vysokých vojenských škol, kteří dosud pracovali na vojenských středních školách. V různých otázkách obsahu, metod i organizačních forem výuky i v přístupu k posluchačům bude nutné velmi často vážit a hodnotit, zda to, co bylo správné a účelné na středních školách, je vyhovující a správné na vysoké škole.

Usnesení předsednictva ÚV KSČ z 21. 4. 1972 klade důraz na zajištění **postupného přechodu** od dosavadního k novému systému přípravy kádrů a vojenského školství. Opírá se přitom o zkušenosti ze změn z r. 1966, kdy byla složitost podceňena, což vyvolalo některé problémy a obtíže. Nyní se cílevědomě počítá s několikaletým obdobím přechodu. Starý systém bude postupně dobíhat a nový systém s novými školami a ročníky bude naopak postupně rok po roce nabíhat až k úplnému rozvinutí.

Nový systém počítá zásadně s vysokoškolskou přípravou důstojníků. Řešení aktuální potřeby urychleného doplnění a třídně politického zpevnění velitelského sboru ČSLA však vyvolalo před 3 lety v život roční důstojnické školy pro absolventy civilních středních škol — maturan-

ty a dvouleté důstojnické školy pro vyučené dělníky a rolníky. Protože naléhavá potřeba doplnění a třídně politického zpevnění důstojnického sboru trvá, počítá se s tím, že vedle vysokoškolské přípravy důstojníků bude souběžně ještě několik let pokračovat i jejich příprava v ročních a dvouletých důstojnických školách. Sama nová soustava vojenského školství však k této skutečnosti plně přihlíží a vytváří podmínky pro zkrácení vysokoškolské přípravy těchto mladých důstojnických kádrů o jeden rok.

Přijatý systém řeší i otázky vzdělávání důstojníků — absolventů bývalých vojenských učilišť. Vybraným důstojníkům — absolventům vojenských učilišť, mladším 35 let, bude poskytováno vysokoškolské vzdělání jako dosud na Vojenské akademii Antonína Zápotockého a to u velitelskoštabních oborů druhů vojsk a služeb v délce 3 let a ve velitelsko-inženýrských oborech v délce 4 let. Důstojníkům politického aparátu bude poskytováno vysokoškolské vojenskopolitické vzdělání jako doposud na Vojenské politické akademii v délce 4 let s možností podrobit se rigoróznímu řízení a získat titul „doktor“.

Pro důstojníky, kteří nemají z různých důvodů včetně vysokého věku předpoklady ke studiu VA AZ, VPA KG, budou podle potřeby armády organizovány kurzy.

Absolventi čtyřletého studia bývalých vojenských vyšších učilišť jsou z hlediska jejich dalšího vzdělávání považováni za rovnocenné absolventům nově zřizovaných Vojenských vysokých škol.

Usnesení předsednictva ÚV KSČ zahrnuje rámcově i koncepci získávání a výběru budoucích vojenských kádrů do vojenských škol z občanského života i z řad vojáků základní služby. Tuto problematiku nemůžeme v našich podmínkách nikterak podceňovat. V minulosti se totiž právě ona nejednou ukázala jako limitující činitel rozvoje a zkvalitňování přípravy vojenských kádrů.

Minulé zkušenosti ukazují, že školy ČSLA pro přípravu důstojníků z povolání, ať již šlo o dřívější vojenská učiliště, vojenské vyšší učiliště nebo o systém zavedený v roce 1966, trpěly chronickým nedostatkem zájemců z řad civilních maturantů. Obdobná situace při získávání abiturientů civilních středních škol trvá i v současné době při náboru na nově zřizované vojenské vysoké školy. Je to o to závažnější, že plánovaný počet po-

sluchačů z řad maturantů se s vytvořením několika nových vojenských vysokých škol podstatně zvýšil. V letošním roce se začíná navíc projevovat i pokles v plnění směrných čísel při náboru maturantů do ročních důstojnických škol a při náboru posluchačů dvouletých důstojnických škol z řad vyučené mládeže.

Rozdílná situace je v nábořech patnáctileté mládeže do vojenských středních škol, kde se plánované počty přijímaných žáků zásadně a dlouhodobě plní. Nabízí se myšlenka využít této skutečnosti a připravovat si ve větším počtu mentory pro vojenské vysoké školy ve vlastních armádních školských zařízeních — ve vojenských gymnásiích a zejména ve vojenských středních odborných školách.

Složitá situace v nábořech zejména maturantů do vojenských škol není nějakým přechodným a krátkodobým, nýbrž

dlouhodobým jevem. Je prováděna navíc velkým procentem odchodů vojáků z povolání do poměru mimo činnou službu. To signalizuje existenci hlubších příčin, které je třeba analyzovat a řešit.

Právě z poznání existence těchto hlubších příčin a souvislostí vychází usnesení předsednictva ÚV KSČ z 21. dubna 1972 a přijímá vedle celé řady aktuálních opatření v oblasti zintenzivnění náborů i rozhodnutí projednat na jednom z letošních zasedání jako samostatný problém průběh služby vojáka z povolání i s návrhem příslušných legislativních změn.

Toto rozhodnutí má ztřešněný a zásadní význam, neboť směřuje k vyřešení těch podstatných příčin a souvislostí, které dlouhodobě oslabují a podvazují účinnost náborů středoškolské mládeže do vojenských škol. Opatření, jež vzejdou ze zmíněného jednání předsednictva ÚV KSČ, budou se pravděpodobně opírat o dlouhodobé osvědčené sovětské zkušenosti z této oblasti, které zatím uplatněny nebyly. Jednání předsednictva ÚV KSČ k této otázce bude tudíž organicky navazovat na jednání z 21. dubna 1972 a v nedílné jednotě s ním dořeší komplex problémů, které dosud koncepčně uspokojivě řešeny nebyly. Pokud v nich určitá koncepce byla, byla vzdálena řešení obdobných problémů v Sovětském svazu i v ostatních socialistických státech.

V tom je další velká přednost usnesení předsednictva ÚV KSČ z 21. dubna 1972, které na rozdíl od všech dosavadních řešení otázek rozvoje vojenského školství vidí tento rozvoj v nedílné jednotě s řešením základních otázek průběhu služby vojáka z povolání a tedy s vy-

tvořením podmínek, jež zabezpečí pro vojenskou školu, zejména vysoké, dostatečný a trvalý příliv straně a socialismu oddaných, politicky a třídně uvědomělých a psychicky i tělesně schopných kádrů.

K otázce náboru je třeba ovšem dodat, že nové podmínky, i když zatím s nimi argumentovat vůbec nemůžeme, budou platit v plné míře i pro ty, kteří v armádě již slouží, to znamená, včetně těch, které získáme za posluchače vysokých i ostatních vojenských škol. Všichni příslušníci armády a zejména všichni pracovníci organizující náboje by měli vynaložit veškeré úsilí k tomu, aby směrná čísla přijímaných žáků a posluchačů ve všech vojenských školách byla už letos zcela naplněna. Dubnové usnesení předsednictva ÚV KSČ ukládá k tomu komplex konkrétních úkolů a opatření funkcionářům a pracovníkům, pracujícím ve stranickém aparátu, ve vládách, v ministerstvech školství, v civilních školách, v Revolučním odborovém hnutí, v Socialistickém svazu mládeže, v masových komunikačních prostředcích a samozřejmě v samotné armádě.

Usnesení předsednictva ÚV KSČ z 21. dubna 1972 otevírá tedy celkově, koncepčně širokou a progresivní cestu rozvoje celému vojenskému školství. Zabezpečuje takový rozvoj vzdělání a všestranné přípravy vojenských kádrů a zejména u důstojníků, jaký naše lidová armáda jako organická součást ozbrojených sil socialistických států Varšavské smlouvy v podmínkách rozvíjející se vědeckotechnické revoluce a jejich pronikavých důsledků ve vojenství nezbytně potřebuje. Důsledná realizace tohoto usnesení patří proto ke stěžejním úkolům armády v plnění linie XIV. sjezdu KSČ.

PŘEDVÍDÁNÍ

(Dokončení z minulého čísla)

Včasnost předvídání

Kvalita předvídání, jak jsem úvodem zdůraznil, je dána mimo jiné i tím, jak je včasná předpověď (formulace předvídání). Včasnost je chápána tak, že od okamžiku formulace předpovědi do jejího uskutečnění musí uplynout taková doba, která umožňuje reakci na předvídání. Reakce na předvídání má různý obsah a rozsah. Vždy však souvisí se zkoumáním další podstatné otázky, a to takové, která má dát odpověď na rozhodnutí k začátku opatření.

Ve všech případech totiž jsme postaveni před dilema: spokojit se s dosažitelným stavem poznávání a začít jednat, nebo toto poznání dále zlepšovat a posečkat s protiopatřeními. Vždy tedy řešíme otázku vhodné proporce mezi pravděpodobností a úplností předpovědi a časem nutným k protiopatření. Jedním z řešení je postupné vytváření podmínek ke konečné realizaci protiopatření na základě postupného upřesnění předpovědi. To je např. manévrování se zálohami, zvyšování nebo snižování sil a prostředků k tomu určených, vytváření dalších záloh a přípravných opatření.

Cesta to je, ale vždy jen dílčího dosahu. Druhé řešení je naopak přijetí protiopatření na základě rozhodnutí, že předpověď je jakoby konečná, neměnitelná dalším vývinem situace. To nese riziko a mimoto je zde nutná schopnost určit podstatné stránky předvídání situace.

Podstata správně chápaného faktoru včasnosti je však vždy ve schopnosti určit budoucí průběh a dosah následků způsobených určitými příčinami. Je to stále otázka stanovení budoucího průběhu výsledku působnosti poměru sil.

Vezměme příklad. Úspěšnost obrany nepřítel je závislá na odolnosti prvního sledu, aktivitě druhého sledu a přesnosti dostatečně mohutné palebné činnosti. (To je konkrétní stav určité situace. Může být samozřejmě charakterizován jiným pořadím a vahou těchto tří součástí).

Jsme nyní v situaci, kdy první sledy např. nemohou udržet již dlouhou dobu svá postavení. Co můžeme předvídat? Dvě věci: aktivitu druhého sledu a snahu

po efektivnějším působení palby. Včasnost předpovědi zámyslu nepřítele za této situace je v tom, postihnout ne zámysl k protizteči nebo k obsazení hloubky obrany druhým sledem, ale postihnout právě ten fakt, že nepřítel již jen prvním sledem nemůže ničeho dosáhnout. Z toho totiž vyplývá onen zámysl k aktivitě druhého sledu. Včasnost je dána postižením budoucích příčin vedoucích k budoucím následkům a ne k registraci stavu, který k nim bezprostředně vede. To je již pozdě. To, že první sled nebude schopen plnit sám své úkoly, vyplývá z posouzení poměru sil.

Rozhodujícím faktorem je skutečnost, že tutéž situaci sleduje, hodnotí a tedy předvídá i druhá strana. Včasnost našich předpovědí musí tedy být v souladu s předjímáním opatření druhé strany. Kdybychom jen registrovali skutečnosti a z nich předvídali bezprostřední následky, byl by nepřítel vždy o krok před námi, což by v praxi neumožnilo realizaci našich včasných opatření.

Ten kdo rozhoduje jen na základě právě vykonaného aktu protivníka, nemůže ničeho dosáhnout. Vždy je potřeba předvídat možnosti, budoucí možné úvahy protivníka. Tyto úvahy a možnosti nejsou ze sfér přání a neskutečna. Jsou opřeny, tak jako naše, o reálnou situaci, vycházejí z ohodnocení stavu sil jedné a druhé strany na bojišti. Vždyť vrátíme-li se k původnímu příkladu o předjímané aktivitě druhého sledu, pak to není jen abstraktní myšlení a úvahy, které působí. Jsou to především reálné přípravy k této aktivitě ze strany nepřítele. Je to zvyšování bojové pohotovosti, jsou to průzkumy, je to přesun atd. Následná reakce z naší strany musí proto vždy přijít pozdě a poměr sil, který pak ovlivní další průběh, se změní v náš neprospěch. Včasnost je tedy nutné chápat tak, že realizace našich opatření probíhá buď současně s činností nepřítele nebo dokonce před ní.

Je zde však ještě jeden závažný problém, naznačený v úvodu, totiž proporce mezi úplností podkladů, úplností předpovědi a časem nutným k protipřípravě. Tím více času uplyne, tím víc poznatků získáme, tím budeme blíže k pravdě, tím budou naše protipřípravy konkrétnější a účinnější. Zároveň s tím však ubude času nutného k realizaci těchto opatření, která by na základě správné předpovědi, nebudou moci být včas uskutečněna. Byla již řeč o postupných opatřeních a jejich postupné precizaci. To je sice možné uskutečňovat, ale ne vždy a dokonce ne často. Vezmeme problém zahájení protipřípravy. Předvídáme nejprve její možnost, vhodnost a tedy i nutnost. Učinili jsme řadu opatření. Nyní jsme v té situaci, kdy máme rozhodnout jen o jednom, v podstatě doslova jen o jednom: vydat rozkaz „pal!“. O jakých dílčích, přípravných opatřeních zde může být řeč? Všechno již bylo připraveno a přece ve skutečnosti nic z toho nám nezaručuje konečný úspěch. Záleží jen na určení nejvhodnější doby, na předvídání včasného zahájení palby.

Teoreticky máme ve věci jasno. Nejvhodnější lhůta, kdy můžeme ještě hovořit o včasné zahájení protipřípravy, je dána momentem, ve kterém nám nepřítel poskytuje možnost působit na něho tak, aby to vážně ohrozilo jeho zámysl nebo ho dokonce nedovolilo uskutečnit. Tento moment je např. představován nakupením živé síly a techniky, nemožností vydat další dispozice, změny a úpravy pro předpokládanou operaci, současně s tím i však předpokladem znalosti nepřátelské sestavy atd. Známe-li situaci nepřítele, pak „stačí“ skutečně jen rozhodnout, kdy protipřípravu zahájit. Ale tento případ obvykle nenastává. Musíme předvídat výše zmíněnou situaci, tu ve které se právě splňují všechny zmíněné podmínky úspěchu naší protipřípravy. Čas zde hraje zcela

zřejmě rozhodující roli. Jde o to nevydat onen povel ani brzo ani pozdě. Doslava jde o lhůty minutového řádu. Riziko takovéto předpovědi je zcela zřejmě a nevyhnutelné. Čím je můžeme zmenšit? Především opět snahou dosáhnout aspoň nějakého výsledku, než se pokoušet dosáhnout absolutního výsledku s tím, že od určitého momentu, který jsme nepostřehli (špatně předvídali), nedosáhneme již zcela žádného výsledku. Tendence předpovědi v čase se bude proto klonit spíše k urychlení než ke zpoždění a vyčkávání. To je jeden moment předvídání takovýchto případů. Další může být v tom, že se snažíme předvídát podmínku, bez které by nemohl být uskutečněn zdárný útok protivníka. Uvedl jsem totiž, že předvídání se nejspolehlivěji děje na základě znalostí příčinných souvislostí. Vztahy platné pro tuto oblast by však nenastaly, kdyby nebyly splněny určité podmínky pro jejich vznik a průběh. Nevíme-li tedy dost přesně, zejména pak co do času, jak vypadá situace u protivníka, upřeme pozornost na odhalení zmíněné podmínky nebo podmínek. V našem případě to např. může být kontrola střelby, vyslání povětrnostní zprávy a podobná opatření, která podmiňují zahájení dělostřelecké přípravy. Odhalení těchto podmínek časově limituje budoucí průběh situace protivníka a umožňuje nám proto předvídát vhodný moment pro zahájení naší protipřípravy. Existuje ještě třetí možnost, jak upřesnit předvídání v čase. Tato možnost je sice řídká, ale stojí přesto za zmínku. Je to případ tak zvané trvalé tendence, kdy na základě postihnutí určitého sledu za sebou jdoucích opatření protivníka můžeme z hlediska času extrapolovat a určit vhodný moment pro náš zásah. Takový příklad může vzniknout třeba při posuzování průběhu přesunu protivníka, je-li známa osa přesunu, čelo a pochodová rychlost. Na grafu lze stanovit průchod prostorem v určený moment času. Ale nejde jen o tento jednoduchý příklad. Lze s ním operovat vždy tehdy, kdy se na časové ose dá znázornit libovolná činnost předpokládající stejné tempo a postup. Možnost omylu je zde především zaviněna nezachováním časového průběhu. Proto předpokladem pro úspěšné předvídání tímto způsobem je prověření, mnohokrát opakované nebo dokonce bezpodmínečně nutná činnost nepřítele v čase.

Předvídání nesouvisející s poměrem sil

Velmi podstatnou stránkou činnosti velitele a štábu je předvídání situací, které ovlivní boj nebo operaci aniž by zasahovala druhá strana. Sem patří především faktor terénu, klimatu a počasí. Spolu s těmito vlivy je pak nutné předvídát i takové situace, které sice souvisí s činností protivníka, ale jsou vyvolávány zprostředkovaně, nepřímo nebo až za dlouhou dobu. Je to např. faktor zdravotního stavu a zejména morálky.

Terén, klima a počasí jsou veličiny, které můžeme od sebe oddělit jen velmi zřídka a omezeně. Obvykle tvoří celek, kdy jedna součást ovlivňuje druhou, nemůže dokonce bez ní existovat. Přitom je třeba hned úvodem uvést, že hodnocení terénu nelze chápat jen z hlediska jeho horizontální a vertikální členitosti, ale ve stejné míře i z hlediska fauny a flory. Posuzování budoucích vlivů je proto třeba chápat v komplexu všech složek zhodnocované terénní lokality. Jako dnes již klasický příklad se ve vojenské historii uvádí případ manévru bývalé rakousko-uherské armády v Dalmácii v roce 1912. Vybavení vojsk pro horský terén bylo řešeno velmi pečlivě a na základě předvídání vlivů hor na bojovou činnost. Úprava stravy, střůje, tempa činnosti, způsobu rozvíjení atd., atd., to všechno bylo předvídáno správně. Opomenula se však

jedna zdánlivá maličkost: důsledek skutečnosti, kterou měl masový výskyt zmíjí v horách. Na něm bylo nutno předčasně jinak dobře připravené manévry skončit. Případ je jako takový výjimečný, ale jako ilustrace pomnutí všech souvislostí a důsledků z toho plynoucích nad jiné poučný.

Je pochopitelné, že nemůžeme ani v tomto případě předvídat všechno. Situace je na jedné straně lehčí proto, že terén, klima a počasí jsou v důsledcích svých projevů faktorem stabilním a teoreticky zhodnotitelným docela dobře předem. Na druhé straně však nelze pominout tu skutečnost, že i rozsáhlé předvídání se musí týkat řady vlivů, které se řetězí, množí a nelze dost dobře vytypovat, které v daný moment budou mít rozhodující význam. To, co je vytypováno jako výhoda, se může ve skutečnosti změnit v nevýhodu a naopak. To, co se zdá nepodstatným, může být v konkrétní situaci podstatným, a to i za situace, že jsme měli předem dost podkladů a času pro předvídání těchto skutečností. Stačí jen uvést takové skutečnosti, jako předvídat vliv mlhy. Co je výhodou a co nevýhodou? Skrytost našich pohybů nebo nemožnost rozsáhlého průzkumu pozorováním. Co je podstatné a co nepodstatné? Nebo: jak se projeví vliv kamenité půdy nebo dokonce skal z hlediska ochrany techniky a živé síly? Umožní využití přirozených krytových vlastností tohoto terénu lepší ochranu, nebo ji vyloučí a dokonce následkem sekundárních zranění a poškození pomocí úlomků hornin rozmetaných výbuchy přivodí daleko větší ztráty? Je nutnost používat menších jednotek výhodou nebo nevýhodou? Je důležitější a pro boj podstatnější držet obranu na přivrácených nebo odvrácených svazích? atd., atd.

Stejně obtížné je předvídat řetězce příčin a následků vyplývajících z celkem neobvyklé situace. Ze netypický terén a extrémní klima a stav počasí jsou neobvyklé momenty, to se předvídá v našich řádech mezi jiným již tím, že jsou těmito okolnostem věnovány samostatné kapitoly. Nejobecnější opatření jsou pak v nich přímo uvedena. Jenomže takovýto stav pochopitelně nestačí. Je zapotřebí dvou věcí: jednak předvídat, kdy vůbec v konkrétním případě může se takovýto případ vyskytnout, a dále jak se konkrétně může projevit. Např. co dělat v mlze je obecně jasné, předvídat časově a prostorově výskyt této mlhy je složitější. V souvislosti s tím hraje zde roli ještě jedna důležitá okolnost. Totiž ta, jak reagovat na nepředvídanou situaci právě v této oblasti. Např. jsme se rozhodli, že využijeme předvídaných zvláštních podmínek počasí ve svůj prospěch. Zaútočíme za mlhy, deště a větru. Vybavíme k tomu vojska, zaujmeme tomu odpovídající sestavu a stanovíme příslušné způsoby plnění úkolu. Vše opřeme právě o výjimečnost situace. V době předpokládaného začátku operace se však počasí změní — bude takřikající normální. Nebo připomeňme jen takovou maličkost, jako je ochranný nátěr na bojovou techniku. Natírat ji bělobou v době až po napadání sněhu by bylo pozdě, protože právě toto zpoždění nahrává nepřátelskému průzkumu. Jenomže natírat ji pro případ sněhové pokrývky, která se udrží jen jednu noc, je špatné řešení. Přitom jsme původně předvíдали správně! Podobných příkladů bych mohl uvést víc.

Taktické a operační předvídání

Přesné vymezení těchto pojmů nenalezneme v žádných oficiálních prameňech. Pro orientaci můžeme sestavit přibližnou definici, ze které budeme vycházet z hlediska posuzování náplně a charakteru předvídání v uvedených dvou směrech.

Operační předvídání je schopnost velitelů a štábů předpovědět budoucí jevy ovlivňující přípravu a vedení frontových a armádních operací. Taktické předvídání je schopnost velitelů a štábů předpovědět budoucí jevy ovlivňující přípravu a vedení boje do svazku vto.

To, co jsem dosud uvedl o předvídání v obecné podobě, plně platí i pro tyto dva případy předvídání konaného na určitých stupních. Nám půjde však o to, upozornit na rozdíly mezi operačním a taktickým předvídáním. Na první pohled se budou týkat dvou skutečností. Jednou je časový dosah předvídání a druhou je rozsah předvídání.

Časový dosah operačního předvídání je dán nejprve dobou přípravy operace, která sama o sobě nutně způsobí, že předvídání musí postihovat jevy ve vzdálenější budoucnosti. Trvání operace je dalším faktorem, který vynucuje dlouhodobější předvídání, a konečně důsledky operace jsou rovněž podobného významu, tedy takového, který nutí předvídat opět vzdálenější jevy. Operační předvídání se postupně upřesňuje podle docházejících podkladů. To nemění nic na nutnosti předvídat na dlouhou dobu. Určovat tyto časové údaje ve dnech není dost dobře možné, protože jiná situace bude u armády, jiná u frontu, jiná na začátku války v první operaci, jiná v průběhu války. V každém případě zahrne několik týdnů.

Význam operace armády nebo frontu z hlediska prostoru, na kterém se odvíjí, je podstatným znakem předvídání na tomto stupni. Zahrnuje vlivy a význam operačního směru. To umožní vycházet z dřívějších rozborů (viz hodnocení operačních směrů v předpisech a pomůckách vydaných dávno v míru), avšak pro svoji rozsáhlost a předem nepostižitelnou konkrétnost v kvalitě a kvantitě sil na směru působících vyvolává značné obtíže. Činnost velkých sil na rozsáhlých prostorech v dlouhé době skýtá množství variant a kombinací. To všechno ztěžuje předvídání.

Nemůžeme pominout skutečnost, že úkoly stavěné před operační svazy jsou úměrné právě této situaci. Obrazně řečeno: nepůjde nikdy o předvídání vyjádřené v metrech a minutách nebo praporech či plucích. V tomto smyslu je nutné vykládat požadavek obecnosti předvídání. Zajímavý problém je v otázce pravděpodobnosti dlouhodobých předpovědí. Víme, že předvídání vzdálenějších jevů je složitější a méně pravděpodobné. Z hlediska detailů a konkrétností jistě. Víme ale také zároveň to, že předvídání obecnějších jevů je právě ve vztahu ke vzdálenější budoucnosti snadnější a pravděpodobnější. V tom není rozpor. Vzpomeňme jen na klasický případ předvídání takových skutečností, jako je třeba budování socialismu v jednotlivých zemích. Na základě znalosti zákonů vývoje společnosti je možné s jistotou předpovědět vítězství socialismu ve všech zemích. Kdy a jak se to stane však předpovídat nelze. I když se tento případ týká, časově vzato, desítek let a početně vzato, stovek zemí, přece jej můžeme jako demonstraci důkazu uvést.

Něco podobného nastává i v případě operačního předvídání. Můžeme říci, že hlavními faktory, které stanoví pravděpodobnost, a proto i charakter operačního předvídání, jsou časová dlouhodobost a prostorová rozsáhlost. Z nich je odvozena řada možností sil a prostředků za těchto okolností působících. Účelné předvídání může proto jít jen cestou postižení nejpodstatnějších a nejobecnějších budoucích jevů.

Co jsou nejpodstatnější a nejobecnější budoucí jevy? Jsou to ty jevy, které ovlivní přípravu a průběh armádní nebo frontové operace. Schopnost ovlivnit může mít jen ta okolnost, která je ekvivalentní našim silám a prostředkům,

nebo je co do svých možností převyšuje. Termín „ovlivnění“ má dvojí výklad: negativní i pozitivní. Předpovídat je nutné však v obojím smyslu.

Mohlo by se zdát, že v souvislosti s požadavkem ekvivalentnosti nás nebudou zajímat slabá místa a nedostatečné možnosti nepřítele, protože to všechno není ekvivalentní. Tak tomu samozřejmě není. Umění předvídat je právě v tom dopředu určit, jak tato slabá, tak i silná místa a možnosti protivníka (a dalších faktorů, které předvídáme). Jenomže pohled, ze kterého posuzujeme dané okolnosti, musí vycházet z určité úrovně, takové, která je ekvivalentní naší úrovni. Armádu tedy nemůže zajímat předpověď reakce jednoho pluku nepřítele nebo podobné jednotky, jako základu pro rozhodnutí. Operačně taktickým raketám nebudeme jako budoucí síle stavět dělostřelecké baterie nebo prapory a podobně. Tak je tedy třeba rozumět požadavku ekvivalentnosti.

Operační umění je spojovacím článkem mezi strategií a taktikou. Z toho přirozeně vyplývá, že operační předvídaní je touto funkcí podstatně ovlivněno. Musí proto zahrnout i oblast strategických vlivů a zároveň se dotknout důsledků operační činnosti pro taktiku. To znamená předvídat důsledky operační činnosti a vidět v nich příčiny pro pole strategických rozhodnutí a zároveň předvídat důsledky taktických situací a vidět v nich příčiny pro operační rozhodnutí.

Velmi důležitou součástí operačního předvídaní je oblast budoucích jevů, která nesouvisí s poměrem sil. Především je to otázka terénu a počasí. Je tomu tak proto, že reakce na předpovědi těchto okolností si téměř vždy vyžadují rozsáhlá materiální opatření, která nejsou možná na taktickém stupni. Využití předpovědí je proto efektivní jen tehdy, když včas a v nutném rozsahu se uskuteční na operačním stupni konkrétní opatření dovedená do nižších stupňů v podobě týlového, technického, zdravotnického a jiného zabezpečení. To je i otázka vhodné výzbroje, spotřeby střeliva, přepravních prostředků a jiné bojové techniky. Předvídaní na operačním stupni je v tomto směru jediným způsobem, jak řešit úspěšně budoucí situaci vzhledem k vlivům výše popsáným. Žádný jiný stupeň tuto funkci nemůže nahradit.

Na základě operačního předvídaní se řeší operační maskování. Tato složitá a intelektuálně vysoce kvalitní činnost je jako celek výlučně založena na ocenění budoucích událostí. Operační maskování je vlastně zmaterializované budoucí myšlení obou protistojících velitelů (armád). Přitom zdar takové činnosti je zaručen jen tehdy, když se správně předvídá reakce na naši klamnou činnost jako finální záležitost a zároveň se předpokládá předvídat způsob myšlení a hodnocení nepřítele, jako podklad pro volbu způsobů a metod operačního maskování na samém začátku. Vzhledem k rozsahu operační činnosti, zejména co do prostoru, vyžaduje se předvídat již i vojenskopolitické jevy související s operací. Zejména se to týká situace civilního obyvatelstva, ekonomických zdrojů na bojišti a válčišti. V některých případech, kdy armáda nebo front v rámci vedení války plní samostatné úkoly, se operační předvídaní v určitém stupni a momentě mísí s předvídaním strategickým v soulase s funkcí operačního svazu na samotném válčišti.

Naproti tomu taktické předvídaní se především vyznačuje převahou předpovědí týkajících se bojové činnosti a jen omezeně vyvstává nutnost předvídat i ostatní okolnosti. To souvisí s krátkodobostí taktického předvídaní a jeho poměrně omezeností co do prostoru. Všechny tyto vlivy ve svých důsledcích umožňují předvídat konkrétněji s větší pravděpodobností a úplností. Taktické předvídaní není však samo o sobě lehčí záležitostí, než tomu bylo u předvídaní

operačního. Předně proto ne, že se vyžaduje nutná konkrétnost a reakce na předpověď se musí uskutečnit v krátké době. Z toho plyne nemožnost nějak podstatně napravit omyly předpovědí. Variantní řešení zde postrádá praktického smyslu, protože právě vzhledem k omezenému času nelze příliš rozsáhle a dlouhodobě manévrovat silami a prostředky, aniž by to bylo na újmu vhodného průběhu událostí.

Vezmeme jenom případ střetného boje, respektive pochodu s předvídáním střetnutí. Předvídat správně čáru výhodného rozvinutí divize (pluku) je naprostá nutnost pro zdar boje. Omyl, totiž vydání rozkazu k rozvinutí v nevhodném čase a prostoru, již nelze napravit. Takových případů taktických situací, které jsou řešeny správně jen na základě správné předpovědi, je více. Je to třeba případ s volbou nejdůležitějších cílů pro dělostřelectvo nebo taktické rakety. Chybná předpověď jejich kvality a na základě toho neúčinné působení palby se nedá již v taktickém rámci napravit. Není totiž čím.

To si tedy zejména vynucuje velikou uvážlivost při vydávání rozhodnutí. Neznamená to však váhavost a snahu za každou cenu se vyhnout riziku. Taktické předvídání můžeme směle přisoudit již i jednotlivému vojákovi jakéhokoli druhu zbraně. Předvídat je vlastnost cílevědomé činnosti člověka a nezáleží přitom samozřejmě na funkci, kterou zastává. Učit řadové vojáky předvídat není přepych a zbytečná hra. Zkušenost učí, že prolomení mostu jedním vozidlem, jehož řidič nepředvídal možnou menší únosnost, způsobí ochromení pohybu desítky následujících vozidel a vyvolá řetězovou reakci příčin a následků. Takové maličkosti vůbec maličkostmi nejsou.

Předvídání v každém případě ulehčuje lepší znalosti výchozích podkladů z minulosti a současnosti. Tato lepší znalost může být např. chápána jako bezprostřední styk s vojsky, než je tomu na operačním stupni. Znalost detailů umožňující přesnější zobecnění, nezkreslování situace cestou různých hlášení a informací, to všechno zkvalitňuje podklady pro předvídání. Totéž se přirozeně týká i nepřítelů. Jinak se posuzuje situace v bezprostředním denním styku než na základě přehledných hlášení hluboko v týlu. Jinak se hodnotí vliv terénu z map než přímo v něm a pod jeho bezprostředním vlivem. To jsou velmi důležité momenty vyskytující se na taktickém stupni.

Vztah taktiky a operačního umění nezůstává přirozeně bez vlivu ani v oblasti taktického předvídání. Podstatou tohoto vztahu je nutnost předvídat důsledky taktické činnosti a její působení na operační sféru. Prakticky to znamená předvídat činnost operačního stupně a na jejím základě upravovat činnost vlastní. Rovněž tak se předvídání musí dotknout i činnosti sousedů, což v podstatě bude stejná problematika, jako v případě předvídání možností protivníka. Rozdíl bude jen ve větším množství podkladů, které nám o sousedech jsou známy. Předvídání můžeme tedy doslova vztáhnout na vše, co ovlivní nějakým způsobem boj.

Třicet let od bitvy u Kurska

V těchto dnech je tomu právě třicet let od doby, kdy ve slavné bitvě u Kurska Sovětská armáda definitivně zmařila poslední velký pokus německého fašistického velení znovu získat strategickou iniciativu ve válce fašistických států proti Sovětskému svazu, ztracenou půl roku předtím v bitvě u Stalingradu, a znovu zvrátit průběh druhé světové války ve svůj prospěch. Bitva u Kurska, která probíhala téměř nepřetržitě od 5. července až do 21. srpna 1943, byla jednou z největších a nejvýznamnějších bitev nejen ve Velké vlastenecké válce Sovětského svazu a v celé druhé světové válce, ale i v celosvětových válečných dějinách.

Po velkých vítězstvích Sovětské armády v zimě roku 1942—1943 se od základu změnila strategická situace na sovětsko-německé frontě, a to výrazně ve prospěch Sovětského svazu. Výhodná situace, do níž se svými vítězstvími sovětská vojska dostala, jim umožnila přejít v létě roku 1943 do ještě mohutnějšího strategického útoku.

Ve zvlášť výhodné situaci byla sovětská vojska v té době na jihozápadním úseku fronty, kde ohrožovala silné uskupení nepřítelů v prostoru Kurského výběžku, vytvořeného v průběhu zimních a jarních bojů v roce 1943. Sovětská armáda zde získala velké výhody nejen konfigurací linie fronty, ale i výhodným poměrem sil — početní i technickou převahou v pozemních druzích vojsk i v letectvu.

V roce 1943 totiž Sovětský svaz již překonal počáteční potíže, způsobené věrolovným vpádem hitlerovských vojsk v roce 1941. Socialistické zřízení umožnilo zaměřit veškerý život v zemi ve prospěch

fronty, k zastavení postupu a později k vyhnání okupantů. Sovětská armáda, hlavní nositelka heroického úsilí prvního socialistického státu na světě v protifašistické válce, byla od samého začátku neustále doplňována vším potřebným — lidmi i materiálem všeho druhu.

Úspěchy sovětské ekonomiky umožnily systematicky vybavovat ozbrojené síly kvalitnějšími zbraněmi a bojovou technikou. Tak od roku 1943 Sovětská armáda postupně dostávala nové pěchotní zbraně, tanky, samohybná děla, děla všech ráží i stíhací a bombardovací letouny. Připomenout je třeba zejména modernizaci tanku T-34, jehož dělo ráže 76 mm byl od roku 1943 postupně zaměňováno za dělo ráže 85 mm s vysokými balistickými vlastnostmi. Tím se stal tank T-34 nejlepším středním tankem své doby, který mohl úspěšně bojovat i s novými německými těžkými tanky, jako byl „Tigr“, „Královský tigr“ a „Panter“, které se v té době začaly objevovat na

frontě. Od roku 1943 začala v Sovětském svazu také hromadná výroba těžkých tanků série IS, vyzbrojených dělem ráže 122 mm a třemi kulomety, později i velkorážným protiletadlovým kulometem.

Údery Sovětské armády v zimě roku 1942—1943 citelně oslabily ozbrojené síly fašistického Německa a podlomily jejich prestiž. Hitlerovskému velení se dařilo jen s velkými obtížemi doplňovat ztráty na lidech i na materiálu, způsobené na východní frontě. Muselo proto sáhnout k mimořádným opatřením.

V jednom z projevů v úzkém kruhu nacistických prominentů Hitler vyhlásil svůj úmysl, jak řešit nevýhodnou situaci: přejít do strategické obrany s cílem vyčerpat v obranných bojích své nepřátele a udržet se co možno nejdéle v dobytých zemích. Ale ještě předtím se chtěl pokusit v létě roku 1943 uskutečnit na sovětsko-německé frontě mohutnou útočnou operaci, likvidovat Kurský výběžek a znemožnit Sovětské armádě, aby přešla do nového mohutného strategického útoku.

Začátkem léta roku 1943 měl ještě nepřítel k dispozici značné síly, což mu umožňovalo, aby se znovu pokusil uskutečnit svůj záměr. Zasazením více než 2 miliónů válečných zajatců a zavražděných občanů z okupovaných zemí do svého válečného hospodářství se mu totiž podařilo zmobilizovat v roce 1943 do armády 1 mil. 800 000 lidí a zvětšit její počty na 9,5 miliónů oproti 8,6 miliónům v roce 1942. Touto totální mobilizací německé velení nejen mohlo nahradit dosavadní ztráty v polních svazkách, ale i postavit několik nových pěších a tankových divizí. Současně s opatřeními na zvýšení počtu armády přistoupilo německé fašistické velení i k jejímu přezbrojení, hlavně těžkými tanky a samohybnými děly i novými rychlejšími a pohyblivějšími stíhaacími letouny.

Připravil nový útok na sovětsko-německé frontě umožnila nepříteli zejména ta skutečnost, že v Evropě nebyla dosud vytvořena druhá fronta, a že mohl spoléhat, že nebude otevřena ani v nejbližší budoucnosti. Německé hlavní velitelství mohlo počítat s tím, že americké a zvláště anglické velení se neodhodlá ke směle a s riskantní výsadečkové operaci a že bude postupně realizovat svůj plán k dosažení úspěchů na druhořadých válčících, aniž by prozatím bylo nuceno vést válku v Evropě, kde zamýšlelo zasáhnout až po vzájemném vyčerpání německých a sovětských sil. Proto v létě roku 1943 německé velení nemuselo počítat se zasazením větších sil proti anglo-američanům. To pak umožnilo nepříteli přepravit a bez jakéhokoliv rizika přesunout na sovětsko-ně-

meckou frontu ze západní Evropy početná okupační vojska i polní divize, které sem byly poslány na odpočinek a doplnění po porážkách od Sovětské armády v zimě roku 1942—1943.

Začátkem července roku 1943 měl nepřítel na sovětsko-německé frontě vojska v celkové hodnotě 232 divizí. Působilo zde 13 německých armád, z nichž 8 nejsilnějších (celkem 120 divizí) bylo rozmístěno na jih od Orla. Útočnou operaci v prostoru Kurského výběžku německé fašistické velení pověřilo 9. armádu, nacházející se u Orla, 4. tankovou armádu, soustředěnou severně Charkova a samostatnou operační skupinu „Kempf“, rovněž v hodnotě armády, rozloženou u Bělgorodu. Tyto armády měly celkem 42 divizí, z toho 14 tankových a 2 motorizované. Navíc v úderných uskupeních, soustředěných jižně Orla a u Bělgorodu, měl nepřítel připraveno mnoho nejnovější válečné techniky: těžké tanky typu „Tigr“, „Panter“ a samohybná děla typu „Ferdinand“. Útok měla podporovat 4. a 6. letecká flotila v celkovém počtu kolem 2000 bojových letounů.

V připravovaném útoku chtěl nepřítel využít konfigurace linie fronty u Kurska. Nepřátelská uskupení, soustředěná u Orla a u Bělgorodu, byla hluboko vysunuta nad křídla a týl sovětských vojsk v Kurském výběžku a nebezpečně je tím ohrožovala. Německé velení věřilo, že jeho úderným uskupením se podaří bez zvláštních těžkostí za 5—6 dní proniknout do Kurska, obklíčit a zničit hlavní síly Sovětské armády v tomto prostoru. Hlavně však spoléhalo na masové zasazení těžkých tanků a samohybných děl, neboť podle jeho soudu Sovětská armáda neměla proti nim účinné prostředky.

Německé velení se poučilo z předcházejících porážek a jeho plán pro útok se znovu vyznačoval riskantností a šablonovitostí: hlavní úlohu k dosažení vytyčených cílů položilo jen na těžké tanky a samohybná děla a navíc počítalo s použitím běžného manévru — se zasazením soustředěných úderů k likvidaci Kurského výběžku fronty, což nebylo těžké odhalit.

Naproti tomu sovětský plán se vyznačoval řadou zcela nových rysů. Sovětské vrchní velení, které mohlo vycházet z neustále stoupající síly Sovětské armády a opírat se o vysoké bojové uvědomění sovětských vojáků, o vzrůstající mistrovství sovětských důstojníků i generálů a o novou mohutnou a účinnou bojovou techniku, počítalo s tím, že uskuteční v létě roku 1943 sérii mohutných útočných operací s cílem zničit hlavní síly nepřátele na západním a jihozápadním strategickém směru. Současně na rozdíl od letního tažení

v roce 1942 sovětské velení, které bralo v úvahu stále ještě značné síly nepřítele, se rozhodlo nejdříve v obranné bitvě u Kurska zničit hlavní uskupení nepřítele a potom dovršit jejich porážku přechodem do rozhodného protiútku.

Návrhy některých velitelů frontů, aby Sovětská armáda začala útok dříve než nepřítele a zničila jeho úderná uskupení ještě předtím, než vyrazí k útoku, sovětské vrchní velitelství zamítlo. To by totiž znamenalo útočit za velmi nevýhodné situace proti dobře připravené a hluboce číneně obraně nepřítele, obsazené silnými vojsky, vybavenými velkým množstvím bojové techniky hlavně těžkých tanků a samohybných děl nového typu.

Mohutné strategické bitvy se měla v sestavě Sovětské armády zúčastnit vojska pěti frontů (od severu k jihu): Západního (generálplukovník V. D. Sokolovskij), Brjanského (generálplukovník M. M. Popov), Středního (armádní generál K. K. Rokossovskij), Voroněžského (armádní generál I. F. Vatutin) a Stepního (generálplukovník I. S. Koněv).

Tyto fronty dostaly ke svedení bitvy u Kurska tyto úkoly: Střední a Voroněžský front měl připravit hlubokou obranu, schopnou čelit úderu tanků nepřítele. Step-

ní front který byl v záloze hlavního velitelství a byl rozmístěn východně Kurského výběžku, měl nejen vybudovat pásma obrany v hloubce, ale současně se i připravit k aktivní činnosti v pásmu Středního a Voroněžského frontu. Podle vývoje situace se měla k jeho útoku v charkovském prostoru později připojit i vojska na pravém křídle jihozápadního frontu armádního generála R. J. Malinovského. Velitelé Západního a Brjanského frontu pak měli připravit útočnou operaci na orelském směru proti německé 2. tankové a 9. armádě s cílem usnadnit Střednímu frontu vedení obranných bojů, v dalším pak zničit nepřátelská uskupení v Orelském výběžku.

Dočasný přechod sovětských vojsk do obrany v připravované bitvě v prostoru Kurského výběžku nebyl tentokrát vynucený, jako tomu bylo v minulosti u Moskvě a u Stalingradu. Naopak byl cílevědomý a byl vyvolán nikoliv slabostí a nedostačným počtem sovětských vojsk, ale snahou po uplatnění nejvýhodnějšího způsobu vedení boje — zničit nepřítele co možno nejmenšími silami. V tomto případě, ačkoliv nepřítelem útočil a sovětská vojska se bránila, zůstávala iniciativa i nadále pevně v rukách sovětského velení.

2. července sovětské vrchní velitelství na základě zpráv průzkumu upozornilo velitele Středního a Voroněžského frontu, že nepřítelem pravděpodobně zahájí útok v době od 3. do 6. července. V noci na 5. červenec, několik hodin před přechodem nepřítele do útoku, uskutečnilo dělostřelectvo obou frontů mohutný palebný úder na jeho připravená vojska — na soustředěnou pěchotu a na palebná postavení dělostřelectva. To způsobilo nepříteli značné ztráty a oslabilo jeho počáteční úder.

Ráno dne 5. července, s dvouhodinovým pozpožděním, přešla současně do útoku obě úderná uskupení nepřítele — 9. armáda z prostoru jižně Orla a 4. tanková armáda s operační skupinou „Kempf“ u Bělgorodu. Hitlerovské velení nepochybovalo o úspěchu německých vojsk a o splnění svého plánu.

V severním úseku Kurského výběžku, v prostoru, kde se bránila 13. armáda generálporučíka N. P. Puchova v sestavě Středního frontu, útočil nepřítelem na šířce 32 km. jako mohutnou údernou pěst zde použil těžké tanky typu „Tiger“, za nimiž postupovala vlna středních tanků a pěchota na obrněných transportérech. Útok pozemních vojsk podporovalo velké množství

nepřátelských letounů. I když šlo o dosud nejsilnější úder podobného druhu, podařilo se vojskům sovětské 13. armády nepřítele zadržet. Nepřítelem narazil na velmi dobře připravená obranná postavení, nasycená různými překážkami, a na houževnatě, úporně a směle vedenou obranu sovětských vojsk, takže se mu po celodenních velmi těžkých bojích podařilo proniknout jen na některých úsecích, a to do hloubky 6—8 km.

Příštího dne se boje rozpoutaly s novou silou. Nepřítelem se snažil za každou cenu prorazit sovětskou obranu, a proto zúžil pásmo svého útoku na polovinu a zhustil bojové sestavy. Nastala kritická situace, v níž velitel Středního frontu ve snaze zabránit průlomů zasadil do boje frontovou zálohu, jejímž protiúderem byly německé divize na nejnebezpečnějším směru zastaveny.

V dalších dnech, během 7. a 8. července, pak nepřítelem několikrát změnil směr úderů a snažil se nalézt slabé místo v obraně sovětských vojsk. Všechny jeho pokusy o proniknutí vpřed však skončily neúspěšně. Během čtyř dnů ztratil nepřítelem 42 000 mužů, stovky tanků a samohybných děl i několik set letounů. Proto již 9. čer-

vence přerušil svůj útok a přešel k obraně. V halasně ohlašovaném útoku se mu jižně Orla podařilo postoupit jen do hloubky 9 km.

V následujícím týdnu, v době od 9. do 15. července, vojska Středního frontu neustále útočila proti zadrženému údernímu uskupení nepřítele a tím mu zabráňovala, aby se zachytil na dosažené čáře. Současně se připravovala k přechodu do rozhodného protiúderu.

V pásmu Voroněžského frontu, kde útočila německá 4. tanková armáda a operační skupina „Kempf“, zasadil nepřítel současně do útoku více než 1000 tanků, z nichž 700 útočilo oboustranně silnice na Obojany a Kursk. I zde se mu však 5. července podařilo postoupit jen o 3–4 km, při čemž za jediný den ztratil více než 200 tanků a 180 letounů. V následujících čtyřech dnech ve velmi těžkých bojích sice na úzkém úseku fronty pronikl do hloubky 25–30 km, prolomit obranu vojsk Voroněžského frontu se mu však nepodařilo.

9. července byl postup nepřítele na obojanském směru zastaven protiúderem záloh Voroněžského frontu. Nato německé velení přeskupilo své síly a úderem na severovýchod přes Prochorovku se snažilo zneškodnit sovětská vojska a proniknout pak na sever do Kurska. Tento manévř sovětské hlavní velitelství zmařilo posílením Voroněžského frontu dalšími vojáků ze své zálohy. Byla to 5. gardová armáda pod

velením generálporučíka A. S. Ždanova a 4. tanková armáda pod velením generálporučíka P. A. Rotmistrova. Koordinace a řízení akcí sovětských vojsk k zastavení úderu v tomto prostoru bylo svěřeno maršalovi Sovětského svazu A. M. Vasilevskému.

Po zasazení sovětských záloh do protiúderu se dne 12. července v prostoru Prochorovky rozpoutala celodenní mohutná tanková bitva, již se zúčastnilo na obou stranách více než 1500 tanků. Byla to dosud největší tanková bitva v dějinách. Ztráty nepřítele v této bitvě byly tak velké, že po jejím zakončení již německá vojska neměla dostatek sil pokračovat v útoku. Nepřítel, jemuž se za sedm dní podařilo postoupit jen do hloubky 35 km, byl i v tomto prostoru přinucen přejít do obrany.

Tak byla úspěšně splněna první část plánu sovětského hlavního velení. Nepříteli, který chtěl mohutnými údery silných tankových uskupení za pět dní proniknout do Kurska, se nepodařilo zdolat obranu vojsk Středního a Voroněžského frontu a v útoku vyčerpal své hlavní síly. Naopak sovětská vojska úspěšně odrazila silné údery nepřítele a zmařila všechny operace i strategické plány německého velení. Německé pozemní síly i letectvo utrpěly velké ztráty a nepodařilo se jim splnit stanovené úkoly. Naproti tomu sovětské hlavní velení disponovalo mohutnými zálohami, což mu umožňovalo přejít do připravované protiútoky.

Protiútok Sovětské armády na rozdíl od protiútoků v Moskvě a u Stalingradu nezačal současně na celé frontě, ale postupnými údery. 12. července, tj. v době vzplanutí tankové bitvy u Prochorovky, přešla na orlanském směru do protiútoků vojska levého křídla Západního frontu a hlavní síly Brjanského frontu. Vojska přešla na orlanském směru do protiútoků 15. července, a to úderem svého pravého křídla na Kromy a na Orel.

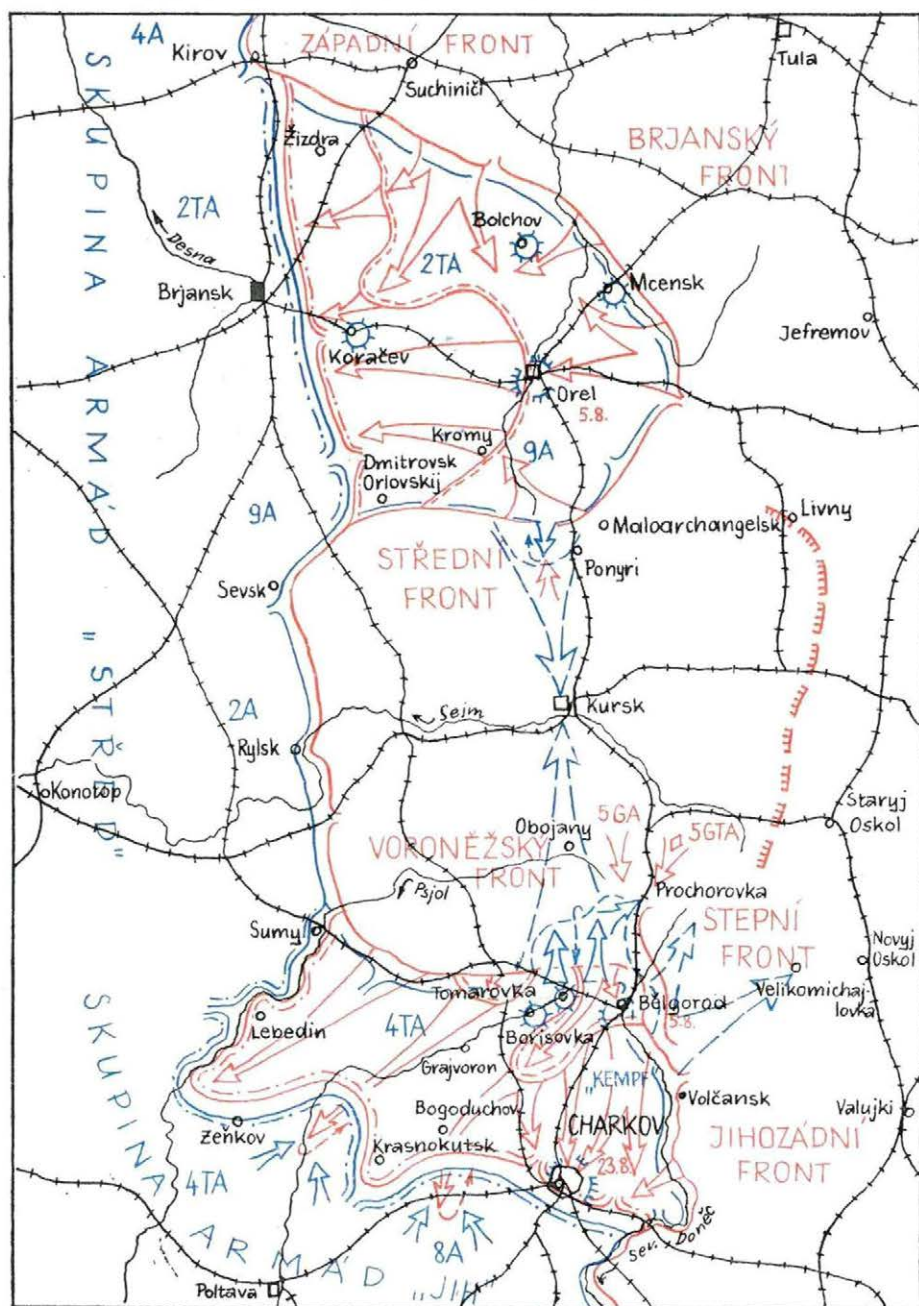
Přestože nepřítel za 22 měsíců svého pobytu v tomto prostoru vybudoval u Orla řadu obranných zařízení, tvořící mohutný obranný systém, veškeré jeho úsilí udržet se skončilo nezdarem. Vojska Západního, Brjanského a Středního frontu rychle prolomila obranu nepřítele a směly širokým manévrem ovládnout silné uzly jeho obrany — města Bolchov a Mcensk. Vzápětí nato rychlý postup tankových svazků Západního frontu, které rozvíjely útok na Karačev, ohrozil obchvatem nepřátelská vojska

v prostoru Orla. Německé velení bylo proto přinuceno 31. července začít s jejich vyváděním na čáru Žizdra, Sevsk. 5. srpna po těžkých bojích sovětská vojska osvobodila Orel. Při pronásledování nepřítele pak 12. srpna ovládla město Dmitrovsk Orlovskij, 15. srpna osvobodila Karačev a do 23. srpna vyšla na přístupy k Brjansku.

Vojska Voroněžského frontu a armády Stepního frontu, vysunuté do prostoru severně Belgorodu, obdržely 17. července rozkaz vrchního velení, aby přešla do útoku proti 4. tankové armádě nepřítele, která se vklínila do jejich obrany. Od 18. července nepřítel vedl boj na zdrženou a začal odvádět svá vojska na čáru, z níž začal útočit.

K této čáře došla vojska Voroněžského a Stepního frontu při zatlačování nepřítele 23. července, avšak pro velký odpor se jim nepodařilo z chodu překonat. Teprve po desetidenní přestávce, která byla nutná na přípravu průlomu silně opevněných

BITVA U KURSKA (5.ČERVENCE -23.SRPNA 1943)

Měřítko
20 0 20 40 60 80 100km

Plán nepřítelé
Obranná čára Stepního frontu

Situace:

4. července 1943
11. července 1943
5. srpna 1943
23. srpna 1943

obránných postavení nepřítel, vojska Voroněžského a Stepního frontu obnovila po předchozím uskupení útok. Hlavním úkolem přitom bylo zničit bělogorodsko-charkovské uskupení nepřítel a osvobodit Charkov — velmi důležité strategické, ekonomické a politické středisko Ukrajiny.

Úder na Charkov byl spojen se značnými obtížemi, neboť nepřátelské velení si plně uvědomovalo důležitost celého prostoru, jehož ovládnutí otevíralo možnosti k útoku na Ukrajinu. Proto včas opevnilo na přístupech k městu osm silných obranných pásem.

Vojska Voroněžského a Stepního frontu obnovila útok ráno dne 3. července. Přitom svými vnitřními křídly udeřila směrem na Bělgorod a na Charkov, zatímco částí sil útočila na jihozápad a rozšiřovala tak průlom k západu. Současně vojska jihozápadního frontu ve druhé polovině července rozvinula silný úder dále na jihovýchod odtud, čímž upoutala značné síly nepřítel a znemožnila jejich přesun do Bělgorodsko-Charkovského prostoru.

Během 3. a 4. srpna vojska Voroněžského frontu prolomila hluboce členěnou obranu nepřítel u Tomarovy a jejich rychlé svazky pak rychle postupovaly na Bogoduchov. Ve stejné době vojska Stepního frontu, která útočila na charkovském směru, prolomila obranu nepřítel, pro-

nikla těsně až k Bělgorodu a dovedným obchvatným manévrem, spojeným s čelným úderem, 5. srpna ovládla město, důležitý uzel obrany nepřítel na charkovském směru.

5. srpen 1943 se natrvalo zapsal do historie Velké vlastenecké války Sovětského svazu. Na počest vojsk, která osvobodila Orel a Bělgorod, zahřměly večer toho dne v hlavním městě Sovětského svazu Moskvě poprvé v historii Velké vlastenecké války pozdravné dělostřelecké salvy. Pozdravné salvy v Moskvě na počest významných vítězství ve válce se od té doby staly slavnou tradicí Sovětské armády i všeho sovětského lidu.

Útok na charkovském směru probíhal pomalu, neboť sovětská vojska zde musela odrážet časté protizteče a protiúderů nepřítel. Přesto se jim 23. srpna podařilo obklíčit Charkov ze severu, západu, východu a jihovýchodu a útokem jej dobýt. Současně vojska Voroněžského a Stepního frontu toho dne dosáhla čáry Sumy, Ženkov, Krasnokutsk, Charkov. Tak byl osvozením Charkova k večeru 23. srpna 1943 celý charkovský prostor definitivně zbaven nenáviděných hitlerovských okupantů. Porážka silného uskupení nepřítel u Charkova pak umožnila sovětským vojskům okamžitě rozvinout všeobecný útok na západ k Dněpru a projevila se i při osvobozování Donbasu.

V bitvě u Kurska Sovětská armáda zasadila nepříteli velmi těžkou porážku. Úspěšný průběh bitvy dovršil základní přelom v průběhu druhé světové války ve prospěch Sovětského svazu a celé protifašistické koalice.

V bojích u Orla, Bělgorodu a Charkova naprosto zkrachoval poslední velký pokus nepřítel znovu získat ztracenou iniciativu a uskutečnit „odplatu za Stalingrad“. Obranu sovětských vojsk pečlivě vybudovalou na základě nejnovějších zkušeností z dosavadního průběhu války, nedokázal nepřítel zdolat ani pěchotou, ani tanky, i když byly podporovány dělostřelectvem a letectvem.

V bitvě u Kurska sovětská vojska potřeť během války úspěšně uskutečnila protiútok. Na rozdíl od protiútoku u Moskvy a u Stalingradu se však v bitvě u Kurska předvídal a plánoval ještě před začátkem obranné fáze. Protiútok u Kurska byl logickým pokračováním obranných operací, v jejichž průběhu útočící nepřítel byl natolik oslaben, že se mu nepodařilo ani prolomit sovětskou obranu. Probíhal ve

značně velkém rozsahu a vyznačoval se rozsáhlým použitím materiálně technických prostředků. Ztráty nepřítel byly velké, i když ničení jeho uskupení probíhalo za zvláštních podmínek — nikoliv formou obklíčení, ale sérií navzájem spojených úderů na několika směrech.

V bitvě u Kurska byl úplně zmařen plán letního útoku nepřítel. Válečná mašinerie fašistického Německa utrpěla tak zdrcující úder, že po něm již nebyla schopna obnovit svou údernou sílu. Po této bitvě se německá fašistická armáda ocitla před neodvratnou katastrofou.

Po těžké porážce u Kurska německé fašistické velení bylo přinuceno definitivně se vzdát plánů na strategický útok a přejít k obraně. Hitlerovci se pak snažili vyhrát čas, aby se pokusili pohnout vlády USA a Anglie k výhodnému míru. Avšak i tyto pokusy nepřítel zkrachovaly pod vlivem neustálých a stále narůstajících úderů sovětských vojsk.

Bitva u Kurska znovu prokázala převahu strategie, která tu projevila takové ry-

sy, jako byla vhodná kombinace obrany a útoku, záměrný přechod do obrany, včasná příprava mohutných záloh k rozhodujícímu protiúderu a narůstání síly úderu zasazováním nových armád a frontů. Bitva byla přesvědčivým důkazem růstu síly Sovětské armády, umění vést operace a boje, vysoké technické a taktické přípravy vojáků a důstojníků, správného používání všech druhů vojsk v obraně i útoku. V bitvě u Kurska byl také navždy pohřben mýtus o „sezónnosti“ sovětské strategie, záměrně vytvářený a šířený hitlerovskou propagandou. Sovětská armáda dokázala, že umí úspěšně bít nepřítele v zimě i v létě.

Těžké porážky v bojích u Orla, Char-kova a Bělgorodu přinutily nepřítele, aby vrhl na sovětsko-německou frontu všechny síly, které bylo jen možno. To značně usnadnilo výsadkové operace americko-

britských vojsk ve Středomoří. Kurská bitva, podobně jako operace Sovětské armády na jihozápadním strategickém směru v zimě roku 1942—1943, podminila úspěšné rozvinutí vojenských akcí anglo-amerických vojsk v Africe proti italsko-německému uskupení.

Přechodem sovětských vojsk do proti-útoku u Kurska byl zahájen mohutný letní a podzimní všeobecný útok Sovětské armády, který se rozvinul na 2000kilometrové frontě — od Velkých Luk až po Tamanský poloostrov. V jeho průběhu byl nepřítel vyhnán z Donbasu, z levobřežní Ukrajiny a ze Smolenské oblasti, sovětská vojska překročila Dněpr a na jeho pravém břehu vytvořila důležitá předmostí.

Bitva u Kurska, od níž právě uplynulo třicet let, se plným právem řadí mezi nejvýznamnější bitvy celosvětových válečných dějin.

Jak dále zvyšovat bojovou pohotovost

Plenární zasedání ÚV KSČ projednalo a schválilo ve dnech 20.—21. února 1973 „Zprávu předsednictva ÚV KSČ o realizaci závěrů XIV. sjezdu KSČ“, přednesenou generálním tajemníkem s. Gustávem Husákem. „Zpráva“ shrnula výsledky dosažené v našem státě od XIV. sjezdu a zdůraznila úkoly, jejichž splnění přispěje k dosažení dalších výrazných úspěchů linie stanovené XIV. sjezdem KSČ.

Mezi úkoly, na něž klade ÚV KSČ zvláštní důraz, patří:

- zvýšení úlohy organizátorské a řídicí práce,
- zvyšování efektivnosti využíváním všech rezerv, plněním zpracovaných plánů, modernizací strojního parku atd.,
- zkvalitnění integračního procesu,
- výchova socialistického člověka a
- zvýšení vnitřní síly, jednoty a akceschopnosti KSČ.

Všechny uvedené úkoly platí v plném rozsahu i pro ČSLA. Velení ČSLA proto důsledně prosazuje a uplatňuje, aby závěry XIV. sjezdu byly zapracovány do Plánů bojové a politické přípravy na všech stupních velení i do všech ostatních „Plánů“, zabezpečujících vysokou bojovou připravenost a pohotovost ČSLA. Náročné kontroly a prověrky od XIV. sjezdu potvrzují, že linii stanovenou ÚV KSČ ČSLA plní.

Souhrnně zhodnotil plnění závěrů XIV. sjezdu v ČSLA ve svém diskusním příspěvku na únorovém zasedání ÚV KSČ ministr národní obrany, armádní generál ing. Martin Dzúr. Zdůraznil, že: „... bezpečnost našeho lidu a výsledky socialistického budování jsou pod vedením Komunistické strany Československa a jejího ústředního výboru plně zabezpečeny díky moderní, technicky a politicky vyspělé, pružně organizované a připravené Československé lidové armádě, která v rámci spojeneckého svazku bratrských armád Varšavské smlouvy tvoří její významný pevný článek...“

Soudruh ministr dále zdůraznil, že „... považujeme za svou povinnost nepolevovat v úsilí při zabezpečování obrany a ochrany socialistických vymožeností našich pracujících a celého socialistického společenství... Za hlavní úkol, v souladu se závěry XIV. sjezdu KSČ, považujeme všestranně zvyšovat bojovou sílu ČSLA a její bojovou pohotovost tak, aby spolu s ostatními armádami států — účastníků Varšavské smlouvy byla schopna odrazit jakoukoli agresi imperialistů a zničit nepřítele v krátké době...“.

Náčelník Hlavní politické správy ČSLA generálporučík PhDr. Václav Horáček na celoarmádním aktivu komunistů dne 7. 3. 1973 v referátu „Dosažené výsledky a další úkoly při plnění závěrů XIV. sjezdu KSČ v ČSLA“ (viz VM č. 3/1973) analyzoval všechny hlavní úkoly z referátu generálního tajemníka KSČ s. Husáka s aplikací na ČSLA a rozvinul závěry z referátu ministra na únorovém zasedání.

Jedním z hlavních úkolů, který zdůraznil ministr národní obrany i náčelník Hlavní politické správy, je oblast **bojové pohotovosti**.

Soudruh ministr ve svém diskusním příspěvku hodnotil dosažený stupeň bojové pohotovosti kladně. Uvedl že „... v průběhu minulého roku se uskutečnily náročné kontroly a prověrky bojové a mobilizační pohotovosti a připravenosti jednotek. Naprostá většina svazků, útvarů a jednotek splnila všechny úkoly dobře a dnes nemáme jednotky, které by nebyly na odpovídajícím stupni bojové pohotovosti...“.

Náčelník Hlavní politické správy ve svém referátu podrobněji analyzoval stav bojové pohotovosti a vytyčil hlavní a zásadní faktory, jejichž splnění přispěje ke zkvalitnění dosavadního stavu bojové pohotovosti.

Přitom zdůraznil tyto skutečnosti:

1. Podceňování bojové pohotovosti posuzovat jako projev apolitičnosti a oportunismu v praxi a vyvozovat z toho stranické, politické a kádrové závěry,
2. Při uplatňování bojové pohotovosti netrpět žádnými kompromisy, polovičatostí a nedůsledností.

3. Úkolům bojové pohotovosti podřídít veškerý výcvik a výchovu vojáků. K dosažení tohoto cíle spojovat dovedně stranickopolitickou práci s úkoly bojové přípravy.

4. Více zevšeobecňovat dobré zkušenosti a uplatňovat je ve všech útvech.

Referát generálního tajemníka KSČ s. Husáka, diskusní příspěvek ministra národní obrany a referát náčelníka Hlavní politické správy nám dávají základní linii, jakým způsobem je nutné na všech stupních velení, v každém druhu vojska a služeb i u každého jednotlivého příslušníka ČSLA přistupovat k zhodnocení plnění úkolů.

Jedním z rozhodujících prvků pro trvalé zvyšování bojové pohotovosti je **plné pochopení významu, úlohy a místa bojové pohotovosti a zvládnutí zásad jejího realizování**.

Tento úkol je velmi složitý a náročný. Jeho složitost vyplývá z toho, že pojem „bojová pohotovost“ má velmi široký obsah. Soudruh ministr v diskusním příspěvku na únorovém zasedání ÚV KSČ v r. 1973 hodnotil bojovou pohotovost jako „... souhrn politických, operačně taktických, mobilizačních, kádrových, technických a týlových opatření, umožňujících rychlý a organizovaný přechod z mírové činnosti k plnění bojových úkolů...“.

Důležitým faktorem ovlivňujícím pochopení bojové pohotovosti je zásada

dosáhnout maximální utajenosti konkrétních opatření bojové pohotovosti. Tuto zásadu považujeme za **zákon**, který nesmí být narušen. Nepříteli nesmíme dát možnost v případě agrese mařit naše opatření k uvedení vojsk do bojové pohotovosti.

Složitost úkolů dále narůstá tím, že u vojáků z povolání dochází přirozeným kádrovým pohybem ke změnám ve funkčním zařazení a někdy i ke změně posádky. To vede k nezbytnému a nikdy nedokončenému „přeškolení se“ podle nových, konkrétních podmínek.

U vojáků základní služby je pochopení úkolů bojové pohotovosti ztíženo politickou nezralostí, nezkušeností a omezenou znalostí konkrétních bojových úkolů dané jednotky.

Jak tedy splnit požadavek, dosáhnout pochopení významu, úlohy a místa bojové pohotovosti a zvládnutí zásad jejího realizování?

Všeobecně platnou zásadou je: **chápat tento úkol především vojenskopoliticky**. To znamená:

- mít dobré teoretické znalosti učení V. I. Lenina o obraně socialistické vlasti a marxismu-leninismu vůbec,
- znát vojenskou politiku KSČ a komunistických stran tábora socialismu, především KS SSSR,
- umět analyzovat mezinárodní vojenskopolitickou situaci a vyvozovat správné závěry.

U vojáků základní služby, u nichž charakter dvouroční služby neumožňuje plné zvládnutí těchto úkolů, musí jejich velitel zabezpečit, aby dovedli alespoň v základech politicky pochopit úlohu a místo bojové pohotovosti při obraně socialistické vlasti.

Teprve v druhé řadě přistupuje odborná znalost konkrétních úkolů bojové pohotovosti. Odborné znalosti musí být pochopitelně diferencované podle stupně velení, zastávané funkce a druhu jednotky.

U vojáků z povolání se předpokládá znalost nezbytných teoretických zásad bojové pohotovosti a dovednost jejich aplikace na daný stupeň a funkci.

U vojáků základní služby jde především o získání praktických návyků v plnění konkrétních úkolů podle svého zařazení při bojovém poplachu, při přesunech, při činnosti v prostoru soustředění a při bojové činnosti. Proto u vojáků základní služby je nutné pochopení úkolů bojové pohotovosti hodnotit především podle dosahovaných výsledků v jednotlivých druzích bojové přípravy (polní příprava, střelba, odborná, technická a týlová příprava).

Pochopení významu, úlohy a místa bojové pohotovosti (bližší objasnění viz VM č. 3/1973) a zvládnutí zásad jejího realizování lze tudíž dosáhnout cítěním vedomou politickovychovnou prací, vysokou političností každého druhu zaměstnání a dovedným skloubením teoretických znalostí a praktických závěrů bojové pohotovosti.

Důležitým předpokladem zabezpečujícím organizované uvedení do bojové pohotovosti je **pevné a nepřetržité velení**. Uvádíme názory pouze na velení v kritické době bojové pohotovosti, tj. v době po vyhlášení bojového poplachu.

Po vyhlášení bojového poplachu musí být zabezpečeno v kasárnách pevné a nepřetržité velení až do doby zaujetí velitelských stanovišť v určených prostorech. V žádném případě nemohou tento úkol realizovat pouze dozorčí orgány. Kvalitně připravený dozorčí orgán musí sehrát rozhodující roli v prvních okamžicích po obdržení signálu nebo rozkazu, to znamená, že zabezpečí proniknutí signálu (rozkazu) a vyhlásí určeným velitelským, útvarům nebo jed-

notkám bojový poplach. Po splnění těchto úkolů sleduje průběh uvádění vojsk do bojové pohotovosti.

Sebekvalitněji připravený dozorčí orgán však nemůže podřízeným vydávat rozkazy k manévru silami a prostředky v mimořádných případech, např. při nenadálém napadení nepřitelem a při realizaci zámyslu **nadřízeného velitele, který nemusí být v souladu s dříve nacvičenou činností vojsk.**

Splnit úkol — zabezpečit v nejkratší době po vyhlášení bojového poplachu pevné velení vojákům z kasáren znamená, že velení musí být zabezpečeno z místa stálé dislokace skupinou kvalifikovaných funkcionářů v čele s jedním z hlavních funkcionářů.

Tato skupina musí být připravena k činnosti do 30 minut po vydání rozkazu, to znamená v době, kdy ještě vojska opouštějí kasárna (posádku).

Je účelné, aby skupina zaujímala předem určené pracoviště v blízkosti místnosti dozorčího orgánu. Musí být vybavena potřebnými pomůckami pro velení a spojení. Zkušenosti ukazují, že pro její práci je výhodné zpracovat metodiku činnosti, ve které jsou uvedeny konkrétní úkoly, čas jejich plnění a funkcionář, který za jejich splnění odpovídá. Je to důležitý předpoklad úspěšného řízení činnosti vojsk. Pokud jde o osobu velitele je účelné, aby se po vyrozumění dostavil do kasáren, informoval se o úkolech a podle situace vydal rozkazy (pokyny) pro další činnost. Bez prodlení zahajuje přesun do určeného prostoru. Tento způsob velení je třeba považovat za jednu z podmínek včasného a organizovaného uvedení vojsk do bojové pohotovosti, a to i za té nejsložitější situace.

Vyskytují se názory, vytvářet a zaujímat místa velení v prostorech shromaždišť. Jejich účel je zdůvodňován úkolem zabezpečit velení z **prostoru mimo posádku** v době, kdy velitel se přemísťuje z místa stálé posádky na velitelské stanoviště. S těmito názory nesouhlasíme ze dvou důvodů. Spojení s podřízenými je organizováno převážně přes stálou posádku, takže v případě napadení posádky by bylo linkové spojení vyřazeno. Kromě toho zaujímáním místa velení ve shromaždišti by bylo tříštěno velení na několik míst, zpravidla postrádajících vzájemnou informovanost.

Zabezpečení velení a činnost vojsk je přímo závislá na **kvalitním, důsledném a přesném bojovém rozdělení.**

Bojové rozdělení má však mnohem širší význam. Je to činnost, v níž je prakticky koncentrována veškerá organizátorská a řídicí práce daného velitelství či jednotky. Je důkazem o schopnosti velitele (štábu) reálně myslet, plánovat a předvídat. Ukazuje, jak dalece zná zásady bojové a mobilizační pohotovosti a doveđe je skloubit s konkrétními požadavky velitelství (útvárů, jednotky).

Bojové rozdělení není tedy samoučelnou činností, ale naopak je to činnost, která naprosto přesně vymezuje úlohu a místo každého jednotlivce, vozidla a bojové techniky. Na bojovém rozdělení závisí, bude-li včas organizováno velení, jak bude plnit úkol zpětný odřad a zda bude vyvezena bojová technika a materiál z kasáren v časových normách. Bojové rozdělení určuje, kterou techniku a materiál vyvézt v prvním, druhém a dalším koloběhu. Stručně řečeno — bojové rozdělení, které musí odpovídat na trvale platné vojenské otázky — kdo, kdy, co a jak, je základním předpokladem pro splnění úkolů bojového poplachu, zvláště bojové pohotovosti vcelku.

Formální a nepřesné bojové rozdělení není pouze „odborným nedostatkem“ snižujícím konkrétní bojovou pohotovost v dané době, ale je politicky velmi

škodlivé. Vede totiž k lehkomyšlnému přístupu k úkolům bojové pohotovosti, k podceňování přijatých opatření a jejich obcházení a nedodržování.

Bojové rozdělení musí být pravidelné od nejmenší jednotky (družstva, osádky) až po nejvyšší velitelství. Proto musí být časově sladěno tak, aby výsledky bojového rozdělení postupně pronikaly od nejnižšího stupně velení k nejvyššímu.

K zvýšení autority bojového rozdělení je nutné, aby mu byla dána ta největší vážnost (přítomnost hlavních funkcí) a bylo pravidelně kontrolováno, jak je bojové rozdělení v praxi realizováno. Z nedodržování bojového rozdělení u podřízených velitelů (štábů) je nutné vyvozovat důsledky.

Bojové rozdělení musí být zvláště pečlivé a podrobné při odvelení jednotek, při výcviku organických jednotek mimo posádku (střelby, taktické cvičení, mělké či hluboké brodění apod.) i při propuštění druhého ročníku do zálohy, při nástupu branců, jejich výcviku v přijímači apod.

Pro evidenci, kontrolu a nakonec i pro rychlé zpracování výkazů počtů osob, bojové a dopravní techniky a materiálu musí být vytvořeny i určité administrativní (formální) předpoklady, tj. zpracování co nejjednoduššího a nejprehlednějšího systému bojového rozdělení.

Dosud se v této oblasti ponechává na iniciativě každého stupně velení volba způsobu vedení bojového rozdělení. Vyplývá to z toho, že ujednacení formy je složité pro značnou různorodost jednotek. V každém případě by však naše vědecká a výzkumná pracoviště, v součinnosti s nejkvalitnějšími příslušníky štábů, měla zpracovat variantní řešení bojového rozdělení s možností využít alespoň dílčí mechanizace a automatizace a výpočetní techniky, zejména na vyšších štábech.

Vzhledem ke své důležitosti je bojové rozdělení zcela oprávněně základním kritériem pro hodnocení splnění úkolů prověrky bojové pohotovosti.

Jedním z důležitých úkolů je stanovení **reálných časových norem** pro opuštění posádek a zaujetí prostorů soustředění.

Časové normy pro opuštění posádek musí být stanoveny v nařízeném rozpětí. Je nezbytné, aby vycházely z konkrétních podmínek jednotlivých velitelství a útvarů. Zejména je nutné brát v úvahu celkový počet vozidel, počet výjezdových bran a komunikací, důležitost jednotlivých útvarů a z toho vyplývající pořadí výjezdu ve větších posádkách.

Obecně platí zásada, že časové normy je nutné dále zkracovat. Pokud se však projevuje snaha některých velitelů zkracovat časové normy pod stanovenou hranici bez ohledu na to, že jednotlivé úkoly budou splněny povrchně nebo nebudou plněny vůbec, je třeba říci, že takovýto postup neprospívá a není v souladu se soudobými požadavky. Opouštět kasárna bez předcházejícího a nezbytného prohřátí motorů a neorganizovaně zaujímat prostory shromaždišť znamená sice získání několika minut času při výjezdu, ale v dalším období dochází k nutným časovým ztrátám, prodlužování doby činnosti ve shromaždišti a k nadměrnému opotřebení (k poškození i k haváriím) techniky.

Často však dochází k druhé krajnosti, kdy jednotky sice již dosáhly pohotovosti v kasárnách, či ve shromaždišti k zahájení přesunu, ale vyčkávají až do uplynutí stanovené časové lhůty.

Takovýto dogmatický výklad časových norem je nesprávný a škodlivý, neboť vytváří v myslích vojáků rozporný názor na bojovou pohotovost. Z jedné strany je na ně vyvíjen tlak, aby po vyhlášení bojového poplachu plnili všechny úkoly v co nejkratší době, a současně jsou ponecháváni zbytečně dlouho

v nečinnosti. Tento rozpor vede zcela zákonitě k podcenění významu bojové pohotovosti.

Opuštění kasáren či shromaždišť v horní hranici stanovených norem vede současně k narušení plynulosti přesunu do poplachových prostorů. Ve snaze splnit stanovené normy bývá přesun zbytečně rychlý, je narušena jeho organizovanost a tím jsou vytvářeny podmínky pro vznik mimořádných událostí.

Časové normy pro zaujetí prostorů soustředění jsou naopak stanoveny obyčejně na horní hranici povolené normy, ačkoliv při plnění tohoto úkolu lze podstatně časy zkrátit organizovanou a nacvičenou činností velitelů a jednotek minimálně o 30 i více minut. Této možnosti velitelé a náčelníci věnují podstatně méně pozornosti, protože nepřinášají potřebný efekt již v zápětí po vyhlášení bojového poplachu.

Při stanovení celkových časových norem pro dosažení pohotovosti k plnění bojových úkolů je nutné brát v úvahu (kromě časové normy opuštění kasáren a doby zaujetí prostorů soustředění) dobu přesunu do těchto prostorů.

Při přesunu musí být kalkulováno minimálně s rychlostí 20 km/hod. Nižší rychlost přesunu oproti ustanovení Polního řádu hl. 7, čl. 138—162 je zdůvodněna tím, že:

- v průběhu přesunu se jednotky po opuštění kasáren organizují do pochodových proudů tak, aby v prostoru soustředění mohly přímo z pochodového proudu zaujmát stanovenou sestavu;

- přesuny probíhají obyčejně na poměrně krátkou vzdálenost (zvláště u pohraničních útvarů). Vyšší pochodová rychlost by proto vedla k tomu, že za pochodového proudu by před dosažením prostoru soustředění vyčkával na silnici do doby, než čelní jednotky zaujmou svá místa;

- přesuny probíhají nejčastěji ve smíšených proudech (kolová i pásová vozidla) ve dne i v noci;

- pro přesuny jsou využívány civilní komunikace (převážně s asfaltovou vozovkou), na nichž je silný provoz civilních vozidel. Nižší rychlosti mají tedy za účel omezit v mírovém životě možnost vzniku mimořádných událostí (zvláště při nácvicích a prověrkách).

Velitelé útvarů by měli reagovat na situaci, kdy jde o jednotku vybavenou pouze kolovými vozidly, kterou přesunujeme do vzdálenosti několik desítek (stovek) kilometrů. V takovém případě pochodová rychlost 20 km je platná pouze do shromaždiště, maximálně do první krátké zastávky. Potom je nutné kalkulovat přesun v plném rozsahu a v souladu s požadavky Polního řádu hl. 7, čl. 138—162.

Kalkulování s pochodovou rychlostí 20 km/hod. by v takovém případě bylo nesprávné a vznikaly by neopodstatněné časové rezervy. V praxi takovéto nesprávné časové kalkulace vedou k neúměrnému prodlévání ve shromaždištích, k časově dlouhým a nezdůvodnitelným zastávkám na ose jen proto, aby před nadřízeným orgánem (při prověrkách) byla zdůvodněna celkově měkká norma pro dosažení pohotovosti v prostoru soustředění.

Časové normy můžeme promyšleně zkracovat volbou prostorů soustředění, organizovanou a nacvičenou činností velitelů a vojsk v těchto prostorech, vzájemným přiblížením skladů, dopravních jednotek a prostorů pro vývoz materiálu, zlepšením organizace vývozu materiálu apod.

K odolnosti

a

pohyblivosti VS

Požadavky na zabezpečení životaschopnosti, odolnosti a pohyblivosti velitelských stanovišť všech stupňů jsou v soudobých operacích mnohem vyšší než v dřívějším období. Velitelská stanoviště se stala pro nepřítele jedním z prvořadých cílů jeho úderů a pravděpodobnost zničení těchto míst podstatně vzrostla zavedením jaderných zbraní do výzbroje armád. Kromě těchto přímých úderů mohou být velitelská stanoviště důležitým objektem činnosti diverzních a záškodnických skupin nebo jednotek nepřítele. Vyřazením jednotlivých míst velení může nepřítel narušit celý systém velení na daném stupni, což může při nenadálém zahájení války značně ovlivnit činnost našich vojsk.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukazují, že se hitlerovská vojska velmi intenzivně zaměřovala na ničení míst velení a spojovacích uzlů, aby tím zabránila sovětským velitelům a štábům v řízení vojsk.

To potvrzuje řada různých dokumentů. Tak např. v „Dějínách Velké vlastenecké války Sovětského svazu 1941—1945“ se konstatuje: „Letecké bombardování a dělostřelecké ostřelování hned v prvních okamžicích války vyřadilo většinu spojovacích linek a uzlů, což mělo za následek, že bylo narušeno pevné řízení vojsk ze štábů frontů a armád a že přestaly z vojsk docházet pravidelné informace o situaci na frontě. Značnou měrou k tomu také přispěla činnost záškodnických skupin, které hitlerovci vyslali do sovětského zápolí ještě před začátkem války. Po prvním výstřelu, a někde již hodinu nebo dvě před začátkem bojů, se záškodníkům podařilo na mnoha místech přerušit spojení na stupni armáda—sbor a sbor—divize“ (svazek 2, strana 14).

Rovněž maršál Sovětského svazu G. K. Žukov ve své knize „Vzpomínky a úvahy“ (Svoboda, Praha 1971) uvádí, že 22. června na úsvitě bylo ve všech západních pohraničních okruzích poškozeno linkové spojení s vojsky a štáby okruhů a armády neměly možnost rychle předávat své rozkazy. Nepřátelská agentura a diverzní skupiny, jež pronikly na naše území, přestřihovaly dráty,

zabíjely spojaře a přepadaly velitele, kterým byl oznámen bojový poplach (strana 231).

Obdobně tuto skutečnost potvrzuje i generálplukovník L. M. Sandalov, který zastával při zahájení fašistického napadení Sovětského svazu v červnu 1941 funkci náčelníka štábu armády u Běloruského zvláštního vojenského okruhu. Ve své knize¹⁾ vzpomíná, že „ve 2 hodiny 21. 6. 1941 zahájila svoji činnost hitlerovská agentura. Z Brestu telefonicky hlásili, že na některých místech a na železniční stanici zhaslo světlo a byl vyřazen vodovod. Za několik minut došlo k havárii v elektrárně v Kobrinu. Během další půl hodiny bylo přerušeno linkové spojení se štábem okruhu a se všemi vojsky. K jeho obnově došlo asi po jedné hodině. Bylo zjištěno, že linky byly na několika místech vyříznuty v délce několika desítek metrů“ (strana 74).

Poznatky hitlerovských armád ze 2. světové války by široce využíval náš pravděpodobný nepřítel i v příští válce. Budeme-li uvažovat o možnostech vyřazování velitelských stanovišť, nesmíme počítat jen s jadernými údery nebo údery klasickými zbraněmi na jednotlivá místa velení, nýbrž i s veškerou nepřátelskou činností, kterou je možné narušit nebo zničit velitelská stanoviště a spojovací uzly našich vojsk.

Podle názorů vojenských odborníků armád Severoatlantického paktu by byly při zahájení války i v jejím průběhu velmi široce používány záškodnické a diverzní skupiny a výsadkové jednotky, které by měly za úkol ničit velitelská stanoviště, spojovací uzly, narušovat spojovací linky, vyřazovat styčné důstojníky, velitele a důstojníky štábů na přesunu i v prostorech velitelských stanovišť. Při zhodnocení těchto možností nepřítele vidíme, že musíme věnovat podstatně větší pozornost obraně a ochraně velitelských stanovišť a zvýšení odolnosti těchto míst, což zdůrazňují i základní výcvikové dokumenty ČSLA na výcvikový rok 1972–1973.

V soudobých operacích se podstatně zvýší dynamika vedení boje a operace. V důsledku toho mohou často pronikat nepřátelské čelní a předsunuté jednotky a útvary do hloubky sestavy našich vojsk a narušit činnost našich velitelských stanovišť taktických i operačních stupňů.

K obdobným případům docházelo již při zahájení Velké vlastenecké války, kdy se německým tankovým jednotkám podařilo ojediněle proniknout až do prostorů velitelských stanovišť armád a frontů. O tom hovoří např. maršál Sovětského svazu Jeremenko ve své knize „Na západním směru“ (Voj. izdat., Moskva 1959), ve které popisuje, jak se neočekávaně objevily v prostoru předsunutého velitelského stanoviště frontu německé tanky.

Na základě vyhodnocení těchto historických zkušeností i soudobých názorů našeho pravděpodobného nepřítele můžeme uvést stručný závěr, že pro případ nenadálého zahájení války bude účelné připravovat již v míru opatření:

- k zabezpečení nepřetržitého spojení,
- k ochraně velitelů a důstojníků štábů,
- k ochraně, obraně a zvýšení odolnosti míst velení.

V průběhu operace a boje bude nutné důsledně dodržovat tato opatření, aby nepřítel nemohl narušit náš systém velení.

Rozborem těchto otázek nechci v žádném případě uměle vytvářet nějaký nový problém. V podstatě jde o všeobecně známou problematiku, která si vyžaduje pouze zvýšenou pozornost našeho velitelského sboru. Ve svých dů-

¹⁾ Genplk. L. M. Sandalov: „Na moskovskom napravlenii“, Vydavatelství „Nauka“, Moskva 1970.

sledcích může totiž ovlivnit jak průběh, tak i výsledek bojové činnosti našich vojsk.

Zvýšením odolnosti velitelských stanovišť snížíme pravděpodobnost jejich možného zničení a snížíme procento možných vlastních ztrát.

V dřívějších letech jsme převážně kladli důraz při zvyšování odolnosti VS na jejich rozptýlování na větších plochách. To v některých případech vedlo k narušení plynulé práce štábů a nezabezpečovalo v celém komplexu zvýšení životaschopnosti a odolnosti VS.

V současné době VS rovněž rozptýlujeme na poměrně rozsáhlých plochách, zpravidla v menších pracovních skupinách štábních vozidel, a umísťujeme je v poměrně značných vzdálenostech od bojujících vojsk.

Při přemísťování míst velení při krátkých zastávkách využíváme vlastností terénu, při delším pobytu na místě budujeme okopy, úkryty apod.

K zabezpečení nepřetržitosti velení kromě uvedených opatření vyčleňujeme určitou zálohu sil a spojovacích prostředků, které můžeme zasadit při vyřazení některého místa velení. Mnohem podrobněji řešíme činnost při vyřazení velitelských stanovišť. Jde o vzájemné nahrazení a zastupování jednotlivých velitelských stanovišť téhož stupně, nebo z nižších stupňů velení.

Se zvýšením odolnosti velitelských stanovišť souvisí i stupeň vybavenosti a materiálního zabezpečení našich štábů.

Hodnotíme-li dnešní vybavení našich štábů, zejména štábní autobusy, vidíme, že nezabezpečují dostatečnou ochranu pracovníků štábů, ani spojovacích prostředků před účinky radioaktivního záření a chemického a bakteriologického napadení. Tato vozidla vesměs nejsou hermetizována, ani vybavena filtroventilačním zařízením. Jejich ochrana před účinky pýchotných zbraní a dělostřeleckého i leteckého napadení není na potřebné úrovni.

Průchodnost štábních vozidel v terénu je poměrně omezená a možnost jejich úkrytí z ženižního hlediska je problematická. Na stupni pluk nelze tato vozidla přepravovat vzduchem.

Štábní vozidla z hlediska maskování a ochrany svými charakteristickými znaky výrazně prozrazují rozmístění štábů všech stupňů.

Různorodost typů těchto vozidel a velký počet jejich demaskujících znaků by umožnily nepříteli rychle zjistit leteckým průzkumem prostory rozmístění našich velitelských stanovišť a jejich přibližnou příslušnost k určitému stupni velení.

K odstranění demaskujících znaků velitelských a štábních vozidel by bylo účelné konstruovat tato vozidla na podvozcích nákladních automobilů a obrněných transportérů a dodržovat tvarově jejich vnější charakteristické znaky, kterými by se neodlišovala štábní vozidla od běžně používaných nákladních vozidel a obrněných transportérů jednotek a útvarů.

Přitom by bylo potřeba podle pracovního určení využívat různé modifikace vozidel s filtroventilačním zařízením, které by bylo možné stavebnicovým způsobem sestavovat a napojovat do větších celků.

Současně bychom měli více využívat i vhodně vybavené obrněné transportéry, zvláště na taktickém stupni a na PVS operačních stupňů.

Všechna štábní vozidla by měla mít vysokou průchodnost a měla by být vybavena samozakopávacími a samovyprošťovacími prostředky. Protí účinkům radioaktivního záření by měla být vybavena filtroventilačním zařízením a lépe by měla odolávat i účinkům střel a střepin leteckých pum nebo dělostřeleckých granátů.

Jejich konstrukce by měla umožnit vzájemnou propojitelnost spojovacími prostředky jak vnitřního spojení, tak i dálkového spojení.

Ze zvýšení mobility štábů by štábní vozidla měla umožnit práci za přesunu. Spojovací prostředky by měly umožnit spolehlivé předávání zpráv cestou automatického utajení přenosu informací, což by podstatně zvýšilo operativnost velení vojskům i mobilnost štábů.

Ke zvýšení odolnosti velitelských stanovišť se v soudobých podmínkách při dostatku času budují pro štábní a spojovací vozidla okopy a pro určitý počet osob úkryty. Je snaha tento problém řešit též intenzivnějším využíváním prefabrikátů a jednotlivých typových skládacích prvků přenosných úkrytů.

Takový způsob vyžaduje značné množství speciálních dopravních a ženijních strojů, které nejprve vyhloubí potřebné okopy, do kterých se zapustí tyto úkryty. Charakteristické znaky ženijních strojů, přepravníků a prefabrikátů, jakož i budování okopů mohou demaskovat přesuny a rozmístění našich štábů.

Cesta zvýšení odolnosti velitelských stanovišť, která využívá intenzivnější ženijní úpravy a mobilní úkryty, není zcela reálná a může být ve válečných podmínkách dosti problematická. Nepříteli totiž umožníme zjišťovat pohyby a rozmístění našich velitelských stanovišť, poněvadž demaskující příznaky ženijních strojů, prefabrikátů a vlastní budování okopů pro tyto skládací prvky by umožňovalo zjistit prostory velitelských stanovišť ještě před jejich zaujetím. Je zřejmé, že nákladné ženijní práce by prozradily rozmístění štábů a toto vynaložené pracovní úsilí by naopak mohlo vést k rychlejšímu vyřazení našich štábů a nikoliv ke zvýšení jejich odolnosti a ochrany.

Při ženijním zabezpečení velitelských stanovišť bychom mohli dosáhnout toho, aby jejich úprava na stupni frontu netrvala déle pro předsunuté velitelské stanoviště než 2–3 hodiny a do 10 hodin pro velitelské stanoviště. Při zaujímání připravených míst by mělo být PVS zaujato během 30–40' a VS během 1–1½ hod. Bylo by vhodné více využívat na velitelských stanovištích obrněných transportérů, které budou vybaveny filtroventilačním zařízením. Zvýší to odolnost a pohyblivost jednotlivých míst velení. Toto řešení by odstranilo současné disproporce mezi vysokými tempy útoku vojsk a pomalým tempem budování prostorů VS z ženijního hlediska. Tento požadavek je zvláště důležitý při zabezpečování manévru u štábu svazku a armády.

Velký význam má správné rozmístění jednotlivých prvků velení v terénu. Musí být rozmístěny navzájem tak daleko, aby jedním jaderným úderem nebyl zničen více jak jeden prvek velení a aby se nenarušila práce štábu. Minimální vzdálenost mezi jednotlivými prvky VS a TVS může být 1,5–2 km.

Podle současných názorů se rozmístění jednotlivých míst velení kalkuluje na těchto přibližných plochách:

- VS frontu na 50–70 km²,
- VS armády na 20–30 km²,
- TVS frontu na 25–30 km²,
- TVS armády na 10–15 km².

Nejmenší nebezpečí vyřazení velitelských stanovišť nepřátelskými jadernými údery bude v tom případě, kdy charakter terénu umožní rozmísťovat štáby podél cest, takže budou vytvářet liniové cíle. Tím se současně zkrátí doba potřebná na rozvinování velitelských stanovišť a organizace vnitřního spojení se zabezpečí poměrně rychle položením spojovacího kabelu podél pochodového proudu.

Při volbě prostorů velitelských stanovišť je vhodné více využívat místa s dostatečnými ochrannými a maskovacími vlastnostmi, které jsou v dostatečné vzdálenosti od pravděpodobných jaderných úderů nepřítelů (od velkých osad, důležitých průmyslových objektů, komunikačních a spojovacích uzlů apod.). Velitelská stanoviště není vhodné umísťovat přímo v prostorech soustředění vojsk, v palebných postaveních raketového vojska, v prostorech rozmístění letectva, nebo v těsné blízkosti letišť.

V obraně bude účelné umísťovat velitelská stanoviště na tankonedostupných směrech. Ke spolehlivému ukrytí velitelských stanovišť bychom měli zabezpečit spolehlivé maskování, zvláště rádiového maskování. S tím souvisí i nutnost snížení počtu rádiových stanic na velitelských stanovištích, úprava pracovního režimu těchto stanic a umísťování vysílacích středisek v bezpečné vzdálenosti od velitelských stanovišť.

Jednou z otázek doposud podceňovanou je i pečlivý výběr skrytých cest a komunikací do prostorů velitelských stanovišť, dodržování pevného režimu pohybu vozovek na těchto komunikacích i promyšlené používání ukazatelů a směrnic pro vyznačení jednotlivých pracovišť na velitelských stanovištích.

Při organizaci operačního maskování nezapomínáme na vytváření sítě klamných velitelských stanovišť, na která bychom měli vyčleňovat dostatečný počet sil a prostředků k jejich „oživování“.

Před několika lety jsme při rozmísťování velitelských stanovišť určovali velmi pečlivě záložní prostory, které štáby zaujímaly při bezprostředním napadení, při nebezpečí zamoření nebo při lesních požárech. Rychlé opuštění velitelských stanovišť bývalo dobře nacvičeno a na daný signál se štáby velmi rychle a organizovaně přemísťovaly do záložních prostorů. Tuto praxi bychom měli rozhodně obnovit a při cvičeních častěji procvičovat.

Ráznější a energičtější opatření bychom měli zachovat při dodržování maskovací kázně na velitelských stanovištích a v jejich okolí. Týká se to nejen bezprostředního maskování vozidel, jejich pohybu na příjezdových komunikacích, ale i pohybu osob na velitelských stanovištích, umístění rádiových stanic, přistávacích ploch pro vrtulníky apod.

Mnohem častěji bychom měli při cvičeních kontrolovat úroveň maskování míst velení pomocí leteckých snímků a vyvozovat z toho příslušná opatření i při rozehře cvičení.

K přímé ochraně a obraně velitelských stanovišť bychom měli vyčleňovat nezbytné síly a prostředky, zejména k jejich protivzdušné a protitankové obraně.

Odolnost velení a velitelských stanovišť ovlivňuje i dobře organizovaná osobní ochrana vedoucích funkcionářů na velitelských stanovištích a při přesunech. Totéž se týče i ochrany styčných a směrových důstojníků, kteří doručují důležité dokumenty a mohou být vcelku snadno přepadeni diverzními nebo výsadečnými skupinami.

Nebezpečí napadení velitelských stanovišť nepřátelskými údery ze vzduchu vyžaduje pečlivou organizaci protivzdušné obrany, která by měla být zahrnuta na stupni frontu a armády do celkového systému PVO frontu nebo armády.

Zvýšená pozornost pozemních úderů diverzních skupin nebo taktických výsadek nepřítelů, případně možnost rychlého pronikání pozemních vojsk až do prostoru rozmístění štábů vyžaduje mnohem spolehlivější organizaci pozemní obrany velitelských stanovišť i organizaci všech druhů zabezpečení. K tomu vyčleňujeme motostřelecké jednotky, případně využíváme k posílení zabezpečo-

vacích a strážních jednotek i vyčleněné jednotky z vojsk. Velitelé útvarů a jednotek ochrany míst velení a všechny osoby pracující na velitelských stanovištích musí být včas seznámeni s terénem a s činností při bojovém poplachu v případě napadení pozemním nepřítelem.

Všechna opatření zabezpečení a ochrany VS zahrnujeme do plánu obrany a ochrany VS, který může obsahovat:

- útvary a jednotky vyčleněné k obraně a ochraně VS,
- úkoly zabezpečovacích jednotek a činnost všech osob při napadení nepřítelem,
- signály všeho druhu a jaká se předpokládá činnost na jednotlivé druhy signálů,
- organizace velení při odražení útoku nepřítele na velitelské stanoviště.

Ke zvýšení pohyblivosti a manévrovosti velitelských stanovišť bude účelné vytvářet pohyblivá místa velení, do kterých se začleňují především hlavní funkcionáři a směna důstojníků pracujících na pohyblivém místě velení frontu nebo armády. U frontu může toto místo tvořit asi 25—30 osob. Jejich dopravu i s příslušným počtem spojovacích prostředků mohou zabezpečit 3—4 vrtulníky. Při dovedném využití tohoto místa velení bude mít velitel frontu stálou možnost rychle se přemisťovat v průběhu operace a rychle ovlivňovat její chod bez přerušení velení všem silám a prostředkům frontu.

Zkušenosti ukazují, že je nutné mnohem intenzivněji hledat způsoby zabezpečení nepřetržitosti velení nejen cestou zvyšování odolnosti jednotlivých míst velení, ale i rychlým předáváním velení z jednoho velitelského stanoviště na druhé.

K zabezpečení této varianty se nabízí tato možnost řešení: vytvořit u operačních svazů dvě rovnocenná velitelská stanoviště, z nichž jedno bude hlavní a druhé záložní, která budou pracovat na směny zpravidla po 24 hodinách. Obdobným způsobem byla organizována práce generálního štábu Sovětských ozbrojených sil za Velké vlastenecké války, jak to popisuje generál S. M. Štěmenko ve své knize „Generální štáb v letech války“. (Toto řešení jsem navrhoval ve Vojenské mysli č. 5/1969 v článku „K využívání poznatků 2. světové války“.)

Při předávání velení mezi různými stupni a místy velení v případě jejich vyřazení bude vhodné postupovat podle jednotné metodiky činnosti štábů. Týká se to především předávání informací o situaci a zpracování základních dokumentů. Bylo by žádoucí, aby základní rozhodnutí byla k dispozici u těch velitelů a štábů, kteří přicházejí v úvahu jako záložní štáby v případě vyřazení buď hlavního místa velení, nebo vyššího štábu. Konkrétně to např. znamená, že by druhosledový svazek nebo útvar měl dostávat v jednom výtisku všechna hlášení a dokumenty, aby mohl kdykoliv převzít velení za nadřízený štáb. Tato otázka není v soudobých řádech a předpisech řešena a je v rozporu i se současnými nařízeními o utajení, avšak bez jejího dořešení nelze zabezpečit vytvoření všech podmínek pro předávání velení.

Při vyřazení některého velitelského stanoviště by měla být další místa velení vzájemně zaměnitelná a každé z nich by mělo zabezpečit v případě potřeby velení všem silám na daném stupni. Tento požadavek se týče i předsunutého velitelského stanoviště frontu, armády a divize, které by se mělo stát při vyřazení velitelského stanoviště rozhodujícím místem velení a mělo by plnit hlavní funkce při řízení vojsk. Pro realizaci tohoto požadavku bude účelné připravit ve všech štábech nezbytné vyčlenění osob, spojovacích a

dopravních prostředků do předsunutého velitelského stanoviště a organizovat potřebnou přípravu pro plnění základních funkčních povinností při vyřazení velitelského stanoviště.

Dosavadní poznatky z většiny cvičení však ukazují, že funkce předsunutých velitelských stanovišť na jednotlivých stupních velení není doceněna. Tato místa se obsazují zpravidla minimálními počty štábních pracovníků, kteří by nebyli schopni v případě vyřazení velitelského stanoviště řídit činnost vojsk. Informovanost těchto pracovišť o situaci bývá málo soustavná a v přípravném období nejsou důstojníci těchto pracovišť dostatečně využíváni k posílení práce velitelského stanoviště.

Nezbytnou podmínkou k realizaci rychlého předání velení mezi jednotlivými místy velení je stálá vzájemná informovanost. Velitelské stanoviště má systematicky informovat vedoucí funkcionáře na předsunutém, týlovém a případně pomocném velitelském stanovišti o operační situaci a o rozhodnutích velitele. Operační skupina týlu, umístěná na velitelském stanovišti, musí zabezpečit trvalou informovanost všech míst velení o týlové situaci.

Další možnou variantou zabezpečení nepřetržitosti velení je předání velení vojskům fronty (armády) jednomu z velitelských stanovišť armády (divize). Velitel by měl ve svém rozhodnutí určit jedno z velitelských stanovišť (případě i dvě) z podřízených stupňů jako záložní velitelská stanoviště. Pro tento úkol by se měly volit zejména štáby od vojsk, předurčených k činnosti na hlavním směru. Velitel dané armády nebo divize se může určit jako zástupce velitele fronty (armády). V míru by se měl připravovat na svoji funkci a při plánování operace být plně seznámen se zámyslem operace. V průběhu operace by měl být trvale informován o celkové situaci vojsk a o rozhodnutích, která přijal velitel fronty nebo armády.

Spojení by mělo zabezpečovat velení z jednoho velitelského stanoviště armády (divize) ostatním armádám (divizím) a udržovat součinnost se sousedy a nadřízeným štábem.

Mají-li tato záložní či náhradní velitelská stanoviště dobře plnit své funkce při záměně velení, musí se předem plánovat jejich doplnění osobami, spojovacími a dopravními prostředky ze zálohy fronty nebo armády.

Při záměně velení převezmou štáby, předurčené k tomuto úkolu, řízení vojsk bez čekání na pokyny, organizují spojení, zajišťují situaci a upřesňují úkoly vojskům.

Závěr

Veškerá opatření ke zvyšování odolnosti míst velení závisí na přípravě celého systému velitelských stanovišť. Jejich obsahem by měl být výběr vhodných prostorů pro rozvinutí každého velitelského stanoviště, příprava a budování výhodných úkrytů pro osoby, prostředky velení a vozidla a vytvoření spolehlivého spojovacího systému.

Ženíjí zabezpečení velitelských stanovišť by se mělo soustředit především na úpravu komunikací, budování okopů a na pečlivé maskování.

Větší pozornost bude žádoucí zaměřit na vybavení štábů odolnými pancéřovými štábními vozidly, které se svými vnějšími znaky nebudou v zásadě odlišovat od běžných dopravních a bojových prostředků vojsk.

Jednotlivé prvky velitelských stanovišť bychom měli rozptýlovat v terénu tak, aby nebyla narušena součinnost a plynulost práce štábu. Větší pozornost bude vhodné věnovat organizaci spolehlivé protivzdušné obrany.

SKÚSENOSTI Z PLÁNOVANIA BOJOVEJ A POLITICKEJ PRÍPRAVY NA STUPNI ÚTVAR

Hlavným cieľom plánovania bojovej a politickej prípravy útvaru je vytvoriť reálne podmienky pre cielavedome organizovaný výcvikový a výchovný proces vojakov všetkých kategórií, pre prípravu veliteľov a štábov všetkých súčastí a na dosiahnutie vysokej bojaschopnosti celej techniky pri jej efektívnom využití na zabezpečenie bojovej pohotovosti útvaru. Zabezpečiť dosiahnutie vysokej úrovne výchovy a politného výcviku, odbornej a technickej pripravenosti vojakov všetkých súčastí a druhov vojsk.

Bojová a politická príprava u útvaru sa plánuje, organizuje a vykonáva podľa rozkazu ministra národnej obrany pre prípravu vojsk ČSLA, organizačných smerníc k RMNO, podľa rozkazu veliteľa zväzku s využitím platných vojenských predpisov a podľa stavu pripravenosti a zladenosti jednotiek útvaru.

Metóda plánovania a obsah jednotlivých dokumentov sú rozvedené v predpise Vševojsk-7-1, čl. 6—26, tento predpis býva v niektorých bodoch upresnený rozkazom ministra národnej obrany na príslušný rok.

V duchu citovaného predpisu rozoznávame na stupni útvar tieto dokumenty plánovania:

1. Plán bojovej a politickej prípravy pluku, plán na výcvikové obdobie; Vševojsk-7-1, čl. 21;
2. Upresnenie úloh bojovej a politickej prípravy na výcvikové obdobie a na nasledujúci mesiac; Vševojsk-7-1, čl. 11;
3. Plán činnosti štábu na nasledujúci mesiac; Vševojsk-7-1, čl. 26;
4. Plán kontrol; Zákl-1-1, čl. 70.

Predpis Vševojsk-7-1, čl. 11 ukladá štábu útvaru, ku stabilizácii plánu bojovej a politickej prípravy spracovať: „Upresnenie“ úloh bojovej a politickej prípravy na výcvikové obdobie a na nasledujúci mesiac.

Vo svojom príspevku sa chcem podeliť o skúsenosti, ktoré som získal v praxi pri spracovávaní upresnenia úloh a plánu činnosti štábu na nasledujúci mesiac a to hlavne v metóde spracovania a v obsahu jednotlivých dokumentov.

V prvom rade chcem zdôrazniť, že plánovanie BPP musí neformálne vychádzať

z konkrétnych podkladov a musí byť dielom celého kolektívu funkcionárov útvaru. Je to systematická a cieľavedomá práca, ktorú nie je možné omezovať iba na každodennú činnosť všetkých funkcionárov útvaru.

Základom plánovania pre útvar je: „Plán BPP na obdobie“, z ktorého je štáбом a veliteľom jasné, aké úlohy budú plniť v jednotlivých mesiacoch. Mesačné plány sú len upresňujúce plány v ktorých by sa malo operatívne reagovať na výsledky a úroveň BPP u jednotiek útvaru a štábov, ako aj na zmeny v pridelení a využívaní učebných výcvikovej základne a na zmeny v jednotlivých termínoch kalendárneho plánu.

Plánovanie, ako okazujú skúsenosti je potrebné zahájiť s dostatočným predstihom tak, aby práca netrčila živelnosťou a aby boli vytvorené podmienky pre súčinnosť spracovateľov aj pre súčasnosť plánovania na nižších stupňoch. V stanovení optimálnej doby zahájenia práce je potrebné vychádzať z ustanovenia Vševojsk-7-1, čl. 11, kde sa hovorí:

- „Upresnenie“ na nasledujúci mesiac vykonáva veliteľ zväzku do 21. a veliteľ pluku do 24. bežného mesiaca;
- rozvrh zamestnania roty sa spracúva najskôršie do 28. v mesiaci na dobu dvoch týždňov.

Prácu je možné rozvrhnúť do niekoľkých etáp ako:

- sústredenie materiálov, ich štúdium,
- spracovanie návrhu „Upresnenia“,
- spracovanie čistopisov,
- vyhlásenie „Upresnenia“.

Na túto činnosť je potrebných podľa stupňa zladenosti funkcionárov 2—3 pracovných dní, rozložených približne do jedného kalendárneho týždňa.

Hlavnými spracovateľmi sú: náčelník štábu útvaru so svojimi pomocníkmi. Jeden z nich, spravidla ZNS, býva zameraný na plánovanie. S ním spolupracujú všetci zástupcovia veliteľa útvaru a odborní náčelníci. Zvlášť významnú úlohu pri plánovaní má zástupca veliteľa útvaru pre výcvik.

Cyklus práce na mesačnom upresnení je zahájený spravidla tým, že ZNS vydá náčelníkovi plánovania pomocný tiskopis „Podklady pre plánovanie“, okolo 16. v mesiaci. Na tlačivo sú zadane otázky, ktoré tvoria náplň plánovania a na ktoré sú povinní účastníci plánovania odpovedať, alebo ktoré berú na vedomie. Vyplnené tlačivo doručia spracovatelia do 18. náčelníkovi štábu. Pomocné tlačivo „Podklady pre plánovanie“ môže obsahovať tieto otázky:

- hlavné úlohy útvaru na budúci mesiac,
- hlavné úlohy vlastné (skupiny),
- ďalšie navrhované úlohy pre jednotky a pre štáb,
- úlohy do kalendárneho plánu,
- podklady do plánu racionálne prevádzkovo výcvikového cyklu,
- aké hospodárske úlohy sa budú plniť, požiadavky na ich zabezpečenie,
- požiadavky na pridelenie cvičísk a výcvikových zariadení,
- neprítomnosť u útvaru,
- plánovaná (požadovaná) kontrolná činnosť,
- účasť na vyhodnotení kázne (u ktorej jednotky, kedy),
- rôzne návrhy a požiadavky.

V priebehu 16.—17. si na pokyn NS hlavný výkonný orgán plánovania (ZNS) pripraví tieto podklady pre plánovanie:

- tlačivo „Kalendárneho plánu“ zväčšeného formátu (pre prácu na nečistopis)
 - preštuduje úkoly plánu BPP aspoň na nasledujúce dva mesiace (aby upresnenie malo dostatočný predstih a postihlo dlhodobé úlohy zamerané k úlohám na nasledujúci druhý až tretí mesiac)
 - overí si na zväzku u operačného oddelenia, či sa nepripravujú na budúci mesiac pre útvar nejaké zmeny oproti plánu BPP
 - preštuduje zápisy kontrol
 - sústreďí si spomenuté už „Podklady pre plánovanie“ od funkcionárov útvaru.
- Zo všetkých týchto podkladov po konzultácii s NS v priebehu 19. pripraví:

- návrh kalendárneho plánu (nečistopis)
- čistopis „Plánu činnosti štábu“ prvú časť, t. j. titulnú stranu, kde sú hlavné úlohy štábu a potom hlavné úlohy zástupcov veliteľa a odborných náčelníkov
- čistopis „Upresnenia úloh BPP, titulnú stranu, kde sú hlavné úlohy jednotiek a potom základné smernice pre organizovanie BPP na budúci mesiac.

Čistopisy sú napísané už na blanách, aby ich mohol veliteľ útvaru pri schvaľovaní hneď podpísať.

Súbežne s plánovaním na štábe útvaru prebieha plánovanie aj na štáboch práporov (oddielov), u zástupcov veliteľa útvaru (ZP, predseda ZO KSČ, ZT, ZVTV, NŠ) a u odborných náčelníkov (ŽN, CHN, SN, SD), ktorí plánujú pre svoje podriadené odborné jednotky. V priebehu 20. sa uvedení funkcionári postupne dostavia k NŠ, kde sa zoznámia s pripravovaným návrhom útvaru a kde na základe svojho predbežného zámyslu na budúci mesiac predložia svoje návrhy a požiadavky.

V dňoch 21.—22. sa veliteľ útvaru s NŠ a ZNŠ zoznámia s „Upresnením“ veliteľa zväzku a zapracujú ho do útvarových plánov.

Na 22. (odpoludnia) zvolá veliteľ útvaru funkcionárov ku schváleniu plánov.

Pri schvaľovaní veliteľ útvaru vyrieši všetky sporné otázky, ktoré sa nahromadili v priebehu plánovania. Dôležité je tu zaujať stanovisko k návrhom a potrebám jednotiek útvaru, stanoviť množstvo a poradie plnenia jednotlivých dielčích úloh smerujúcich ku splneniu hlavných úloh a upresniť optimálny rozsah materiálneho a technického zabezpečovania úloh.

Schvaľovanie prebieha vo dvoch etapách. V prvej etape sa za prítomnosti funkcionárov štábu schvaľuje „Plán činnosti štábu“, v druhej etape, ktorá na-

vädzuje na prvú a ktorej sa zúčastňujú už aj veliteľ práporov so svojimi ZP sa schvaľuje „Upresnenie úloh“ na budúci mesiac.

- Po schválení plánov zabezpečí NŠ do 23:
- dopracovanie jednotlivých dokumentov podľa pripomienok schvaľovania,
- vydanie dokumentov vykonávateľom,
- odoslanie „Plánu činnosti štábu“ na vedomie veliteľovi zväzku.

Na deň 24. zvolá veliteľ útvaru znovu všetkých uvedených funkcionárov k vyhláseniu svojho rozhodnutia pre organizáciu BPP na budúci mesiac. Účastníci už majú preštudované plány na budúci mesiac a sú pripravení doložiť plnenia svojich úloh.

Do 26. predložia prápory (oddieľy) zástupcovia a odborní náčelníci veliteľovi útvaru k nahliadnutiu (neschvaľujú sa) svoje „Upresnenia úloh“ a vydajú ich rotám.

29. predložia prápory (oddieľy) a samostatné rotý výpis rotných rozvrhov zamestnania ZV útvaru. V dobe od 26.—28. spracuje a vydá NŠ „Plán kontrol“ (Zákl.-1-1, čl. 70).

K uvedenému postupu môžu byť rôzne pripomienky. Jednotlivé štáby majú už iste svoje vyskúšané metódy, ktoré vyhovujú ich konkrétnym podmienkam, ale predsa si myslím, že nie je na škodu veci posúdiť aj skúsenosti iných štábov a snažiť sa tieto vo svojej práci využívať.

Uvedomujem si, že na prvý pohľad sa môže vidieť navrhovaný postup zdĺhavý a ťažkopádny. Vychádzal som zo situácie kedy ešte funkcionári štábu nie sú dostatočne zladení a majú menšie skúsenosti z plánovania. Postupne sa bude cyklus skracovať.

Na doplnenie svojho príspevku uvádzam možné vzory niektorých uvedených dokumentov.

T A J N Ě !

Č.

Schvaľujem:

Veliteľ ... motostreleckého pluku

Výtlačok číslo:

Počet listov: 6

V Z O R

U P R E S N E N I E

**úloh bojovej a politickej prípravy msp
na mesiac**

Hlavné úlohy bojovej a politickej prípravy.

1. Príprava jednotiek na VŠC v teréne s poľtkami s dôrazom na zladenosť jednotiek a na MTZ.
2. Výcvik záloh a ich príprava na VŠC.
3. Splniť predpísané bojové streľby a zápočty najmenej na dobrú.
4. Zlepšiť organizátorskú a riadiacu prácu na stupni rota.

Náčelník štábu:

Vyhotovené v ... výtlačkoch

Výtlačok čís. 1 — podľa rozdeľovníka

Spracoval:

Skartovať: 1974

Smernice pre organizovanie bojovej a politickej prípravy

Prípravu vel. čiat vo veliteľských zamestnaniach zamerať na zvýšenie praktických schopností pri velení čate v boji.

U tpr plánovať a prevádzať v týždni minimálne 2 hod. s každou rotou tankostrelecký výcvik za osobného riadenia veliteľa práporu. Rozvinúť súťaž o najlepšieho strelca práporu. Zlepšiť individuálnu prácu s vojakmi, ktorí majú nevyhovujúce výsledky.

Plánovať a dôsledne prevádzať komplexný výcvik v streľbe z ručných zbraní, zvýšenú pozornosť venovať materiálnemu zabezpečeniu streleckého výcviku.

Pre vojakov, ktorí majú predpísané cvičenia so zbraňami zalafetovanými na OT plánovať a prevádzať 1 krát v týždni strelecký výcvik v trvaní najmenej dve hodiny.

V chemických nácvikoch precvičiť:

— u výcvikových jednotiek nasadzovanie VOP ako pláštenu

— u ostatných jednotiek nasadzovanie VOP ako plášťa.

Dlhodobé nosenie ochranných masiek prevádzať u výcvikových jednotiek v trvaní 2 hodiny, u nevýcvikových 5 hodín.

— Na školenie chemických pozorovateľov — signalistov podľa kalendárneho plánu odoslať od každej rotý dvoch vojakov.

— Do 15. 5. prevziať jednotkami, ktoré budú prevádzať výcvik záloh, materiál potrebný pre ich vybavenie a pripraviť pre zálohy ubytovanie.

— Pripraviť vodičov vybraných ku skúškam na skupinu „D“ do 25. 5. Do kurzu zbieračov ranených podľa kalendárneho plánu odoslať od každej výcvikovej jednotky 2 % z počtu žiakov.

KALENDÁRNY PLÁN

upresnenia bojovej a politickej prípravy msp na mesiac

Por. čís.	Úkol	Riadi	Zúčastní sa	Deň			Poznámka
				10.	20.	31.	
1	Prípraviť a zladíť činnosť štábov, práporov a JBZ na plukovné VŠC v teréne s pojiťkami s dôrazom na zladenie jednotiek a MTZ.						
	Dvojstupňové VŠC	zvázok	št. práporov, vr, spoj, plbat, žr, rtz, top		16.—19.		
	Kontr. zamestn. u jednotiek zabesp. činnosť štábu	ZV	JBZ		12.		Rozsah upr. ZV do 5.
	Štábny nácvik u útvarov	NŠ	štáby práporov, vr, spoj, žr	4.—5.			Upresní NŠ v DR 2.
	Veliteľské cvič. s pojiťk.	V	Št. práporov, spoj		13.		
2	Previest príjem, vystrojenie, ubytovanie a prípravu organických celkov vojakov v zálohe na VŠC s hlavným dôrazom na zladenie činnosti veliteľov a jednotiek a prípravu techniky.						
	Rozvinutie prijímacieho a vystrojovacieho strediska	NŠ	vyčlenené skupiny	10.			Nástup zálohy 11.
	Preradenie techn. zálohám	ZVTV a vel. jedn.	TS pluku		14.		
	Prepust. záloh (predch. nást.)	NŠ	jednotky			23.	
3	atď.						

PODKLADY PRE
plán racionálneho prevádzkovo výcvikového cyklu na mesiac

Por. čís.	Úkol	Techniku dodá	Technické zabezpečenie			Doba pridelenia	Poznámka
			Druh techniky	počet	km/MH		
1	Zapožičanie techniky národnému hospodárstvu – „výpomoc“	tpr 3mspr	T-138 (T-11) T-138	1 2	200	10.—17. 5.	Podmienky výp. prejedať a vy- dať pokyny
2	VŠC	vr	Pv3S ŠA Gaz-69	3 1	700	do 12. 5.	
3	Riadenie paľby s OS del.	rtz do	Gaz-69 Gaz-69	1 1	600 700	2.—6. 3.—7.	
4	Sústredenie rádiotelegr.	sr	T-805 a R-31-Ma	1	500	do 12. 5.	
5	Sústredenie plbat	tpr plbat rtz	Gaz-69 Pv3S Pv3S	1 1 1	1 000	1.—17. 5.	
6	Nácvik BoPo	vš. jedn.	vyčlenená techn.		po150 km	27. 5.	

Uviesť len tú potrebu, ktorá nie je zahrnutá v ročnom (polročnom) pláne RPVC alebo kde nastaly zmeny.

Počítat aj so zabezpečením hospodárskych úkolov a nakladacích hotovostí s dôrazom na dobu pracovného kľudu.

1

ROZDELENIE CELODENNÝCH ZMIEN

Deň	Dozorný posádky	Pomocník doz. posádky	A – ATI L – Doz. lekár	Dozorný pluku	Pomocník doz. pluku	Dozorný parku	Pomocník doz. parku	Poriadková hliadka	Dozorný kuchyne
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2—7,10 menovite

8,9 udať jednotky

2

Deň	Stráže			DV	P DV	Do- zorný zdrav.	Spoj- ka DP	Doz. návšt. miest- ností	Hotovosti					Hot. vozidlá			Pož. dr.	Doz. pisár št.	Pom. doz. pisára št.	Hotovosť PHM	Zdrav. vozidlo	Vozidlo oper. sk.
	1	2	3						spojenia	HJ pos.	HJ pluk.	Vel. HJ pos.	Vel. HJ pluk.	Doz. pos.	DP	Vy- klád. hot.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	18	17	18	19	20	21	22	23
1	2	2	2	1	1	rtz	1	rimbat	sr	ptrs	do	rtz	ptrs	rtz	rtz	do	top	vr	2	rtz	rtz	vr

Poznámka. 2 = 2. mspr

Počty sú známe z DR pluku.

PRIDELENIE CVIČÍŠŤ
a ostatných výcvikových zariadení

Druh zariadenia	1	3	5	S	7	9	11	13	N	15	17	19	S	21	23	25	27	N	29	31	Pozn.
	2	4	6	N	8	10	12	S	14	16	18	20	N	22	24	26	S	28	30		
Strelnica pre strelbu z ručných zbraní	DOPOLUDNIA																				
	ODPOLUDNIA																				*i noc
Tankopriepravná strelnica																					

Uviesť len zmeny oproti ročnému (polročnému) plánu.

T A J N Ě !

Č.

Schvaľujem:

Veliteľ ... motostreleckého pluku

Výtlačok čísla:

Počet listov: 4

V Z O R

P L Á N

**činnosti štábu ... msp
na mesiac**

Hlavné úlohy:

1. Pripraviť a slediť činnosť štábu pluku, praporov a jednotiek zabezpečenia činnosti štábov na plukovné VŠČ v teréne s pojiťkami, s hlavným dôrazom na rýchle riešenie zložitých taktických situácií, vedenia pracovných máp, preberania a odovzdávania správ, zaujímanie a premiestňovanie VS.
2. Zabezpečiť príjem, vystrojenie, ubytovanie a prípravu organických celkov vojakov v zálohe na VŠČ s hlavným dôrazom na zladenie činnosti veliteľov, jednotiek a prípravu techniky.
3. Uskutočniť riadenie paľby s bojovou strelbou a bojové zápočty u delostreleckého oddielu a dosiahnuť najmenej dobrého hodnotenia.
4. Politickú prácu zamerať na rozvoj socialistickej súťaže, zlepšenie organizátorskej a riadiacej práce. Na zvýšenie kázne a organizovanosti života u jednotiek s dôrazom na vojakov v zálohe.

Náčelník štábu:

Vyhotovené v ... výtlačkoch

Výtlačok čí. 1 — podľa rozdelovníka

Spracoval:

Skartovať: 1974

Hlavné úlohy zástupcov veliteľa útvaru a odborných náčelníkov

Všetci:

- Zabezpečiť dokonalú prípravu podriadených príslušníkov štábu a vyvážaných častí jednotiek bojového, týlového a technického zabezpečenia na VŠC v teréne s pojitkami s dôrazom na bezporuchovosť techniky a spojovacích prostriedkov. Osobnú prípravu zamerovať na spracovávanie bojových dokumentov v poli, vedenie pracovnej mapy a používanie prostriedkov pre utajené velenie.
- Kontrolnú činnosť zamerať na prípravu jednotiek záloh zúčastňujúcich sa VŠC s dôrazom na ovládanie pridelenej techniky.

Zástupca pre veci politické

- Ťažisko stranícko politickej práce položiť na efektívne využitie doby výcviku, na upevnenie kázne a organizovanosti života u jednotiek s dôrazom na tankový prápor.
- Rozvinúť socialistickú súťaž, zorganizovať a vyhodnotiť súťaž o najlepšie nástenné noviny zamerané na tematiku — „Príprava na VŠC“.
- Zabezpečiť dokončenie názornej agitácie u jednotiek.

Zástupca veliteľa.

- Hlavnú pozornosť zamerať na prevádzanie streleckého výcviku, hlavne na plnenie ostrých strelieb z tankov a na prevádzanie nácvikov strelieb zo zafetovaných zbraní na OT.
- Organizovať a riadiť plánovanú veliteľskú prípravu praporčikov, zabezpečiť účasť a kvalitnú prípravu.
- Pomôcť veliteľovi tankového práporu pri príprave a prevedení taktických cvičení tankových rôt.
- Kontrolovať výcvik záloh s dôrazom na spĺnenie predpísaných školných strelieb, hádzanie RG a na pripravenosť k VŠC.
- Pokračovať v organizácii a budovaní UVZ.

Obdobným spôsobom sú stanovené hlavné úlohy pre NŠ, ZVT, ZT, ND, ŽN, CHN, HL, SN.

Výcvik vojakov v zálohe organizovať takto:

D a Pr ČVO 130 u tankového práporu

D a PR ostatných ČVO u 1. motostreleckého práporu

P a V cvičiť u jednotiek podľa tabuľky. (Uviesť konkrétnu tabuľku počtov a ČVO, nástupné termíny a odchod.)

Rozvrhy zamestnania pre výcvik záloh schváliť do 5 dní pred nástupom.

KALENDRÁRNY PREHĽAD ČINNOSTÍ ŠTÁBU

Por. čís.	Úloha	Riadi	Zúčastní sa	Deň			Pozn.
				10.	20.	31.	
	k bodu 1: Pripraviť a zladíť činnosť štábu pluku, praporov a jednotky zabezpečenia činnosti štábu na plukovní VŠC v teréne s pojičkami s hlavným dôrazom na rýchle riešenie zložitých taktických situácií, vedenie pracovných máp, preberanie správ, zaujímanie a premiestňovanie VS.						
1	Dvojstupňové VŠC	zvázok	štáb pluku, štáby praporov, časť, vr, sr, žr, plbat, top, rtz.		16.—19.		
	Veliteľské cvičenie s pojičkami so štábmi praporov	veliteľ	štáby praporov		13.		
	Štábny nácvik	NŠ	štáb pluku a veliteľa JBZ	4.—5.			
	Kontrolné zamestnanie u jednotiek zabezpečujúcich činnosť štábu	ZV ZT ZVTV	vr, sr, žr. plbat, top, rtz		12.		
2	Obdobným spôsobom rozobrať úlohy k bodom hlavných úloh 2.-4. V bodě 5 rozobrať ostávajúce rôzne úlohy.						

NĚKTERÉ POZNATKY Z OBLASTI VELENÍ

Předpis Oper-1-1 (Organizace a vedení operací) k oblasti velení říká: „Velení vojskům záleží v tom, že velitelé a štáby neustále řídí činnost podřízených svazů, svazků a útvarů, usměrňují a vzájemně sladí jejich úsilí ke splnění stanovených úkolů, organizují a řídí všestranná zabezpečení bojové činnosti. Velení je založeno na centralizovaném řízení veškeré bojové činnosti a na rozumné iniciativě podřízených při plnění stanovených úkolů. Velení musí být pevné, nepřetržité a pružné.“

Ke splnění všech těchto požadavků velení je především nutná vysoká úroveň organizátorské práce, hluboké pochopení zásad a způsobů vedení operace a boje u všech velitelů a štábů. Dokonale pružně velet znamená dovést předvídat vývoj událostí, umět se rychle rozhodnout podle vzniklé situace, včas doručovat úkoly vykonavatelům a kontrolovat jejich plnění.

Hlavním úkolem a základem činnosti štábu jsou rozhodnutí a nařízení velitele a nadřízeného štábu. Hlavním úkolem štábu je získávat zprávy, hodnotit situaci, plánovat bojovou činnost podle rozhodnutí velitele, včas předávat úkoly vojskům, organizovat jejich přípravu, součinnost a zabezpečení, kontrolovat plnění úkolů a systematicky informovat nadřízeného, podřízené štáby a sousedy o změnách situace.

Velitelé a štáby se snaží sladit práci uvnitř i vně štábu a k tomu účelu si zpracovávají jednotnou metodiku práce. Tato metodika je výhodná pro velitele i štáb, protože umožňuje plnit úkoly v ur-

čítém předem stanoveném sledu podle pořadí důležitosti a časově.

Ve využití metodiky práce se však vyskytly některé závažné problémy:

- snaha za každou cenu, bez ohledu na situaci a složitost plnění úkolů dodržovat připravenou metodiku práce;

- při jakémkoliv narušení metodiky práce přejít k řízení činnosti víceméně živelně;

- chybné časové postavení metodiky práce.

Takový postup není správný. Štáb by měl na základě konkrétní situace zpracovat časovou kalkulaci nejen pro plnění vlastního úkolu (bojového), ale i úkolů spojených s jeho přípravou a zabezpečením. Přitom vycházíme z požadavku, abychom maximum času vyčlenili pro podřízené. Praxe ukazuje, že tomu bývá právě naopak. Chybné časové postavení metodiky práce se pak projevuje v tom, že štáb již při přípravě cvičení vychází z metodiky a ne ze skutečné činnosti vojsk. Toto je patrné zejména na stupni svaz a konkrétně při získávání informací nutných pro rozhodnutí velitele. Tak např. v metodice práce je stanoveno, že velitel frontu se rozhoduje jedenkrát za 24 hodin zpravidla k situaci ve 12.00 hod. Z toho vyplývá, do kdy musíme získat podklady k jeho rozhodnutí až ze stupně prapor. Při cvičeních se většinou podehrává situace buď přímo na stupni, který cvičí, nebo o jeden až dva stupně níže v intervalech

po 4 až 6 hodinách. Přitom situace ke 12.00 hod. se zpravidla podehrává tak, že je již ve 13.00 hod. k dispozici veliteli. Je otázka, zda je skutečně možné předat informace ze stupně prapor až na front během jedné nebo dvou hodin? I když je to žádoucí, přesto za současného stavu je to nereálné. Přitom ve štábní práci se to považuje za pravidlo a v metodice práce se již s takovými časy počítá.

Správnost metodiky práce může prověřit jen bojová činnost. Přesto myslím, že i v míru cvičení s vojsky podehrávané ze stupně prapor by rovněž ukázalo na opravdu reálné možnosti v této oblasti.

Druhým momentem je ujasnění si složitosti toho kterého úkolu a z něho vyplývající obsah a formu bojového dokumentu. Zatím se projevuje snaha, abychom všechny bojové dokumenty připravovali obsahově a formálně do všech podrobností bez ohledu na to, zda je to nutné a potřebné. Ve štábu se to pak projevuje v práci **na sebe** bez ohledu na to, že rozhodující pro úspěch je **včasně** rozhodnutí velitele a **jeho doručení podřízeným**. Zásada, že celý štáb musí pracovat na velitele a pak teprve na sebe se musí táhnout jako červená nit celou metodikou práce.

Dalším důležitým momentem, o kterém se chci zmínit, je zpracování bojových dokumentů. Rozhodující úlohu v tomto plní **směroví důstojníci**. Předpokladem k úspěšnému splnění tohoto úkolu je jejich dokonalá teoretická a praktická příprava a všestranné materiální zabezpečení. V souladu s Oper-2-1 (Štábní práce v poli) se na stupni front a armáda předávají úkoly výpisem z operační směrnice, výpisem z bojového rozkazu, bojovými nařízeními a předběžnými nařízeními.

U předběžného nařízení je rozhodující, aby bylo doručeno vykonavateli co nejdříve s neměnnými úkoly. Konečné bojové nařízení, výpis ze směrnice nebo bojového rozkazu, musí být shrnutím všech dílčích předběžných nařízení a **hlavně jejich potvrzením**.

Některé závěry:

1. Předběžné nařízení musíme doručit co nejdříve (ihned po vyhlášení ideje rozhodnutí). V procesu tvorby rozhodnutí může být předběžných nařízení několik. Tyto by se neměly vzájemně popírat nebo měnit. V tom případě čas ušetřený jeho rychlým zpracováním a odesláním by podřízený stupeň ztratil neustálým přepracováváním. Jsou nedostatky též v obsahu předběžných nařízení. Někdy je předběžné nařízení totožné s bojovým nařízením. Předpis řeší pouze, co předběžné nařízení nesmí obsahovat. Můžeme si však dát ostatní požadavky dohromady a jasně nám vyplyne, že budeme předávat jen nejnútnejší údaje pro rozhodnutí podřízeného stupně.

2. Výpis z operační směrnice, či výpis z bojového rozkazu nebo bojové nařízení je vhodné zpracovat až po vyhlášení rozhodnutí velitele. Ovšem základní podklady je třeba získat již při formování rozhodnutí. Přitom výpis z operační směrnice zpracujeme při rozhodnutí pro první útočnou operaci. Výpis z bojového rozkazu zpracujeme při plánování druhé operace. V průběhu bojové činnosti řídíme boj bojovými nařízeními. Toto nařízení doručuje kurýr, nebo nejlépe styčný důstojník, který je schopen poskytnout veliteli a štábu podřízeného stupně i potřebnou pomoc při realizaci doručeného dokumentu.

Dále chci ještě podotknout, že hlavní příčiny uvedených nedostatků vidím nejen v oblasti teorie, ale i v racionalizaci systému velení, malém rozvoji tvůrčího myšlení a v sebeuspokojení nad dosaženým stavem. Při cvičeních bychom měli vytvářet takové struktury, aby co nejvíce odpovídaly vedení bojové činnosti a velitelé a štáby si tak nevytvářeli falešné představy o rychlosti získání informací od podřízených. K tomu je také třeba více využívat mechanizačních prostředků velení, dále vylepšovat styl a metody práce velitelů a štábů a daleko více využívat zkušeností i ze spjatelených armád.

OBSAH PRVNÍHO HROMADNÉHO JADERNÉHO ÚDERU FRONTU

Prvním hromadným jaderným úderem frontu označujeme první hromadné použití jaderných zbraní ve frontové útočné operaci. Může být součástí celkového prvního hromadného úderu strategických jaderných sil, vedeného v útočném pásmu frontu v zájmu splnění celkových cílů frontové útočné operace. Může probíhat při zahájení války s neomezeným použitím jaderných zbraní, nebo po určité době vedení operace s použitím jen klasických prostředků ničení.

Vzhledem k době zahájení, mají tyto první hromadné údery své zvláštnosti pokud jde o možnosti použití počtu odpalovacích zařízení (zejména taktického dosahu) a počet a charakter cílů, které jsou schopny zjistit a upřesnit současné prostředky průzkumu frontu k době zahájení úderu. To jsou faktory všeobecně známé a nevyvolávají rozdílné názory.

Prvořadá zásada, která je zakotvena v našich řádech, je hromadné použití jaderných zbraní s překvapením na cíle, jejichž zničením dosáhneme podstatného snížení bojeschopnosti vojsk protivníka a tím vytvoříme výhodné podmínky pro pozemní vojska k dokončení zničení nepřítele a splnění cílů útočné operace.

Tuto zásadu respektujeme, ale přesto vznikají různé názory na to, které údery patří do prvního hromadného jaderného úderu frontu. Zde se názory mění při různě zdůvodněném pojetí.

Ze zásad použití strategických jaderných sil často i na stupni front používáme termín první, druhá, případně i další **salva**. Domnívám se, že tento termín nepoužíváme pro stupeň front zcela oprávněně. Pod pojmem salva rozumíme současně odpálení (výstřel), nebo u raketových vojsk někdy i současný výbuch jaderných náloží v cíli (při odstupňovaném odpálení v závislosti na době letu rakety).

U raketových vojsk strategického určení je tento termín plně opodstatněný. Charakter cílů pro frontové raketové vojsko a tím i způsob uskutečnění jader-

ných úderů na ně je však rozdílný. Převážně jde o cíle pohyblivé, které nemůžeme upřesnit do zahájení války. Tyto mění své postavení i v průběhu operace do doby přechodu na použití jaderných zbraní. Proto také plánování prvního hromadného jaderného úderu frontu je trvalý proces upřesňování cílů a jejich přidělování jednotlivým prostředkům jaderného napadení před i v průběhu prvního hromadného jaderného úderu. Stabilitních cílů pro frontové prostředky bude minimum. Převážnou většinu těchto cílů musíme zjistit a upřesnit těsně před zahájením prvního hromadného jaderného úderu, případně těsně po jeho zahájení.

Pak ovšem v první „salvě“ bude relativně velmi málo úderů a většina půjde až po doplňkovém průzkumu cílů. To platí nejen pro první hromadný jaderný úder frontu na počátku války, kdy vzdušný průzkum zahájí svoji činnost prakticky s odpálením prvních raket na stabilní cíle, ale i pro druhý případ — vzhledem k opatřením protivníka v rámci protijaderného manévru těsně před přechodem na použití jaderných zbraní. Rovněž možnosti upřesnit prostředky jaderného napadení protivníka, jako nejdůležitějších cílů pro jaderné údery, se zvýší až těsně před přechodem na použití jaderných zbraní, kdy už nemohou být veškerá opatření utajení a maskování těchto prostředků tak dodržována, jako v předcházejícím období operace.

Vzniká tedy otázka, zda do první „salvy“ počítat údery při odpálení na signál, nebo i údery raketového vojska uskutečněné až po doplňkovém průzkumu cílů (včetně úderů leteckých jaderných pum), tj. prakticky první odpálení všech prostředků frontu. V tom případě by časově první „salva“ trvala nejméně jednu hodinu i více, což pojmu salva neodpovídá. Je tedy **první odpálení** (jako pojem, kterého v poslední době používáme) pojmově daleko výstižnější.

Při prvním hromadném jaderném úderu frontu až po určitém období vedení operace s použitím jen klasických prostředků ničení bude zpravidla počet cílů, které vyžadují ničení jadernými údery, převyšovat počet odpalovacích zařízení i letounů-nosičů frontu. Uznáváme-li zásadu, že první hromadný jaderný úder frontu musí splnit svůj hlavní cíl — zlom ve vedení operace, zajistit zničení maximálního počtu rozhodujících cílů atd. — pak nemůžeme vyjmout některé zjištěné a upřesněné cíle z počtu těch, na které mají jít jaderné údery v rámci prvního hromadného jaderného úderu. K tomu nám nebude stačit jedno odpálení, ale v některých případech v důsledku určitého počtu odpalovacích zařízení dvě i tři odpálení v co nejkratší možné době.

Jelikož přitom jde o cíle, které musíme zahrnout do celkového počtu cílů, které máme při přechodu na použití jaderných zbraní ničit, přijali jsme v poslední době zásadu — počítat do prvního hromadného jaderného úderu frontu nejen první, ale i další odpálení na všechny plánované cíle pro jaderné údery k době přechodu na použití jaderných zbraní. Tím se první hromadný jaderný úder frontu prodlouží na 3 i více hodin. V této době můžeme však zjistit nové důležité cíle, které bychom měli okamžitě ničit. Z toho důvodu ponecháváme po prvním odpálení určitý počet pohotovostních baterií, pro které neplánujeme úkoly v dalším odpálení.

V poslední době se znovu objevují názory, že do prvního hromadného jaderného úderu frontu máme počítat jen první „salvu“ (odpálení). Přitom máme tolerovat to, že nepůjde o skutečnou „salvu“ vzhledem k nutnému doplňkovému průzkumu většiny cílů. Druhý a další odpálení máme počítat již do počtu úderů, které plánujeme v průběhu operace.

To, že počet cílů pro první hromadný jaderný úder v průběhu operace bude vyšší, než počet prostředků jaderného napadení, můžeme dokázat. Otázka, zda všechny tyto cíle budou k této době zjištěny a upřesněny natolik, abychom na ně mohli vést údery, není při posuzování tohoto problému (obsahu prvního hromadného úderu frontu) rozhodující.

Vycházejme ze zásad použití jaderných zbraní v operaci a cílů prvního hromadného jaderného úderu frontu, tj. hromadným a překvapivým použitím jaderných zbraní zničit maximum důležitých cílů protivníka, změnit poměr sil v náš prospěch a vytvořit podmínky pro pozemní vojska k dokončení zničení protivníka a splnění cílů operace. Z tohoto hlediska není podstatné, zda budeme do prvního hromadného jaderného úderu frontu počítat jen první odpálení nebo i další. Snahou každého velitele na všech stupních velení musí být zničit v krátké době maximální počet důležitých cílů. Pokud to nedosáhneme jedním odpálením, musíme v co nejkratší době uskutečnit další odpálení. Větší význam má pak stanovení správného pořadí důležitosti ničení cílů.

Zda počítat do prvního hromadného jaderného úderu frontu jen jedno nebo více odpálení, nemá na vedení jaderných úderů v tomto případě zásadní vliv. Pro zdůvodnění rozšířeného pojetí obsahu prvního hromadného jaderného úderu frontu je jedním z argumentů i to, že velení v období přechodu na použití jaderných zbraní musí být centralizováno ve frontu a u taktických raket minimálně v armádě. Žádný z těchto stupňů by neměl připustit decentralizaci v rozhodování o jaderných úderech v této kritické době, dokud nebudou spolehlivě zničeny všechny zjištěné cíle v zájmu úspěšného vedení operace.

Závěrem chci zdůraznit, že jsem se snažil zdůvodnit opodstatněnost používání termínu **odpálení** u raketového vojska místo termínu první „salva“. První hromadný jaderný úder frontu chápu jako operační pojem, který označuje určité údobí frontové útočné operace zahrnující přechod na všeobecné použití jaderných zbraní bez úzkého časového omezení.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ NA STUPNI ÚTVAR—SVAZEK

V článku chci přispět k objasnění a ujednacení současných názorů na ženijní zabezpečení bojové činnosti a k jednotnému a správnému využívání organizační struktury ženijních jednotek (útvárů) a jejich materiálně technického vybavení.

1. Ženijní zabezpečení útočného boje

Útočný boj pozemních vojsk je charakterizován širokým použitím jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení, rychlou manévrovou činností vojsk, velkou intenzitou a různými způsoby bojové činnosti, rychlými přechody od jednoho způsobu k druhému a náhlými změnami situace. Vojska na bojišti budou působit v rozptýlených sestavách a na široké frontě.

Ženijní vojsko v útočném boji plní mimořádně náročné úkoly. Jejich těžiště spatřuji v

- a) ženijním průzkumu,
- b) zabezpečení pohybu a manévru vojsk překonáváním zátarasů a úpravou komunikační sítě,
- c) překonávání vodních překážek,
- d) manévru zátarasy v průběhu útočné činnosti,
- e) ženijním zabezpečení velitelských stanovišť,
- f) zabezpečení pitné vody.

ad a) Ženijní průzkum

Ženijní průzkum je jednou z nejdůležitějších součástí zabezpečení bojové činnosti vojsk. Hlavním cílem a úkolem ženijního průzkumu je získat údaje a hodno-

věrné zprávy o ženijní činnosti a opatřeních nepřítele. Dále získat doplňující údaje o terénu z hlediska jejich vlivu na organizaci a průběh bojové činnosti a jejího ženijního zabezpečení. Počet objektů ženijního průzkumu je značný a vzhledem k jeho rozsahu nelze jej plnit pouze ženijními průzkumnými jednotkami. Proto je povinností všech průzkumných jednotek a orgánů průzkumu získávat všemi způsoby zprávy ženijního charakteru.

Na stupni vševojskový (tankový) svazek z hlediska místa plnění ženijních průzkumných úkolů lze rozdělit ženijní průzkum na:

- ženijní průzkum nepřítele (do hloubky 80 km),
- podrobný ženijní průzkum (v bojových sestavách vlastních vojsk).

Ženijní průzkum nepřítele

Zásada komplexnosti, centralizace řízení a organizace průzkumu nepřítele v podstatě mění organizaci a řízení ženijního průzkumu. Za organizaci a řízení ženijního průzkumu nepřítele přejímá odpovědnost na všech stupních velení zpravodajské oddělení nebo zpravodajští důstojníci.

Tabulka 1

Stupeň	Povšechný průzkum nepřítel	Podrobný ženijní průzkum
žr msp (tp)	—	1
žpr msd (td)	—	2
przč msp (tp)	1	—
przpr msd (td)	2	—

Zvláštním prvkem v celé organizaci ženijního průzkumu nepřítel zůstává vševojskový svazek, kde ženijní náčelník používá ženijní průzkumnou četou od ženijního praporu, jak k plnění ženijního průzkumu nepřítel, tak i k podrobnému průzkumu v jeho prospěch.

Podíl ženijního náčelníka pluku a divize na plánování ženijního průzkumu se v zásadě nemění. Uplatňují své požadavky na průzkum u zpravodajských orgánů.

Podrobný ženijní průzkum

Kompetenční změny v organizaci a řízení průzkumu ponechávají v povinnostech ženijního vojska organizaci a provádění podrobného ženijního průzkumu ve vlastních bojových sestavách. Je nedílnou součástí jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení a probíhá bezprostředně před vlastním plněním úkolů.

Organizují jej velitelé ženijních jednotek a útvarů, které konkrétní úkol ženijního zabezpečení plní. Probíhá zásadně v prostorech činnosti vlastních jednotek a uskutečňují jej ženijní průzkumné jednotky nebo ženijní jednotky, vyčleněné k tomuto úkolu. Hlavním organizátorem podrobného ženijního průzkumu u ženijních útvarů zůstává náčelník štábu.

K plnění úkolů ženijního průzkumu jsou kompletovány soupravy v počtu — viz tabulku 1.

ad b) Zabezpečení pohybu a manévru vojsk překonáváním zátarasů a úpravou komunikační sítě

Překonávání zátarasů v průběhu útočného boje uskutečňují útvary prvního sledu organickými odtarasovacími prostředky, začleněnými v sestavách vojsk a organizování skupin k zneškodňování jaderých min. Počet průchodů bude přitom závislý na dané vševojskové sestavě a může být např.:

— na stupni msp

jeden průchod vytvořený využitím kombinace mechanického a výbušného odmi-
novače, případně trallu.

Počet průchodů se dá zvýšit na dva za předpokladu, že bude ve prospěch některého msp využito ROD z prostředků ženijní roty msp (odmin. dr. stroj. čety)

— na stupni msp

Celkem 3—7 průchodů, z toho:

● 3 průchody zřízené pomocí MOV+VO (trall) — v rámci pluku jsou 2 MOV+1 trall a 2 VO,

● 4 průchody zřízené pomocí ROD-200 z prostředků žen. rot msp (za předpokladu, že bude využito i záložních dvou náloží ROD-200)

— na stupni tpr

tři průchody vytvořené využitím kombinace MOV+VO

— na stupni tp

celkem 9 průchodů zřízených s využitím ženijní techniky tp

● 9 MOV (z toho 3 trally)

● 6 VO

— na stupni msd

● ženijní technika tři msp 9 průchodů

● ženijní technika žr msp 12 průchodů (s využitím i zál. náloží ROD-200)

● ženijní technika tp 9 průchodů

● ženijní technika žpr divize 4 průchody (2 ROD-200+2 zál.)

celkem v rámci msd 34 průchody

Porovnáme-li potřebu počtů průchodů při zvolené sestavě (např. celkem 36) s možnostmi jejich případného zřízení (celkem 34), pak vyplývá, že při nasazení

všech odstavovacích prostředků svazku tento požadavek lze zabezpečit. Přitom zůstává skutečností, že počet průchodů u mspr jeden až dva je nedostačující a prapor bude procházet průchodem většínou v praporním proudu.

Zneškodňování jaderných min

Při organizaci a vedení útoku s překonáváním jaderných zátarasů se vytváří u útvarů a svazků SZJM.

Do těchto skupin mohou být zařazeny:

motostřelecká (tanková) četa zesílená tanky (motostřeleckými jednotkami), děla, bojová vozidla, PT řízené střely, nejméně družstvo ženistů a chem. průzkumná hlídka na OT. Půjde-li o průzkum a ničení JM uložených ve vodních překážkách, jsou do skupin zařazeni ženisté - potápěči.

Skupině velí vševojskový velitel.

Počet skupin k zneškodňování JM závisí na množství zjištěných (předpokládaných) JM v úsecích pluků a v pásmech činnosti svazků a také na silách, které jsou k dispozici.

Zpravidla zřizuje pluk na každý prapor jednu SZJM. Kromě toho velitel divize vytváří jednu až dvě skupiny jako zálohu, z toho jednu SZJM jako vtrulníkový výsadek.

Speciální ženijní jednotky, které budou útvarům a svazkům přiděleny k zneškodňování jaderných min, budou zpravidla začleněny do podskupin pro ničení.

Jestliže budou útvary vytvářet SZJM bez posílení speciálních ženijních jednotek, potom ženijní družstvo plukovní žen. roty působí v obou podskupinách. Za tím účelem je předem vybaveno materiálem pro obě činnosti.

Bojová činnost skupin SZJM

Činnost vojsk při útoku s překonáváním jaderných zátarasů je obvykle zahajována zasazením JÚ, úderů letectva a dělostřelectva na nepřátelské uskupení, rozmístěné v prostorech těchto zátarasů a v hloubce a dále zasazením vzdušných výsadků a rychlým vysunutím předstunutých odřadů.

Podskupiny k dobývání a ničení, které jsou začleněny v PO, postupují obvykle v pochodových sestavách těchto odřadů na určených místech a jsou připraveny k okamžitému vysunutí do prostorů položení JM.

Při rozvinutí PO k útoku na jednotky, které chrání jaderné zátarasy, mohou podskupiny k průzkumu a dobývání JM zůstat před jejich použitím jako záloha velitele PO, postupovat za čely útočících vojsk a boje se nezúčastňovat.

Jestli JM chrání značné nepřátelské síly a ponechání podskupin v záloze by znamenalo snížení bojovosti celého odřadu, musí podskupiny s výjimkou ženistů specialistů a chemiků průzkumníků aktivně působit v sestavě útočících jednotek a přistoupit k zneškodňování JM po zničení nepřátelských ochranných jednotek.

Skupiny k zneškodňování JM mohou někdy podle situace postupovat za průzkumnými skupinami nebo hlídkami a vykonávat svoji činnost ještě před příchodem hlavních sil PO.

K zabezpečení pohybu a manévru vojsk úpravou komunikací, na základě bojového uskupení, bojové činnosti a materiálně technického zabezpečení je nutné na jednotlivých stupních zabezpečovat:

-- na stupni prapor—pluk 1 osu postupu,
-- na stupni divize 1—2 cesty.

Ženijní vojsko odpovídá za úpravu cest pro přesun a upravuje je do stupně divize v plném rozsahu.

Těžiště úpravy cest spočívá na skupinách pro úpravu praporní cesty a OZP pluku a divize.

V závislosti na úkolech vševojskových útvarů a svazků vyplývá i jejich místo v bojové sestavě a to:

— prostor činnosti skupiny pro úpravu praporní cesty ve vzdálenosti 0,8—1,2 km
— prostor činnosti OZP pluku 3 — 6 km
— prostor činnosti OZP divize 10—15 km.

Rychlost úpravy cest bude nutné přiblížit rychlosti útočného boje v taktickém rámci. Na taktickém stupni by měla být rychlost 2—3 km/hod. i více. Organizační struktura ženijního vojska, především zvýšený počet ženijní techniky pro zabezpečení tempa postupu i případného odtažování na nižších stupních, jako např. u žr msp (AM-50, ROD), žr tp (MT), u msp (MT, MOV-3, VO-2, BTU-3), u tp (MT-3, MOV-9, VO-6, BTU-9), úkoly zabezpečení pohybu a manévru vojsk dále usnadňuje.

ad c) Překonávání vodních překážek

Organizace násilných přechodů přes vodní překážky z chodu, na široké frontě a ve vysokém tempu nadále zůstávají vysoce aktuálním požadavkem.

Plnění tohoto úkolu je vševojskovým útvarům a svazkům usnadněno obojživelností bojových prostředků, zvýšenou schopností brodění zvláště tanků a zaváděním nové výkonnější přepravní techniky.

Současné možnosti překonávání vodních překážek na jednotlivých stupních:

— msr — je schopna překonávat vodní překážky na OT,

Tabulka 2

Stupeň	Přepraviště			
	plavidlové (obojživl.)	brodové a podvodní	přívozové	mostové
msr	1	—	—	—
mspr	2	1	—	—
tpr	1—2	1	—	—
mzp	4	2	1—2	1 (přes úzkou překážku)
tp	2	2—3	1—2	(přes úzkou překážku)
PO (zesilený mzp, tp)	2—4	2—3	1—2	(přes úzkou překážku)
msd, td	—	—	3—6	2 (úzká) 1 (střední)

— mspr — hlavními silami (roty, VS) provádí násilný přechod na OT. Pro přepravu ostatních částí (boj. a dopravní techniky) nutno počítat s využitím přepravišť (brod., přívoz., most.).

— mzp (tp) — budou zčásti provádět násilný přechod s využitím plovoucích OT. Hlavní část plukovních bojových prostředků, např. děla a zabezpečovací prostředky, budou obdobně jako na stupni mspr využívat organizovaných přepravišť.

— msd (td) — změny v přezbrojení na stupni divize v podstatě ovlivňují násilný přechod, především co do času zřízení mostových přepravišť (přívozů) a jejich využití neplovoucími (nebrodicími) prostředky, druhými sledy atd.

Začlenění $\frac{1}{2}$ PMS (d — 120 m) u žpr, msd a td umožňuje zřídít jeden most přes střední a případně dva mosty přes úzkou vodní překážku v poměrně krátké době. Přitom dovolená rychlost 30 km/hod. přes 60 t most dává kapacitu přepravit až 600 břemen (tanků)/hod. (Žen-24-10.) Pásové obojživelné transportéry PTS (6 ks) pak umožní přepravu šesti 10tunových břemen jedním koloběhem.

Přes obojživelnost bojové techniky (OT) je třeba i nadále počítat na stupni divize s přepravou cca 50 % dopravní a bojové techniky (ovr, druhý sled, týly apod.) po mostových přepravištích.

Přitom i když např. přepravíme hlavní síly praporů do 60' a pluků do 120' přes vodní překážky, přeprava divize jako cel-

ku podle šířky překážky se prodlouží při využití jednoho mostu až na 6—8 hod.

Celkově můžeme plánovat s počtem přepravišť pro úzkou a střední vodní překážku — viz tabulka 2.

ad d) Manévr zátarasů v průběhu útočné činnosti

Rozsah manévru zátarasů bude především záviset na síle protizteče nepřítelů a do stupně divize bude tento manévr řídít jednoznačně ŽN divize.

Manévr zátarasů se provádí již od stupně mzp (tp). Plní-li pluk hlavní úkol divize, mohou při odražení divizní protizteče působit v jeho prospěch i divizní prostředky POZ a ŽZ.

Při odražení menších protiztečí (např. v rámci brigády 1. sledu nepřítelů) bude úkol plnit především prapor 1. sledu útočící na daném směru, v součinnosti s plukovním POZ.

Na stupni mzp (tp) tvoří POZ zátarasovací družstvo se 4 ks UMU a 1200 ks PT min vezenými v pohyblivé zásobě.

Na stupni svazek tvoří POZ odminovací četa žpr se 4 ks MUP, 4 NA a 2400 ks PT min (2 pokládky v pohyblivé zásobě).

Počet zátarasovacích prostředků na stupni pluk—divize dosahuje

— mzp (tp)	4 UMU
— žpr divize	4 MUP

v divizi celkem 16 UMU + 4MUP

Hodnota pokládky je závislá u UMU na druhu vozidla, na kterém je UMU namontován (na OT = 120 min, na PV3S = 300 min).

ad. e) **Ženíjní zabezpečení velitelských stanovišť**

Hlavním rozhodujícím činitelem pro ženíjní zabezpečení velitelských stanovišť je čas, s kterým lze počítat pro práce. Rozsah budování VS je závislý tedy na časových možnostech a tyto opět jsou závislé na pohybu vojsk na bojišti. Minimální potřeba pro vybudování VS pluku a divize je 2–3 hodiny. Na stupni msp (tp) lze pro tyto účely vyčlenit jeden tank s BTU, 1 ždr a 1 msč. Tyto prostředky a jednotky jsou schopny zabudovat 1 pozorovatelnou, 1 úkryt a upravit terén pro vhodné umístění štábních vozidel.

U divize lze vyčlenit pro budování VS jedno automobilní rypadlo, 1 PzV, 1 buldozer (DOZER), 1 ženíjní družstvo a 1 mostotřeckou četou. Tyto síly a prostředky jsou schopny vybudovat 1 pozorovatelnou, 2 pracovní úkryty a pro ostatní vozidla zabezpečující bezprostředně velení upravit vhodný terén.

U TVS bude nutné převážně využívat upravených sklepních prostorů. Značné možnosti rychlého dosažení požadovaného stupně ochrany VS lze dosáhnout i využitím podzemních prostorů.

ad. f) **Zabezpečení pitné vody**

Hlavní a trvale platnou zásadou bude používání vody výhradně z vojenských vodních stanic. Vodní stanice budou zřizovat vojska od stupně prapor výše. Základem vojenských stanic budou úpravní vody typu ÚV-2000 o výkonu 2000 l/hod. s příslušnou technikou pro provoz a skladování vody.

Zásobování vodou v celém komplexu zůstává i nadále úkolem týlu. Úkolem že-

nijního vojska je průzkum vodních zdrojů, těžení a úprava vody.

Těžení a úprava vody na vodních stanicích, zřízených na základě výsledků průzkumu, zabezpečují služby úpravené vody (ÚV-2000), které zodpovídají za přesné dodržení stanoveného technologického postupu. Za distribuci upravené vody od vodní stanice k jednotlivci zodpovídají týlové orgány, které jsou k tomu vybaveny příslušnou technikou.

Závěrem k úkolům ženíjního zabezpečení útočného boje chci dodat, že rozdělení sil a prostředků k plnění těchto úkolů musí zabezpečovat boj bez i s použitím zbraní hromadného ničení. Úkoly se prakticky nemění, jen způsob jejich plnění z hlediska tempa, času a možností je rozdílný. Jde např. o změny těchto úkolů:

— **zabezpečování pohybu** bez použití ZHN doznává pomalejšího tempa, menšího rozsahu ničení a zatarasování. Rozptýlení sestav však zůstává a proto požadavky na úpravu komunikací a jejich odtarasování jsou stejné,

— **překonávání vodních překážek**, z hlediska potřeby zabezpečit jednotlivé druhy přeprav, nedoznává změn. Je však ulehčeno podmínkami jeho realizace. Není nutné např. střídat jednotky při práci v zamořených prostorech apod. Rovněž i manévr přepravními prostředky z jedné na další řeku v průběhu boje nebude tak časově náročný,

— **pro OPZHN**, i když se musí plánovat a zabezpečovat, není vyčleňován a konkrétně zasazován tak značný počet sil a prostředků.

V zásadě se nepředpokládá posilovat msd (td) dalšími ženíjními útvarů (jednotkami) z vyššího stupně. Výjimku tvoří přidělování speciální ženíjní roty (od žBA) pro organizaci SZJM a pro případ překonávání širokého vodního toku, nebo horského a zalesněného prostoru, na omezenou dobu potřebný počet ženíjních sil a přepravních prostředků.

2. Ženíjní zabezpečení obranného boje

Rozsah plnění úkolů ženíjního zabezpečení obrany je závislý na podmínkách a okolnostech, za jakých je obranný boj organizován.

Nejvíce jej ovlivní způsob přechodu do obrany, čas k organizování obrany, výkon a použitelnost ženíjních sil a ženíjní bojové techniky a řada dalších okolností, např. vedení bojové činnosti v podmínkách bez i s použitím ZHN.

Jako hlavní úkoly ženíjního zabezpečení obranného boje lze stanovit:

- a) ženíjní průzkum,
- b) zatarasování a ničení,
- c) ženíjní budování obrany a ochrana živé síly a techniky,
- d) zabezpečení pohybu a manévru vojsk,
- e) zabezpečení pitné vody.

ad a) Ženíjní průzkum

Ženíjní průzkum se i v obranném boji rozděluje na:

1. Ženíjní průzkum nepřítelů
2. Podrobný ženíjní průzkum.

ad 1. V průběhu přípravy a vedení obranného boje bude hlavním úkolem ženijního průzkumu nepřítel zjišťovat:

— zbraně hromadného ničení, příznaky a možnosti jejich použití,

— ženijní opatření nepřítel všeho druhu s důrazem na opatření k vedení útočné činnosti,

— ženijní jednotky nepřítel, jejich organizaci, vybavení a činnost,

— ženijní materiál, prostředky a ženijní techniku všeho druhu s důrazem na nové, dosud nepoužívané druhy a typy,

— zjišťování stavu a účinnosti vlastních ženijních zátarasů na bojovou techniku nepřítel.

K získávání těchto zpráv se v úseku pluku zřizuje v bezprostřední blízkosti předního okraje obrany jedno ženijní pozorovací stanoviště pluku, obsazené 2 až 3 ženisty z počtu žen. roty pluku. V pásmu divize se zřizují dvě ženijní pozorovací stanoviště divize, obsazované jedním žpzdř žen. průzkumné čety žpr divize. Dalším žpzdř je možné zesílit vševojskový průzkum neb ponechat jej pro potřeby podrobného ženijního průzkumu.

Ženijní pozorovací stanoviště mohou být plnit úkol v sestavě jednotky, v jejímž opěrném bodu jsou nebo mohou plnit úkoly i v týlu nepřítel a to zejména tehdy, předpokládá-li se na daném směru plukovní, nebo divizní protizteč. Předpokladem je jeho dobré ženijní vybudování a spolehlivé spojení s ŽN.

ad 2. Cíle, úkoly a způsoby podrobného ženijního průzkumu se v podstatě nemění a zůstávají totožné jako za útočné činnosti.

ad b) Zatarasování a ničení

Ženijní záтары jsou významnou a nepostradatelnou součástí soudobé obrany.

K zabránění nebo znesnadnění pronikání nepřítel naší obranou slouží tato ženijní opatření:

— zřizování zařízení k ničení a nástrah na silničních tělesech a komunikačních objektech,

— příprava míst závalů a zátarasů na komunikacích, soutěskách apod.,

— příprava výbušných zátarasů a vhodných terénních čar pro manévr záтары v průběhu bojové činnosti.

V pásmu msd prvního sledu lze počítat, že za první den bude položeno 14 až 15 000 min, technické skupiny pohraničních rot položí do 2000 min. Podle potřeby je možné vyčlenit na minování jednu msr od každého msp prvního sledu, která je schopna položit 600–800 min.

Při kalkulaci uvažujeme s těmito silami, prostředky a taktickými normami:

a) **U jednotek PS** — u každé roty dvě technické skupiny v síle 1+5 položí 200 kusů min;

b) **U každého msp (tp)** — 4 ks UMU [na OT] a 3 pokládky po 400 minách — 1 ženijní četa (minování z aut) 1000 min/den;

c) **U divize** — 4 MUP a 3 pokládky po 1200 minách — 1 žen. četa (minování z aut.) 1000 min/den.

V dalším dnu se v důsledku plnění jiných zatarasovacích úkolů [zřizování uzlů zátarasů, příprava ničení komunikačních směrů] snižuje kapacita minování asi o 30 procent.

Pro přípravu ničení komunikačních směrů a zřizování uzlů zátarasů je možné ženijní jednotky využít vzhledem k pořadí naléhavosti úkolů až druhý den. Tento úkol s ohledem na síly, prostředky a jeho význam bude plněn především v taktické hloubce. V pásmu divize lze počítat, že na jeho plnění se budou podílet ženijní roty msp (tp) a žpr divize.

Tyto síly jsou schopny v průběhu jednoho dne připravit 30 km cest k ničení a zřítit pět četových uzlů zátarasů.

Rozsah takto připravených opatření vyžaduje ponechat v roznětových hlídkách na stupni msp (tp) dvě ženijní družstva, na stupni divize od ženijního praporu jednu ženijní čet.

Zřizování výbušných zátarasů a překážek při přechodu do dočasné obrany bude charakterizováno krátkými lhůtami pro plnění jednotlivých úkolů a tím i omezením těžiště činnosti na jednotlivé důležité směry (ničení a příprava k ničení komunikačních směrů, uzlů zátarasů, důležitých komunikačních objektů a zatarasování tankodostupného terénu). Minová pole i v této situaci sehraji hlavní úlohu jako prostředek přehrazení výhodných směrů možného proniknutí nepřátelských tanků.

V hloubce obrany budou minová pole zřizovat pravidla ženijní jednotky mechanickým způsobem, za účinné pomoci tankových, motostřeleckých a dělostřeleckých jednotek, které budou klást PT minová pole před svými postaveními. K zabezpečení obranného boje bude nutné na jednotlivých stupních zabezpečit zvýšenou zásobu min. To vyžaduje řešit jejich přesun někdy až do prostoru zatarasování. Pro divizi mohou zvýšené zásoby k zabezpečení obranného boje dosahovat až 20 000 ks PT min.

Zatarasování a ničení na stupni pluk—divize bezprostředně řídí ženijní náčelníci.

ad c) Ženíjní budování obrany a ochrana živé síly a techniky

U prvosledového svazku při budování obrany na státní hranici v první řadě využíváme objektů a opatření vybudovaných již v míru, v rámci operační přípravy státního území.

Úspěšné vybudování pásma obrany vyžaduje tento postup prací:

I. pořadí

- vybudování palebných okopů,
- vybudování základních objektů na VS,
- vybudování ochranných okopů pro obsluhu zbraní a ostatní živou sílu.

II. pořadí

- vybudování okopů pro nejdůležitější techniku,
- dokončení VS,
- zdokonalení okopů pro živou sílu na pohotovostní úkryty.

III. pořadí

- vybudování ochranných okopů pro dopravní a ostatní techniku,
- vybudování odpočinkových úkrytů.

S využitím již vybudovaných objektů a opatření je možné počítat, že:

- VS svazku, bez zabezpečovacích jednotek, lze vybudovat na plnou hodnotu (1 buldozer [DOK], 1 rypadlo, ženíjní četa) za 18–24 hod.,
 - msp si může svůj úsek obrany plně vybudovat vlastními silami a ženíjní technikou do 3 dnů bez ukrytí tylů praporů a pluku. Přitom mohou osádky vybudovat okopy pro OT až po vybudování okopů za 18–24 hod.,
 - tp si může své postavení plně vybudovat vlastními silami a ženíjní technikou,
 - okopy pro tanky a živou sílu za 12 až 24 hod.,
 - ukrytí zabezpečovacích jednotek do 3 dnů bez tylů praporů a pluku,
 - postavení oddílu vojskových raket (1 buldozerem, 1 rypadlem a jednou ženíjní četou) lze vybudovat do 4 dnů,
 - postavení dělostřeleckého pluku, plp lze vybudovat do 5 dnů,
 - prostory pzpr, žpr, rcho, lze vybudovat do 4 dnů,
 - prostory spojpr, autpr, zdravpr a ostatních divízních součástí do 6–8 dnů.
- Při kalkulaci budování obrany byl položen důraz na ukrytí živé síly, bojové techniky a místa velení. Při dodržování pořadí naléhavosti uvažujeme budovat:
- okopy pro tanky pomocí BTU (norma 1 okop/1hod.),

- VS pluku pomocí buldozeru (40 m³/hod.),
- VS divize pomocí 1 buldozeru, 1 rypadla (40+30 m³/hod.),
- ostatní opatření zabezpečí osádky bojové a dopravní techniky a organické síly.

Tento postup ženíjního budování obrany bude podstatně deformován v případě plnění úkolů ženíjního zabezpečení přechodu vojsk do dočasné obrany.

Nebude totiž možné jednotně organizovat budování ženíjních opatření na všech stupních.

Při předpokladu průměrné rychlosti postupu nepřítele 4–5 km/hod. budou mít jednotlivé sledy tyto časové možnosti:

- prapory 1. sledů přejdou do obrany v původní sestavě při současném boji a vedení bez větších úprav s maximálním využitím terénu,
- prapory ve 2. sledu (vzdálenost 6–8 km) budou mít čas do 2 hod.,
- 2 sled divize ve vzdálenosti 20–40 km bude mít čas 6–8 hod.

Pořadí prací stanoví vševoskový velitel s přihlédnutím k podmínkám přechodu do obrany, k času a počtu sil.

Terén si upravují všechny druhy vojsk ručně a s využitím mechanizace.

ad. a) Zabezpečení pohybu a manévru vojsk

Při vytváření podmínek pro zabezpečení pohybu a manévru vlastních vojsk je nutné položit důraz především na:

- a) přípravu komunikační sítě v celé hloubce pásma obrany
- b) zabezpečení průchodů v systému zátarasů.

Příprava komunikační sítě

Vlastní přípravu komunikační sítě nutno řešit a zabezpečovat na základě předpokládaného zámyslu obranného boje a tomu odpovídajícího bojového uskupení vojsk. V podstatě půjde o komunikační síť zabezpečující potřebu:

- obranné činnosti s možným přechodem do útoku,
- vedení protiztečí,
- přeskupení vojsk.

Počet komunikací je nutné řešit tak, aby odpovídal těmto potřebám:

- na stupni prapor—pluk 1 cesta,
- k zabezpečení protiztečí tp 2–3 cesty,
- pro potřebu divize 1–2 cesty.

Za úpravu všech těchto cest odpovídá ženíjní vojsko v plném rozsahu.

K tomu je nutné připočítat ještě rokádní komunikace, které na úrovni 2. sle-

dů pluků 1. sledu (10 i více km) upravu- je pluk a na úrovni 2. sledů divize (20 i více km) upravuje divize.

Komunikace k zabezpečení protiztečů až do plánované čáry rozvinutí udržují (upravují) ženijní jednotky toho útvaru, který vede protizteč.

Splnění požadavků na rozsah komunikační sítě je ulehčeno tím, že předpokládaná bojová činnost bude vedena v prostorech středoevropského válečného s široce rozvětveným komunikačním systémem. Proto těžiště bude položeno na využití současné komunikační sítě s případným dobudováním nejnútnejších objížděk. Těžiště úprav bude spočívat na OZP pluků a divizí.

Zabezpečení průchodů v systému zátarasů

Podstata spočívá v tom, že při ženijním budování pásma obrany v závislosti na situaci, budou zřizovány výbušné zátarasy a vykonány přípravy k ničení na celou hloubku pásma obrany.

Rozsah zatarasování je značný a proto již od samého začátku je nutné dodržovat požadavek na zřizování zátarasů podle jednotného plánu, včas předávat výpisy podřízeným a dosahovat vzájemné informovanosti. Na nižších stupních, především na stupni prapor-pluk, to vyžaduje osobní součinnost velitelů a konkrétní upřesnění ponechaných průchodů ve zřízených zátarasech. Tento požadavek přichází v úvahu především při přeskupování vojsk pro přechod do útočné činnosti u prvosledových divizí.

Počet ponechaných průchodů s potřebnou regulační a pořádkovou službou musí být shodný s počtem plánovaných cest.

Předpokládáme-li přechod vojsk do útoku, bude v rámci msd celkový počet os postupu a cest představovat při sestavě tři pluky v prvním sledu mezi

- prvním a druhým postavením 9 cest,
- druhým a třetím postavením 6 cest,
- třetím postavením a druhým pásmem 4 cesty.

Tyto počty udávají též minimální počet průchodů, který je nutné ponechat.

Kromě této základní komunikační sítě je třeba připravit komunikace na dvou směrech protizteče druhosledového pluku a na těchto cestách též ponechat průchody v minových polích. Odpovědnost za střežení těchto průchodů nesou velitelé

vševojskových jednotek, v jejichž úseku komunikace a průchody jsou. Od druhého postavení do hloubky sestavy jsou minová pole ohraničena a průchody vytyčeny.

Před předním okrajem průchodnost vojsk zabezpečují ženijní jednotky.

Složitější situace pro vlastní vojska bude, podaří-li se nepříteli proniknout na naše území. Pak budou uzavřeny průchody ve vlastních minových polích a nepřítel bude zřizovat též výbušné zátarasy.

Přechod vlastních vojsk do útoku pak značně ovlivní překonávání jak vlastních, tak i nepřátelských minových polí. Jejich překonávání je nutné řešit obdobným způsobem jako v útoku a to prostředky organicky zařazenými v sestavách vojsk a organizováním skupin k zneškodňování jáčerných min.

ad. e) Zabezpečení pitné vody

Zabezpečení vojsk pitnou vodou při budování a zaujetí obrany musí odpovídat charakteru bojové činnosti druhů vojsk a bude mít některé zvláštnosti oproti bojové činnosti na území nepřítel. Zde bude možné využívat civilní nezávadné zdroje pitné vody a vyhradit je zcela nebo zčásti pro potřebu armády. Prostředky pro úpravu vody je třeba si šetřit a mít připraveny k použití na území nepřítel, kde bude nutné upravovat většinu zdrojů vody.

I na vlastním území musíme vodní zdroj zabezpečit jako vodní stanice, tzn. pravidelně kontrolovat jakost vody, zajistit stálé střežení, dostatek přístupových komunikací, výdej přísně organizovat, zdroje maskovat a chránit proti účinkům ZHN. Z jiných zdrojů vojska čerpat vodu nesmějí.

Závěrem k této stati chci zdůraznit, že jde o zabezpečení složitého (v poslední době opomíjeného) druhu bojové činnosti, zejména pokud jde o zaujímání obrany pod tlakem nepřítel.

Obranu hodnotíme jako jev dočasný, zpravidla vynucený, ke kterému může dojít kdykoliv v průběhu útočné boje, nebo po překrytí státní hranice. Včasné a kvalitní splnění úkolů ženijního zabezpečení obrany je jedním z důležitých předpokladů úspěšného splnění úkolů pluku i divize.

Rozdělení ženijních sil a prostředků pro plnění jednotlivých opatření v obraně se zásadně neliší od jejich rozdělení pro útok.

Optimalizace ochranných opatření na místech velení

Ochranná opatření na místech velení všech stupňů mají podstatný význam pro zvyšování odolnosti velení a pro zachování funkce velení. Krátké lhůty a omezené prostředky pro její budování však vyžadují, abychom jejich možnosti využili co nejefektivněji. Ochranná opatření a jejich rozmístění nemůžeme tudíž vybírat náhodně, ale na základě exaktní metody pro volbu optimálního způsobu.

Možnou optimalizační metodou je metoda **minimalizace ztrát** na místech velení. Minimalizaci vypočítáme metodami lineárního programování. Konkrétně můžeme použít obyčejné simplexové metody pro niž máme připraveny programy pro samočinné počítače. Matematický model pro tuto metodu spočívá v sestavení účelové funkce pro minimalizaci a omezující podmínky. K tomu si stanovíme určité předpoklady:

- určíme části velení, jejichž ukrytí budeme optimalizovat s celkovým počtem osob N (např. oddělení VS armády bez zabezpečujících jednotek),
- zvolíme střed rozptylu prostředku ničení, tj. předpokládaný střed záměrného bodu (např. střed mezi rozmístěnými částmi),
- zvolíme možné vzdálenosti částí místa velení od určeného středu rozptylu (např. 500, 1 000 a 1 500 m),
- určíme možnou ráži prostředku ničení a jeho pravděpodobnou kruhovou úchylku (např. pro 40 kt je kruhová úchylka 500 m),
- zvolíme možné způsoby ukrytí a určíme poloměr zařazení R od dané ráže jaderné zbraně (viz tabulka 1),
- určíme dobu a materiálně technické podmínky pro její budování.

Účelová funkce pro minimalizaci

Účelová funkce pro výpočet ztrát při jaderném výbuchu má obecný tvar

$$Z = \sum_{i=1}^n p_i x_i \quad (1)$$

kde p_i = pravděpodobnost vyřazení živé síly při určitém druhu ukrytí a určité vzdálenosti od středu rozptylu (způsob výpočtu zde nerozebíráme). Vycházíme ze znalosti pravděpodobné úchylky palby, poloměru vyřazení živé síly při dané ráži JZ v určitém druhu ukrytí a její vzdálenosti od středu rozptylu a její hodnotu lze získat z tabulek),

x_i = hledaný počet osob v určitém druhu ukrytí a v určité vzdálenosti od středu rozptylu. Možný příklad viz tabulka 1.

Tabulka 1

Druh ukrytí živé síly	Vzdálenost od středu rozptylu v m			
	500	1 000	1 500	2 000
Nekrytá živá síla	x_1	x_2	x_3	x_4
ŽS ve štábních automobilech	x_5	x_6	x_7	x_8
ŽS v obrněných transpor.	x_9	x_{10}	x_{11}	x_{12}
ŽS v ŠA, umístěných v okopech	x_{13}	x_{14}	x_{15}	x_{16}
ŽS v OT, umístěných v okopech	x_{17}	x_{18}	x_{19}	x_{20}
ŽS v nenakrytých okopech	x_{21}	x_{22}	x_{23}	x_{24}
ŽS v úkrytech ve sklepích budov	x_{25}	x_{26}	x_{27}	x_{28}
ŽS v úkrytech lehkého typu	x_{29}	x_{30}	x_{31}	x_{32}

Tak účelová funkce bude mít tvar

$$Z = p_1x_1 + p_2x_2 + p_3x_3 + \dots + p_{31}x_{31} + p_{32}x_{32} \quad (2)$$

Omezující podmínky

Abychom minimalizovali účelovou funkci, je třeba zavést určitá omezení, jinak by výpočet vedl k umístění osob v největší vzdálenosti od středu rozptylu a k ukrytí s nejvyšší odolností. Uvedu možné omezující podmínky:

— celkový počet osob

Optimalizace platí pro celkový počet osob N

$$x_1 + x_2 + \dots + x_{31} + x_{32} = N \quad (3)$$

— minimální počet osob ve štábních automobilech

Podle počtu štábních automobilů můžeme do nich umístit maximálně N_1 osob.

$$x_5 + x_6 + x_7 + x_8 + x_{13} + x_{14} + x_{15} + x_{16} \leq N_1 \quad (4)$$

— maximální počet osob v obrněných transportérech

Podle počtu obrněných transportérů můžeme do nich umístit maximálně N_2 osob.

$$x_9 + x_{10} + x_{11} + x_{12} + x_{17} + x_{18} + x_{19} + x_{20} \leq N_2 \quad (5)$$

— maximální počet osob v osadě

Podle místních podmínek a podle podmínek rozmístění štábu můžeme v úkrytech ve sklepích budov umístit maximálně N_3 osob.

$$x_{25} + x_{26} + x_{27} + x_{28} \leq N_3 \quad (6)$$

— maximální počet osob v úkrytech lehkého typu

Podle počtu souprav pro budování úkrytů lehkého typu (ÚO-1, PÚ-68), můžeme do nich umístit maximálně N_4 osob

$$x_{29} + x_{30} + x_{31} + x_{32} \leq N_4 \quad (7)$$

— maximální doba pro ženíjní budování

Uvažujeme, že pro ženíjní budování velitelského stanoviště budeme mít T hodin a že práce mohou probíhat současně na n místech (zúčastní se i vojska) a to ručně, strojně, nebo ručně a strojně. Budeme mít tedy $60.T.n$ minut práce pracovních skupin různého složení. Čas pracovní skupiny v minutách, potřebný k ukrytí 1 osoby při různých druzích ukrytí uvádím v tabulce 2. Za strojní práci zde uvažuji práce kolového dozeru DOK.

Tabulka 2

Druh ukrytí	Čas pracovní skupiny v minutách, potřebný k ukrytí 1 osoby		
	Ruční práce	Strojní práce	Celkem
Živá síla ve štábních automob.	3	—	3
ŽS v obrněných transportérech	1	—	1
ŽS ve ŠA, umístěných v okopech	2	13	15
ŽS v OT, umístěných v okopech	2	13	15
ŽS v nenakrytých okopech	40	—	40
ŽS v úkrytech ve sklepech budov	58	2	60
ŽS v úkrytech lehkého typu	24	16	40

Při zvětšování vzdálenosti mezi jednotlivými skupinami na VS budou vznikat ztrátové časy přejížděním strojů a přesunem pracovních skupin. Proto na každých 500 m vzdálenosti připočítáváme k těmto časům např. 10 %.

Rovněž zvětšením vzdálenosti vzroste nároky na spojení mezi skupinami a vůbec na provoz štábu. Pro tuto okolnost rovněž připočítáme např. 10 %.

Proto pracovní časy pro různé vzdálenosti od středu rozptylu násobíme koeficienty

500 m—1,2
1 000 m—1,4
1 500 m—1,6
2 000 m—1,8

Pak omezující podmínku pro ženíjní budování můžeme vyjádřit vztahem

$$3 \cdot 1,2 x_5 + 3 \cdot 1,4 x_6 + 3 \cdot 1,6 x_7 + 3 \cdot 1,8 x_8 + 1,2 x_9 + 1,4 x_{10} + \dots + 40 \cdot 1,4 x_{30} + 40 \cdot 1,6 x_{31} + 40 \cdot 1,8 x_{32} = 60 \cdot T \cdot n$$

— maximální počet ženíjních strojů

Předpokládáme, že pro budování VS máme ženíjní stroje, jejichž celkový výkon se rovná výkonu kolových dozerů DOK. Tedy máme 60. Tím práce strojů. S uvážením časů z tabulky 2 a koeficientů pro vzdálenost bude omezující podmínka

$$13 \cdot 1,2 x_{13} + 13 \cdot 1,4 x_{14} + 13 \cdot 1,6 x_{15} + 13 \cdot 1,8 x_{16} + 13 \cdot 1,2 x_{17} + 13 \cdot 1,4 x_{18} + 13 \cdot 1,6 x_{19} + 13 \cdot 1,8 x_{20} + 2 \cdot 1,2 x_{25} + 2 \cdot 1,4 x_{26} + 2 \cdot 1,6 x_{27} + 2 \cdot 1,8 x_{28} + 16 \cdot 1,2 x_{29} + 16 \cdot 1,4 x_{30} + 16 \cdot 1,4 x_{31} + 16 \cdot 1,8 x_{32} = 60 \cdot T \cdot m$$

Výpočet

Na základě účelové funkce a omezujících podmínek a určení okrajové podmínky, že žádná z proměnných x nesmí být menší, než nula, sestavíme vstupní data pro samočinný počítač dle návodu pro obyčejnou simplexovou metodu. Výsledek z počítače pak stanovuje hodnoty jednotlivých proměnných. Tzn. jaký počet osob, v jakých druzích ukrytí a v jakých vzdálenostech je můžeme umístit, aby ztráty byly co nejmenší.

Výpočet můžeme opakovat pro různé doby ženíjního budování a pro různé ráže jaderné zbraně a na tomto podkladě pak stanovit neoptimálnější způsob rozmístění skupin na VS a jejich ženíjního budování.

Na závěr uvedu možný příklad řešení.

Chceme nalézt optimální rozmístění skupin VS svazku a optimální způsob jejich ochrany ženíjními prostředky metodou minimalizace ztrát při jaderném úderu. Jde o výpočet pro nejdůležitější části VS svazku bez zabezpečujících jednotek pro celkem 80 osob za těchto výchozích podkladů a předpokladů pro sestavení účelové funkce a omezujících podmínek:

— vzdušný výbuch jaderné zbraně ráže 40 kt, pravděpodobná kruhová úchylka 1 000 m, střed rozptylu v geometrickém středu mezi skupinami.

- možná vzdálenost skupin od středu rozptylu 250, 500, 750, 1 000 a 1 250 m,
- možné způsoby ukrytí podle tabulky 1,
- celkový počet osob $N = 80$,
- do štábních automobilů můžeme umístit max. $N_1 = 50$ osob,
- úkryty ve sklepích budov můžeme zbudovat pro max. $N_2 = 20$ osob,
- k budování máme 10 pracovních skupin včetně neženijních jednotek po dobu 12 hodin,
- ze ženijních strojů máme dva dozery kolové a jedno automobilní rypadlo.

Příklad jsem řešil simplexovou metodou na SP MINSK-22. Tiskárna počítače vytiskla toto řešení:

- 25 osob umístit do úkrytů jednoduchého typu (ve sklepích budov) ve vzdálenosti 1 250 m od středu rozptylu,
- 20 osob umístit do úkrytu lehkého typu ve vzdálenosti 250 m od středu rozptylu,
- 35 osob umístit do štábních automobilů v okopech ve vzdálenosti 1 250 m od středu rozptylu,
- při tomto rozmístění a způsobu ukrytí budou předpokládáné ztráty 7 osob.

V příkladu jsem využil v maximální míře možnosti ukrytí v úkrytech. Je to dáno poměrně dlouhou dobu budování a dostatečným počtem ženijních strojů.

Při konkrétním rozmístění skupin VS svazku v terénu musíme dbát, aby počty ukrytých osob a vzdálenosti sumárně odpovídaly hodnotám řešení. Doporučuji výpočet několikrát opakovat se zmíněnými a pravděpodobnými předpoklady.

Vzájemná spojitost vojenské vědy s přírodními vědami

Vojenská věda vždy nejrychleji a nejlépe ze všech využívala nejnovějších výsledků přírodních věd a techniky. Je to přirozené, neboť na úrovni rozvoje vojenské vědy, na praktické činnosti při výstavbě ozbrojených sil, na kvantitě a kvalitě výzbroje armády závisela realizace zájmů vládnoucích tříd. Na druhé straně, vojenská věda s přihlédnutím k požadavkům války, ve značné míře určovala rozvoj jednotlivých odvětví těchto věd.

Vzájemné působení přírodních věd a vojenské vědy je sociálně podmíněno třídním složením společnosti. V kapitalistických zemích je určeno využívání výsledků přírodních věd ve vojenství především úzce třídními, protilidovými zájmy monopolistického kapitálu, politikou agresivních kruhů imperialismu. Pokud se týče Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí, pak využití přírodních věd ve vojenské vědě je podmíněno především požadavky obrany míru, demokracie a socialismu, zabezpečení nezbytných podmínek ke splnění programu budování socialismu a komunismu.

Vzájemná spojitost přírodních věd s vojenskou vědou se projevuje v podobě přímých, zpětných a nepřímých spojitostí.

Přímé spojitosti — tj. bezprostřední vliv přírodních věd na vojenskou vědu (nejčastěji je vyjádřen ve vlivu na vojenskotechnické vědy, které zkoumají taktickotechnické vlastnosti, bojové možnosti a exploataci výzbroje a vojenské techniky).

Zpětné spojitosti se projevují ve vlivu vojenské vědy na rozvoj přírodních věd, ve vytváření nových požadavků na přírodní vědy v důsledku změn forem a způsobů vedení bojové činnosti.

Nepřímé spojitosti — to je vliv přírodních věd na vojenskou vědu prostřednictvím „mezilehlého článku“. Takovým „mezilehlým článkem“ je výzbroj a vojen-

ská technika, na které působí přírodní vědy; vývoj výzbroje a vojenské techniky bezprostředně působí na vojenskou vědu.

Přímé spojitosti se projevují ve všech složkách vědy: metodách, teoretickém základě a praktickém použití. Vojenská věda se obohacuje neustále metodami, které využívají přírodní vědy a rozvíjí je v souladu se specifickými požadavky vojenství. Nacházejí v ní použití logické, empirické, matematické, heuristické a jiné metody, dále různé matematické kombinace, které umožňují hluboce analyzovat kvantitativní zákonitosti, které jsou vlastní jakémukoli jevu, včetně vojenství. Pro vojenskou vědu je perspektivní matematické modelování, které se rovněž široce rozvíjí ve všech přírodních vědách, v ekonomice a ostatních oblastech vědění.

Nejdůležitějšími zvláštnostmi vojenské vědy, ve srovnání s mnohými přírodními vědami, které mají vliv na nezbytnost jejich zvážení v metodologii, jsou existence nahodilosti a protipatření protivníka. Velké množství nedeterminovaných procesů má za následek nutnost rozpracovat pravděpodobnostní metody analýzy operací a bojové činnosti k získání takových závislostí pro hlavní kritéria, jejichž analýza umožňuje získat maximálně zdůvodněná řešení.

Neustálá protipatření protivníka mají za následek, že je nutné zapracovat do tradičních metod společenských věd podstatné změny a doplňky, v některých případech dokonce rozpracovat zvláštní metody. Např. metody modelování, používané k analýze bojové činnosti, vyzvaly nutnost rozpracovat stochastické modely dvoustranné bojové činnosti a zahrnout v některých jejích etapách člověka — velitele k přijetí rozhodnutí v nejdůležitějších situacích operace.

Analýza vzájemné závislosti přírodních věd a vojenské vědy z hlediska používaných metod je důležitá i proto, že ve vojenství není vždy bezprostředně možné (ne v libovolný historický okamžik) uskutečnit prověření teoretických zásad v praxi. V období mezi válkami jde vývoj vojenské vědy vždy cestou prověřování nových teoretických výsledků kombinovaným způsobem

— částečně s využitím historických zkušeností s jejich možnou aplikací na budoucnost,

— na základě závěrů bojové přípravy vojsk, taktických cvičení, manévrů vojsk, velitelsko-štabních cvičení, zkoušek výzbroje a vojenské techniky na cvičištích, u vojsk,

— na základě použití matematických metod zhodnocení bojové účinnosti druhů vojsk a druhů ozbrojených sil.

Kombinované metody výzkumu ve vojenské vědě jsou dalším rozvinutím řady metod přírodních věd, ovšem s přihlédnutím ke specifice ve vojenství. Používané metody v mírovém období nemohou využívat nejdůležitějšího materiálu — výsledků skutečné bojové činnosti v tom rozsahu a s těmi prostředky, které jsou rozpracovány dnes ve vojenské vědě. To je důvod, proč je nutné ve vojenské vědě věnovat zvláštní pozornost metodologické a metodické stránce, přejímat veškeré metodologické bohatství přírodních věd, založené na marxisticko-leninské teorii, využívat systémového přístupu při analýze bojové činnosti kombinovanou metodou. Je účelné,

aby se široce využívalo ve vojenskovědních procesech všech součástí kombinované metody, s dodržení správného poměru jejich specifické váhy, s nezbytným předvídáním bojových možností nových druhů výzbroje na základě matematického modelování ve spojitosti s logickou analýzou.

Kombinovaná metoda vojenskovědeckého výzkumu předpokládá využívání nepřímé praxe pro potvrzení teoretických zásad vojenské vědy. Podstata přitom tkví v tom, že teoretické zásady se prověřují praxí nepřímo, probíhá praktická prověrka jednotlivých dílčích výsledků a závěrů z nichž je sestavena teoretická zásada. Nepřímé prověření teoretických výsledků se již dávno využívá v přírodních vědách. Např. na základě zákona o přitažlivosti zemské se podařilo číselně stanovit hmoty nebeských těles, rozměry, hustoty — i když bezprostřední získání těchto výsledků není možné. Nepřímé praktické prověření zákonů nebeské mechaniky je skvěle uplatněno při letech automatických meziplanetárních stanic na Měsíc, k planetám Venuši a Marsu. Obzvláště širokého rozsahu nabylo použití pro potvrzení teorie výsledků nepřímé praxe ve vojenské vědě.

Bojové možnosti raketových jaderných zbraní, stanovené teoreticky a na základě výsledků zkoušek ne cvičištích, jsou dále potvrzeny v praxi bojové přípravy na základě dílčích, nepřímých výsledků (bojová pohotovost, přesnost střel v cíli, charakteristika spolehlivosti, charakteristika exploatace).

Na základě zákona podobnosti, stanoveného experimentálně již pro konvenční munici, je možné předvídat bojové možnosti jaderných zbraní takové mohutnosti, které se reálně nezkoušely. Ve vojsku PVOS je možné vytvářet situaci, která se dostatečně blíží reálné možnosti napadení letectvem nepřítel, a podle některých dílčích výsledků s využitím matematických metod získat celou řadu důležitých teoretických zásad z hlediska účinnosti uskupení prostředků PVO. Totéž se vztahuje i na jiné druhy ozbrojených sil, pro něž je nepřímá praxe důležitým kritériem správnosti teoretických zásad.

V posledních letech došlo k těsné vzájemné spojitosti vědy s mnohými přírodními vědami z hlediska využití metod vědeckého předvídání. Tyto metody včetně metod vojenskovědeckého předvídání můžeme rozdělit na dvě skupiny.

První skupina — metody předvídání vědeckotematických charakteristik, k nimž patří: počet vědců, kteří pracují v různých

ných oblastech, počet vědeckovýzkumných ústavů, jejich vybavení laboratořemi, financování vědeckovýzkumných prací, plánování podle termínů a ve vzájemné spojitosti mezi sebou a jiné charakteristiky. V této skupině se rozšířily metody matematické statistiky, síťové metody plánování, některé speciální matematické metody.

Důležitým základem předvídání vědeckomatematických charakteristik včetně vojenské vědy je exponenciální zákon rozvoje vědy, který poprvé formuloval B. Engels v této podobě: ... „věda jde dopředu úměrně podle množství znalostí, které zdědila po předcházejících pokoleních“. Tento závěr má strohé matematické vyjádření v podobě tohoto zákona:

$$I = I_0 e^{kt}$$

kde I — objem vědecké informace v určitém momentu času,

I_0 — objem vědecké informace v počátečním momentu,

t — čas,

k — koeficient, jiný pro různé vědy,

$e = 2,7$ — základ přírodních logaritmů.

Objem vědeckých informací bude rychle narůstat a v roce 1985 může i pětkrát převýšit informace roku 1965. Světová statistika posledních třech desetiletí v přírodních vědách ukazuje, že za 10–15 let se množství informací zvyšuje dvakrát. Tato praxe potvrzuje exponenciální zákon rozvoje vědy.

Pro rozvoj vojenské vědy mají velký význam zkoumání její vzájemné spojitosti s přírodními vědami z hlediska otázek předvídání vědeckomatematických charakteristik. Tyto výzkumy umožňují zdůvodněně přistupovat k předvídání rozvoje vojenské vědy, zvláště částí, které jsou spjaty s plánováním rozvoje výzbroje a jeho bojového využití.

Druhou skupinu tvoří metody předvídání obsahové stránky vědeckých směrů:

— předvídání nových vědeckých směrů a věd, které vznikají v procesu jejich diferenciace a integrace,

— možná základní nová zjištění,

— pravděpodobné termíny praktické realizace základních nových vědeckých zjištění,

— předvídání vzájemné spojitosti věd.

Předvídání obsahové stránky rozvoje věd, zejména vojenské vědy, je velmi složité, ale současně i výjimečně prakticky důležité.

Metody předvídání se široce používají v systémové analýze, při matematickém modelování, experimentálních zhodnoceníh a v metodě Delfy. Systémová analýza

je v současné době nejdůležitější jak při vojenskovědeckém předvídání, tak i při řešení problémů vojenského umění (určení bojových možností vojsk, nalézání optimálních variant bojové činnosti, organizace součinnosti). Systémová analýza je v podstatě metoda, která umožňuje zkoumat vzájemnou spojitost prvků systémů, organizačních struktur a věd.

Rýsuji se spojitosti vojenské vědy s kvantovou elektronikou, jak je zřejmé ze zahraničního tisku, budou mít za následek nové části taktiky operačního umění a strategie. Velmi důležitými novými spojitostmi vojenské vědy s jadernou fyzikou, o kterých může být řeč v perspektivě, jsou spojitosti na základě využívání energie toků jaderných částic, předem soustředěných a urychlených.

Vždycky byly plodné spojitosti s takovými konkrétními přírodními vědami, jako jsou hydrodynamika, aerodynamika, balistika, raketová dynamika, termodynamika, teorie automatického řízení a mnohé jiné.

Hydrodynamika je jedna ze základních věd vojenského námořnictva; její spojitost s vojenskou námořnickou vědou v průběhu historie byla vždycky těsná. Umožňovala zdokonalovat lodě a současně vedla ke vzniku a řešení nových hydrodynamických problémů, které vytyčila vojenská námořnická praxe (projev zpětné spojitosti). Problémy zvyšování rychlosti plavby, odolnosti, nepotopitelnosti, teorie plavby pod hladinou, teorie klouzání po vodě řešily se a řeší se v nejtěsnější vzájemné spojitosti vojenské námořní vědy a hydrodynamiky (a jiných věd, spjatých se zkoumáním vodního prostředí).

Základní vědou letectva je aerodynamika. Rozvoj letectva, rozšíření objemu bojových úkolů letectva v rozhodující míře záviselo a závisí na aerodynamice. Vznik aerodynamiky velkých rychlostí a relativních pohybů přispělo k vytvoření nadzvukového letectva. To mělo za následek změny v taktice a operačním umění letectva.

Mnohé části balistiky a raketové dynamiky jsou základní součástí vojenské vědy. Balistika je základní vědou dělostřelectva, v současné době i raketových vojsk.

Účinnost dělostřelectva, růst jeho bojových možností, způsoby bojového použití v mnoha směrech závisely na využití dosažených výsledků balistiky. Dráhy střel spodní a vrchní skupiny i optimální, přesnost vedení palby při různých dráhách střel, zvýšení počáteční rychlosti střely, vliv drážkovaných nebo hladkých hlavních

na let náboje — to vše je možné úspěšně zkoumat s využitím zákonů vnitřní a vnější balistiky.

Raketová dynamika (spolu s balistikou), na jejímž základě se zkoumají vlastnosti balistických raket, v současné době přispěla k novým těsnějším spojitostem s vojenskou vědou. Vznik jaderných zbraní a balistických raket spolu se strategickým letectvem se stal základem k vytvoření sil speciálního určení — strategických jaderných sil.

Při plánování raketových jaderných úderů se uskutečňují propočty letových úkolů, jejichž základem jsou rovnice raketové dynamiky, balistiky, nebeské mechaniky. Problém zvýšení přesnosti úderů raket vyžaduje využití výsledků mnoha přírodních věd: balistiky, teorie pravděpodobnosti, geodézie, nebeské mechaniky, potenciální teorie a jiných. Velký význam pro další zvýšení účinnosti balistických raket mají výzkumy v konstrukci hlavic a autonomního systému řízení.

Prostředky řízení jsou nejdůležitějším podsystémem výzbroje, jehož rozvoj je nejtěsněji spjat s úspěchy přírodních věd, matematiky, kybernetiky, teorie spojení, teorie automatizovaných systémů.

Vítězství nebo porážka v soudobé válce závisí nejen na vzájemném poměru bojových prostředků stran, ale i na vzájemném poměru úrovně jejich velení. Z historie známe dostatek příkladů, kdy síly v převaze utrpěly porážku a naopak slabší síly zvítězily v důsledku lepší úrovně velení. Vysoké osobní vlastnosti velitele, štábu a rovněž dokonalé prostředky řízení mohou zabezpečit operativní a efektivní velení. Revolučním změnám v rozvoji bojových prostředků musí odpovídat revoluční změny v procesech řízení.

Jednou z nejdůležitějších cest dalšího zdokonalování velení je automatizace. K jejímu uskutečnění je třeba využít poznatků mnoha přírodních a technických věd. Automatizace řeší tyto problémy

- analýzu a formalizaci pracovních procesů řízení,

- rozpracování strukturně funkčního schématu automatizovaného systému velení,

- matematické zabezpečení automatizovaného systému,

- rozpracování metod práce štábů.

V tomto případě máme příklad neobvykle těsné organické součinnosti přírodních věd s vojenskou vědou, s teorií a praxí velení. Analýza procesů řízení tkví v jejich rozdělení na jednotlivé informační a výpočetní úkoly, s kvantitativním zhodnocením informací, které jsou v nich obsaženy. Formalizace procesu řízení představuje jeho převedení na jazyk matematiky s následujícím řešením na samočinných počítačích. K tomu je nezbytné přesné operativní stanovení a popis procesu, rozpracování algoritmu a programu. Všechny tyto složité procesy vyžadují vzájemného využití taktiky operačního umění, strategie, kybernetiky a matematiky.

Kybernetika zkoumá izomorfní vlastnosti jakýchkoli systémů řízení, včetně vojenských a na jejich základě může správně řešit problémy zpracování informací s využitím samočinných počítačů.

Strukturně funkční schéma automatizovaného systému velení určuje složení, rozmístění, funkce a součinnost prvků systému. Nyní nastává období použití samočinných počítačů třetí generace na základě integrovaných schémat, jejichž rychlá činnost se bude vyvíjet desítkami miliónů operací za sekundu s vysokou spolehlivostí. Kromě toho takové stroje budou mít velké informační možnosti, více rozvinutou logiku a víceprstorový režim (možnost současného řešení několika úkolů).

Matematické zabezpečení automatizovaného systému velení nebo autonomně pracujících samočinných počítačů představuje nahromadění operativních popisů úkolů, algoritmů, programů a instrukcí, které umožňují realizovat procesy řízení v automatizovaném systému. Tento problém je neobvykle složitý a pracný; jeho řešení vyžaduje těsnou součinnost důstojníků, operátorů, vojenských inženýrů a matematiků. Řešení problémů matematického zabezpečení automatizovaných systémů velení tedy vyžaduje dialektickou vzájemnou spojitost vojenské vědy s mnoha přírodními vědami. Rozpracování metod práce štábů s využitím automatizovaných systémů velení je nový a aktuální problém vojenské vědy.

Velení je složitý a neobvykle pracný tvůrčí proces v práci velitele a štábu. Proto automatizované systémy řízení musí napomoci štábům především při analýze a zhodnocení údajů situace, plánování operace, doručení úkolů vojskům, organizaci všech druhů zabezpečení a kontrolní činnosti ke splnění stanovených úkolů. Včasné a kvalitní připravené údaje s využitím automatizovaného systému řízení jsou nejdůležitějším základem přijetí zdůvodněného řešení velitele pro operaci.

Přírodní vědy ovlivňují vojenské umění především přes výzbroj a vojenskou techniku, která je zdokonalována na základě rozvoje výrobních sil, vědy a techniky. Tento vliv se projevuje ve změnách forem a způsobů vedení války a rovněž v organizační struktuře druhů vojsk a druhů ozbrojených sil.

Ve vojenskovědeckých pracích o vojenském umění v poslední době byly široce využívány matematické metody ke kvantitativnímu zdůvodnění různých způsobů vedení boje a operace. Např. při analýze boje motostřeleckých a tankových útvarů se často používají Lancasterovy rovnice. V taktice stíhacího letectva se široce využívá teorie zachycení, dynamika bojového manévrování s podrobnou analýzou oblastí možných ztečí. V taktice stíhacího bombardovacího letectva se zkoumají na hlubokém matematickém základě racionální způsoby přiletu k cíli, zteče pozemních cílů (z horizontálního a střemhlavého letu). V taktice bombardovacího letectva má velký význam kvantitativní analýza optimálních způsobů překonávání nepřátelské PVO, uspořádání bojových sestav, způsobů bombardování s použitím bombardovacích a radionavigačních systémů.

V raketových vojskách se plně používají jak matematické metody, tak i poznatky různých technických věd. Propočty letových útoků a stupňů bojové pohotovosti, určení očekávaných ztrát, potřebné množství raket, zjištění optimální varianty raketového úderu se uskutečňují s využitím soudobých matematických metod a samostatných počítačů.

Kromě těchto uvedených přímých spojitostí vojenského umění s přírodními vědami, existují ještě i zpětné spojitosti, které se projevují především při řešení těchto problémů.

První problém souvisí s rozpracováním takticko-technických požadavků na systémy výzbroje druhů vojsk. Na základě soudobých zásad operačního umění a praktických zkušeností získaných v procesu bojové a operační přípravy, na základě vědeckotechnického pokroku jsou formulovány hlavní úkoly druhů vojsk v operacích (bojové činnosti). V souladu s těmito úkoly jsou rozpracovány obecné takticko-technické požadavky na perspektivní systémy výzbroje. Při rozpracování těchto požadavků vojenská věda využívá dosažených výsledků vědeckotechnického pokroku, udržuje těsné spojení s různými

Vzájemná spojitost vojenských a vojenskotechnických otázek ve vojenském umění PVO se projevuje ve všech druzích vojsk PVO. Stanovení rozměrů pásma radiolokačního zjišťování, možností navedení protiletadlových raket a stíhacích letounů na vzdušné cíle, zachycení a zničení vzdušných cílů — všechny tyto otázky jsou v nejtěsnější spojitosti s taktikou druhů vojsk PVOS. Jedním z hlavních úkolů, který řeší operační umění vojsk PVOS, je plánování a příprava bojové činnosti k odražení náletu prostředků napadení. Při řešení tohoto úkolu se široce využívá výsledků přírodních věd; ty jsou spojeny s analýzou takticko-technických vlastností prostředků napadení nepřítele, takticko-technických vlastností prostředků PVOS, s přípravou operačních propočtů k předvídání možných variant nepřátelských náletů, k určení efektivnosti bojových prostředků PVO, ke stanovení optimálního uskupení prostředků PVO operačního svazu apod.

Operační umění letectva široce využívá dosažených výsledků přírodních věd při analýze bojových vlastností a určení bojových možností různých druhů letectva v operacích a bojové činnosti. Určení bojových možností útvarů a svazků letectva a plánování bojového použití letectva vyžaduje používat výsledků velkého počtu přírodních věd. Matematika, chemie, aerodynamika, radioelektronika, kybernetika a jiné vědy nepřímo jsou obsazeny ve všech částech operačního umění letectva.

„občanskými“ vědami, rozpracovává a zdokonaluje metody hodnocení bojové efektivnosti perspektivních systémů výzbroje.

Druhý problém souvisí s rozpracováním nových způsobů bojového použití existujících a perspektivních systémů výzbroje. Je řešen v nejtěsnější součinnosti operačního umění a přírodních věd. Tvůrčím způsobem ovlivňuje teorii operačního výzkumu a bojové efektivnosti.

Třetí problém souvisí se zdokonalováním velení v operacích (bojové činnosti). Problém zdokonalování velení v soudobých podmínkách představuje jeden ze zásadních vědeckých a praktických problémů, na jehož řešení závisí další zvýšení bojové pohotovosti vojsk, operativnosti řízení, získání času pro velitelský sbor na tvůrčí činnost při velení.

Upraveno ze sovětského tisku

Požadavky na bojovou sestavu

Podstatnou součástí každého rozhodnutí velitele je volba bojové sestavy a určování místa a úkolů jednotlivých prvků. Úspěšné splnění bojového úkolu je ovlivněno rozhodující měrou právě volbou sestavy a jejím neustálým upřesňováním během boje.

Rády a předpisy stanoví pro svazy, svazky a jednotky druhů vojsk i služeb v jednotlivých druzích boje za různých podmínek možné způsoby vytváření bojové sestavy i její prvky a úkoly.

V praxi je však důležité vytvářet bojovou sestavu neustále v souladu s konkrétní situací a vystříhat se jakékoliv šablony. Článek obsahuje vysvětlení některých požadavků, které je nutné vzít v úvahu při vytváření bojové sestavy. Cílem je prohloubit vzájemné pochopení popřípadě dát podnět k diskusi.

Co je bojová sestava?

Vojenský slovník označuje bojovou sestavu jako „**uskupení popřípadě dílčí uskupení sil a prostředků druhů vojsk a speciálních vojsk části ozbrojených sil v určitém prostoru na zemi, na moři nebo ve vzduchu do šířky, hloubky a výšky za účelem taktické bojové činnosti**“.

Tato definice by měla být při přípravě druhého vydání slovníku ještě jednou promyšlena, neboť síly a prostředky jednoho druhu vojska nebo speciálního vojska jedné části ozbrojených sil netvoří žádné speciální uskupení nebo dílčí uskupení. Části ozbrojených sil jsou členěny

ve svazy, svazky, útvary a jednotky a mohou být tvořeny jedním nebo více druhy vojsk a speciálních vojsk. Např. motostřelecká divize má ve svém složení více druhů vojsk (tankové, motostřelecké vojsko, raketové vojsko, dělostřelectvo, vojsko PVO) a speciálních vojsk (ženijní vojsko, průzkumné...). Naproti tomu stíhací bombardovací divize má k dispozici stíhací bombardovací letecké síly.

Toto učlenění svazků, útvarů a jednotek k vedení samostatné bojové činnosti nebo k podpoře bojové činnosti jiných vojsk vznikla a vznikají na základě zkušenosti a zkoumání. Jejich dočasná bojová sestava se tvoří z organických a přidělených sil a prostředků **podle rozhodnutí velitele** v závislosti na charakteru nastávajícího boje.

Bojová sestava není tvořena přímo k vedení taktické činnosti, nýbrž **slouží k řízení taktické činnosti nebo boje**. Jak je známo je pochod — přemístění vůbec — do svazku v to rovněž bojová činnost. K tomu je však vytvářena **pochodová sestava**, která je na rozdíl od předbojové a bojové sestavy složení sil a prostředků svazků, útvarů a jednotek a jejich posilových prostředků právě pro pochod nebo manévr. Musí zabezpečit přemístění hlavních sil do nového prostoru rychle a beze ztrát a při střetnutí s nepřítelem hladký přechod do bojové sestavy. Předbojová a bojová sestava, zaujímaná předem nebo při střetnutí s nepřítelem, slouží k bezprostřednímu vedení boje.

Předbojová sestava odpovídá předpokládané bojové sestavě vojsk pro boj, která přitom však nejsou úplně rozvinuta.

Zaujímá se

- při přiblížování k nepříteli;
- při jeho pronásledování;
- neklade-li nepřítel žádný nebo jen malý odpor.

Předbojová sestava zaručuje rychlejší pohyb než bojová sestava, větší manévrovací schopnost a menší zranitelnost nepřátelskou palbou. Omezuje však podstatně vedení vlastní palby. Při hromadném použití jaderných zbraní, v těžko průchodném terénu (bažiny, zalesněný středohorský terén) a v pásmu zátarasů a závalů může být předbojová sestava někdy hlavním druhem sestavy vojsk. Velitel divize stanoví kromě vytvoření předbojové sestavy i stupeň rozvinutí vojsk. Úplné rozvinutí části sil nebo celé předbojové sestavy v určitém okamžiku nařizuje sám nebo samostatně podřízený velitelé při střetnutí s nepřitelem.

Bojová sestava zahrnuje v závislosti na úkolu, na druhu bojové činnosti, na silách a v prostředcích, které jsou k dispozici na terénu a na situaci a činnosti nepřítelů různé prvky a formy. Při tom není na celý boj stálá, nýbrž musí být uváděna do souladu právě s vývojem situace a s rozhodnutím velitele. Tak může být v průběhu boje změněna podřízenost sil a prostředků, mohou být vytvářeny nové prvky a staré zrušeny a jednotlivé prvky mohou měnit své určení.

Jako **zásada** při tom platí: Čím nepřehlednější je situace na začátku boje a čím úpornější se bojuje během boje o iniciativu, tím větší jsou změny bojové sestavy.

Na základě všech uvedených důvodů se zdá účelnější definovat bojovou sestavu jako **uskupení sil a prostředků svazu, svazku, útvaru nebo jednotky, včetně posilových prostředků, podle rozhodnutí velitele pro vedení boje.**

Ve všech případech musí bojová sestava umožňovat:

- zničení nepřítelů v celé hloubce bojového úkolu;
- rychlé využití palby všech zbraní, především jaderných úderů;
- co nejlepší využití vhodných terénních podmínek pro splnění bojového úkolu;
- rychlý manévr a přeskupení ke zvýšení úderné síly na směr hlavního úderu;
- zajištění aktivní a úporné obrany;
- udržení pevného velení vojskům a součinnosti;
- zmenšení zranitelnosti jadernými a jinými zbraněmi nepřítelů.

Tyto požadavky na bojovou sestavu budou v další části článku blíže vysvětleny.

Zničení nepřítelů v celé hloubce bojového úkolu

Cílem boje vždy bylo zničit nepřítel v celé hloubce bojového úkolu. Byly k tomu používány různé metody v závislosti na zbraních a technických bojových prostředcích, které byly k dispozici. V první i ve druhé světové válce bylo však k tomu vždy třeba soustředit velký počet vojsk, zejména dělostřelectva. Dělostřelectvo však mohlo vzhledem k malému dostřelu působit jen bezprostředně před vlastní vojska a bojovat s nepřitelem postupně — v součinnosti mezi palbou a pohybem — na čáře dotyku vojsk.

Použití předsunutých odřadů a výsadečkových jednotek nemělo ještě na většinu bojů rozhodující vliv. Dlouhá doba, potřebná pro přemístění dělostřelectva a příprava rozhodujících úderů, často umožnily nepříteli předvídat zámýsl, posílit své jednotky v ohrožených směrech nebo je včas odvést na připravené úseky.

Tak trvaly boje zpravidla hodně dlouho a zničení nepřítelů mohlo být ukončeno jen v řadě po sobě jdoucích bojů nebo po jeho obklíčení.

Hromadné použití jaderných zbraní, vývoj raketového vojska a letectva, stejně jako zvětšení dostřelu dělostřelectva dovolují dnes účinně bojovat s nepřitelem současně v celé hloubce bojového úkolu, i v operační a strategické hloubce.

Decentralizované rozmístění vojsk nepřítelů, výzbroj motostřeleckých jednotek a tanků, avšak také zavedení vrtulníků do ozbrojených sil dovolují kromě toho využívat úderů raketového vojska a letectva a palby dělostřelectva a napadat nepřítel předsunutými odřady a výsadečkovými jednotkami na **více místech současně**. Boj již tedy není omezen bezprostředně na čáru dotyku vojsk, nýbrž rozvíjí se současně v celé hloubce.

Pro vytváření bojové sestavy z toho plyne požadavek udržovat většinu palebných prostředků **neustále v pohotovosti k palbě**. Jejich rozmístění musí zabezpečovat maximální využití dostřelu, soustředění palby a manévr palbou v hlavním směru a nepřetržitou podporou motostřeleckých jednotek a tanků.

Za útoku záleží na tom, aby dělostřelectvo zabezpečilo rozvinutí motostřeleckých jednotek a tanků, připravilo jejich zteč a podporovalo nepřetržitě jejich bojovou činnost. V obraně musí bojovat s ne-

přítelem na dalekých přístupech, působit mu ztráty před předním okrajem obrany, zastavit jeho útok, přehradit vlny a podporovat protiútoky a protiúder.

Při tom musí být palba dělostřelectva a jeho přemísťování úzce **koordinováno** s úderem raketového vojska a letectva. K tomu patří mimo jiné:

- volba cílů podle jejich významu,
- účelné použití palebných prostředků tak, aby bylo dosaženo největší pravděpodobnosti ničení v závislosti na dostřelu a maximální účinnosti,

- časové a prostorové sladění úderů raketového vojska a letectva i palby dělostřelectva,

- vhodné rozmístění palebných prostředků a zabezpečení řízení palby.

Hlavním předpokladem při tom je, **v první řadě** vést boj s nejdůležitějšími cíli, např. s prostředky jaderných zbraní, se soustředěními vojsk a s místy velení. Část palebných prostředků musí však být stále v pohotovosti, aby mohla působit i na cíle, které se překvapivě objeví.

Při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní nese hlavní tíhu palby dělostřelectvo a letectvo. V tomto případě musí vést boj se zjištěnými prostředky jaderných zbraní a přímo podporovat motostřelecké jednotky a tanky. Boj s nepřítelem v hloubce při tom vede hlavně letectvo a dalekonosné dělostřelectvo.

Při vytváření bojové sestavy je třeba rovněž včas předem stanovit předem odřady a taktické výsadkové jednotky, které budou použity před zahájením nebo v průběhu útoku. V obraně působí zpravidla v zabezpečovacím pásmu, jestliže je budováno, aby zpomalily útok nepřítele, způsobily mu ztráty, přinutily jej útočit v určitých směrech a aby plnily různé úkoly v jeho týlu.

Při útoku je hlavním úkolem předem odřadů a výsadkových jednotek využít mezer a průlomů v bojové sestavě nepřítele, proniknout rychle do jejich hloubky a s využitím úderů raketového vojska a letectva dokončit zničení nepřítele v určitých prostorech, zmocnit se důležitých objektů nepřítele a udržet je až do příchodu hlavních sil.

Předem odřady a výsadkové jednotky je při tom třeba poslat tak, aby mohly bojovat samostatně delší čas i proti nepříteli, který má převahu. Aby bylo zabezpečeno rychlé proniknutí těchto sil do hloubky, je třeba je podporovat všemi silami a prostředky.

Úder raketového vojska i letectva i palba dělostřelectva do hloubky nepřítele, stejně jako zasazení předem odřadů

odřadů a taktických výsadkových jednotek do týlu nepřítele, mají za úkol především roztržít jeho síly, vázat je na více místech současně a tím vytvořit výhodné předpoklady pro dokončení jeho zničení. Vytvoření bojové sestavy a zasazení jednotlivých prvků musí k tomu plně vyhovovat.

Rychlé využití účinků palby, zvláště jaderných úderů

Palba, zvláště pak jaderné úder, jsou dnes hlavními prostředky k ničení nepřítele v boji. Palbou je činnost vojsk při útoku i v obraně připravována i přímo podporována. Při použití jaderných zbraní připadá jim při ničení nepřítele rozhodující význam. Jejich ničivé účinky umožňují způsobit nepříteli v určitém prostoru v krátkém čase značné ztráty, oslabit podstatně jeho bojovou sílu a změnit rozhodující měrou poměr sil.

Činnost vojsk, zejména motostřeleckých jednotek a tanků musí být při tom usměrněna na to, aby byl účinek úderů raketového vojska a letectva i palby dělostřelectva maximálně využit, aby bylo rychle dokončeno zničení nepřítele v centrech zničení a aby bylo jeho území obsazeno a udrženo.

Vysoký účinek jaderných úderů a palby vyžaduje:

- předejít nepřítele v provedení úderů a v zahájení palby,

- provádět překvapivé hromadné úder a palbu na prostředky jaderných zbraní nepřítele a na jeho hlavní uskupení a podporovat vlastní vojska na směru hlavního úderu,

- přesně zjišťovat cíle a předávat údaje včas palebným prostředkům,

- mít připravenou část palebných prostředků stále v pohotovosti, aby mohly vést boj s nově se objevivšími cíli na rozhodujících směrech činnosti,

- všestranně zabezpečit použití palebných prostředků.

Vzrůstající úloha a význam palby ve vševojskovém boji je vyjádřen především v tom, že jí může být dosaženo **rozhodnutí** tím, že je soustředěna na hlavní uskupení nepřítele a na rozhodující směry, v útoku na směr hlavního úderu, v obraně na prostor hlavního odporu. Zatímco v předcházejících válkách byla nutná rozsáhlá soustředění vojsk, aby bylo dosaženo rozhodnutí, záleží dnes především na tom, aby vojska rychle a rozhodně využila hromadných úderů a palby a dokončila rozbití nepřátelského uskupení.

Proto mají palebné prostředky rozhodující místo ve vytváření bojové sestavy. Je třeba je rozvinout včas a začlenit je do bojové sestavy tak, aby ve všech podmínkách bylo zaručeno:

- spolehlivé zabezpečení vyvedení a rozvinutí vlastních vojsk,
- maximální využití takticko-technických vlastností palebných prostředků,
- včasné zničení prostředků jaderných zbraní a hlavního uskupení nepřítele a
- účinná příprava a nepřetržitá podpora činnosti motostřeleckých jednotek a tanků.

Podstatný význam na všech stupních velení má včasné organizování průzkumu a jeho vedení v průběhu boje, aby byly získány přesné souřadnice cílů. Každá bojová sestava sama musí kromě toho dovolovat ihned využít palebného účinku vlastních vojsk, nenechat nepříteli žádný čas k tomu, aby mohl uspírádat vlastní vojska a dosáhnout tak účinné obrany. Nezbytná je především **úzká součinnost** mezi palebnými prostředky a činností vlastních vojsk, stejně jako jejich **úzká koordinace** s údery prostředků nadřazeného. Vojska musí být přitom vyvedena a ucleněna tak, aby mohla ihned vniknout do pásem zničení a tam dokončit zničení nepřítele.

Abyste překonaly přitom rychle odpor nepřítele v jednotlivých opěrných bodech a prostorech, musí svazky, útvary a jednotky — kromě vybavení stále lepší výbrojů a moderními technickými bojovými prostředky — dostat včas posilové palebné prostředky a musí být přednostně při činnosti v hloubce nepřátelské sestavy neustále podporovány. Jestliže nepřítel tvrději brání své prostory, jako např. při bojích o osady, může dělostřelectvo působit přímo na čelo bojové sestavy.

Dále je nutné včas zjistit palebné prostředky nepřítele, především jeho prostředky jaderných zbraní a zničit nebo umlčet je. To zajistí našim vojskům příznivé podmínky pro jejich činnost a oslabí účinek nepřátelských palebných prostředků.

Palbu samu musí organizovat každý velitel tak, aby mohla být soustředěna **rychle na rozhodující směry nebo prostory** a aby se všechny zbraně zúčastnily v maximální míře boje. K tomu je třeba plánovat manévr, organizovat pevné velení a úzkou součinnost a také je udržovat. Rozhodující předpoklady pro úspěch v boji jsou tedy vedení palby s co největší účinností a její rychlé a rozhodné využití bojovou sestavou.

Využití terénních podmínek

Terén je vždycky součástí zhodnocení situace. Jeho vlastnosti podstatně ovlivňují:

- organizování a vedení boje,
- pozorování při řízení palby,
- použití zbraní a technických bojových prostředků v bojové sestavě,
- postup a manévr vojsk,
- ženíjní budování, maskování a ochranu vojsk před prostředky hromadného ničení,
- orientaci.

Tyto vlastnosti ztěžují nebo usnadňují činnost svazů, svazků, útvarů, jednotek i samého jednotlivého bojovníka a musí být na ně proto bezpodmínečně brán ohled při organizování a vedení boje. Otevřený nerozervaný terén je dobře průchodný pro všechny druhy techniky, dovoluje pozorování a vedení palby všemi zbraněmi a vytváří výhodné podmínky pro řízení vojsk a úzkou součinnost. Naproti tomu je v něm ztíženo maskování, ukrytí a ochrana vojsk před prostředky hromadného ničení. Takový terén, je-li pod vlivem nepřítele, musí být proto vojsky překonáván rychle za silného zajištění palbou.

Vlastnosti terénu kromě toho silně ovlivňují použití druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, vytváření bojové sestavy a všestranné zabezpečení vojsk. Určité úseky terénu, jako vysoké hory, vyžadují zvláštní výzbroj a výcvik vojsk a jsou proto pro určité druhy vojsk a speciální vojska nevhodné nebo jen výjimečně vhodné. Přirozená rozlehlost terénu, např. ostrovy a poloostrovy, určují rozhodující měrou počet a rozsah svazů, svazků, útvarů a jednotek použitých k bojové činnosti.

Vlastnosti terénu ovlivňují též použití druhů vojsk a speciálních vojsk uvnitř bojové sestavy, např.:

- v snadno průchodném a nepřítel slabě bráněném terénu působí tankové jednotky zpravidla v prvním sledu,
- v těžko průchodném terénu s mnoha překážkami a zátarasy musí být první sledy co nejvíce posíleny ženijními silami a prostředky,
- v zalesněném středohoří nebo v bažinatých územích podél pobřeží je třeba případně útočit na jednotlivých směrech s předsunutými odřady a předvoji,
- v důležitém a nepřítel tvrději bráněném terénu může být nezbytné vytvářet v prvních sledech pluků úderné skupiny nebo dát palebné prostředky a ženisty přímo do čela bojové sestavy,
- v terénu nevhodném pro manévr musí být první sledy posíleny a počet prv-

ků a záloh musí být zvětšen — v takovém případě mohou být v divizi vytvořeny dvě protitankové zálohy, které působí na oddělených směrech,

— v málo zalidněném a na vodu chudém terénu může být třeba uskutečnit opatření pro zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Terén tudíž podstatně určuje:

— použití druhů vojsk a speciálních vojsk,

— počet a druh použitých svazů, svazků, útvarů a jednotek,

— místo druhů vojsk a speciálních vojsk v bojové sestavě,

— počet a složení jednotlivých prvků bojové sestavy,

— vytvoření bojové sestavy stejně jako činnosti vojsk a její všestranné zabezpečení.

Válečná historie přináší poučení z mnoha příkladů, že úspěch v boji závisí značně na účelném využití terénu. Proto musí velitel a důstojníci štábů řádně posuzovat a správně hodnotit terén v celé hloubce úkolu i v jednotlivých úsecích. K tomu slouží mapy a náčrty, letecké snímky a fotografické dokumenty, osobní studium pásma činnosti a popisy místních zalců a průzkumníků. Podstatné je dostat terén co nejlépe **osobně** do oka a nenechat jej při studiu map a podkladů tak, jak je!

K posouzení terénu patří rovněž vzít v úvahu roční dobu a počasí, neboť rozličné překážky se často během několika hodin nejen při silném dešti nebo mrazu změny a vytvoří pro vojska úplně nové podmínky. Při oboustranném použití prostředků hromadného ničení je třeba navíc ohodnotit možné změny terénu následkem zničení, aby se předešlo časovým průtahům nebo i neúspěchům. Právě použití jaderných zbraní vyžaduje vzít v úvahu jejich účinek na sousední úseky a včas informovat sousedy.

V obraně je cílem využití terénu především zvýšit úpornost bránících se vojsk. Zde záleží především na:

— zesílení přirozených překážek zářasy, aby bylo ztíženo přibližování, rozvíjení a útok nepříteli,

— vytvoření vhodných předpokladů pro použití zbraní a pro organizování palebného systému,

— využití terénu k systému opěrných bodů, členěných do hloubky a navzájem se kryjících,

— zesílení ženíšního budování terénu místními prostředky,

— včasné vytvoření možností pro manévry silami a prostředky.

Obránce má proti útočníkovi vždy výhodu v tom, že může terén v předpokládaných prostorech bojové činnosti ohodnotit důkladněji a že jej může podle času, který je k dispozici i změnit. Může jej vzít při plánování a vedení boje více v úvahu. Proto mají vojska, která se brání, převahu v účelném využití terénu proti vojskům, která útočí.

Manévr a přeskupení

Manévrovací schopnost vojsk se v důsledku jejich vyzbrojení moderní technikou podstatně zvýšila.

Dostřel a účinek palebných prostředků, především hromadného použití jaderných zbraní, mají vliv na rychlou a podstatnou změnu situace a vyžadují rychlý manévrový charakter boje. Manévrovací schopnost svazu, svazků, útvarů a jednotek je stále více určujícím činitelem na bojišti. Nejdůležitější způsoby manévru jsou

— manévr palbou a

— manévr vojsky.

Přitom se stává manévr palbou stále více hlavním způsobem, neboť palba se stala nejvíce rozhodujícím prostředkem při ničení nepříteli. Dá se uskutečnit vzhledem k dostřelu palebných prostředků podstatně rychleji a účinněji než manévr vojsky. Při vytváření bojové sestavy a při organizování velení je proto třeba dbát vždy na to, aby palba mohla být co **nejrychleji soustředěna na úseky**, i v závislosti na požadavcích boje **decentralizována na různé cíle!**

Manévr vojsky slouží k zaujetí výhodného postavení pro zničení nepříteli případně k provedení překvapivého úderu a to:

— v novém směru,

— k zesílení na rozhodujícím směru,

— k rozvíjení úspěchu do hloubky, do boku nebo týlu nepříteli nebo

— k odrazení protiztečí a protiúderů.

Manévr může být však také proveden, aby vojska byla vyvedena zpod úderů nepříteli. Při manévru vojsky je třeba mít na zřeteli mimo jiné základní požadavky, jako jsou jednoduchý, skrytý a překvapivý průběh, spolehlivé zabezpečení, sladění s údery raketového vojska a letectva i s palbou dělostřelectva.

Pro manévr se předvídá již před začátkem boje silné druhé sledy a zálohy, tyto mají rychle využít především úderů jaderných zbraní, rozvíjet úspěch do hloubky nepříteli stejně jako doplnit nebo vystřídat útvary prvního sledu. Silné druhé sledy a zálohy umožňují podle toho velitelé rychle a rozhodujícím způsobem

ovlivňovat průběh boje. Po jejich zasazení do boje je proto nutné vytvořit ihned nové. Stálá změna útvarů a jednotek umožňuje kromě toho dodržovat potřebnou dobu pro plnění, technické ošetření a odpočinek.

Kromě možností tohoto manévru musí být vojska nadále připravena **změnit své místo v bojové sestavě** nebo **směr své činnosti**, aby posílila především úsilí na směru hlavního úderu nebo podpořila souseda při plnění jeho bojového úkolu. Takový manévr znamená, že bojová činnost se zpravidla nepřerušuje, že vojska zůstanou v přímém dotyku s nepřítelem. To vyžaduje od vojsk vesměs velkou obratnost a od velitelů vysoké schopnosti. S těmito způsoby manévru jsou většinou spojeny změny v podřízenosti nebo nové vyvedení sil a prostředků a jejich začlenění do bojové sestavy.

Dalším způsobem manévru, který získává stále více na významu, je přechod z předbojové sestavy do bojové sestavy a obráceně. Vojska musí být i na to včas a dobře vycvičena, aby mohla jednat rychle a organizovaně.

V průběhu manévru se může měnit vytvořená bojová sestava stejně jako určení jednotlivých prvků. **Velitel musí nyní již při organizování boje nejdůležitější manévry předvídat, včas plánovat, organizovat a zabezpečit!**

Aktivnost a úpornost obrany

Bojová sestava pro útok má zaručit především rychlý průlom obrany nepřítele, jeho zničení a rychlý postup do hloubky. V obraně má bojová sestava zaručit především aktivnost a úpornost.

K **aktivnosti obrany** patří především schopnost vojsk působit neustále všemi palebnými prostředky, které jsou k dispozici, na nepřítele, přivodit mu vysoké ztráty, přivést jej do nevýhodných situací a vnutit mu vlastní vůli stejně jako vést protizteče a protiúder, aby byl vytvořen předpoklad k útoku.

K tomu přispívají především:

- údery jaderných zbraní na jaderné prostředky nepřítele a jeho hlavní úskupení,

- neustálý manévr palbou,
- příprava a řízení manévru vojsk k posílení napadených směrů a k využití jaderných úderů,

- příprava, zabezpečení a vedení protiztečí a protiúderů.

Úporností obrany se zejména myslí schopnost vydržet údery prostředků hromadného ničení, údery letectva a palbu

dělostřelectva nepřítele, odrazit útok jeho silnějších sil, především tanků a výsadkových vojsk, zničit ho při vniknutí do opěrných bodů a postavení a udržet zaujatý terén. To vyžaduje v první řadě:

- hluboké členění bojové sestavy.

- účelné organizování systému nejen před předním okrajem ale i v hloubce obrany,

- vhodné využití terénu při vytváření bojové sestavy, při klamání nepřítele o skutečném průběhu postavení a při rozmístování vojsk,

- ženiání vybudování terénu (vytvoření zakrytých palebných postavení pro všechny druhy zbraní a hluboko členěného systému zátarasů),

- dobrou organizaci PVO v součinnosti s prostředky nadřazeného a souseda.

Aktivnost a úpornost obrany musí se neustále upevňovat aby bylo dosaženo cíle obranného boje. Čím úporněji jednotlivé části bojové sestavy brání určité úseky, tím více bude volných sil a prostředků k aktivní činnosti. I když má velitel k dispozici v obraně jen malé síly a prostředky, musí některé z nich vést aktivní činnost. K tomu nechá vést zesílenou a úpornou obranu na hlavních směrech útoku nepřítele a vedlejší směry nechá jen zajistit. Již jednotlivé čety a roty jsou s to, např. ze zálohy, překvapit nepřítele a aktivnost obrany podstatně zvýšit.

Každý úspěch v obraně musí být kromě toho vždy ihned využit, aby byly nepříteli způsobeny ztráty, aby byl vyvolán zmatek v jeho bojové sestavě a aby byl přinucen vzdát se svých útočných замыslů.

Velení vojskům a součinnost

Při bojové činnosti plně manévru a při volně vytvářené bojové sestavě je zvlášť důležité nepřetržitě udržovat pevné velení vojskům a součinnost. Velitel musí dnes pozorovat osobně bojovou činnost v určitém úseku, přijímat svá rozhodnutí na základě hlášení a informací a řídit svá vojska. Účinné použití prostředků ničení vyžaduje dále **velení pevně centralizovat a současně rozvíjet iniciativu podřízených velitelů**. Důležitými předpoklady pro nepřetržitost velení a pro úzkou součinnost jsou proto:

- aktuální a nepřetržitě informace,
- nepřetržitý souvislý a důkladný průzkum stejně jako včasné předkládání výsledků průzkumu,

- osobní pozorování průběhu boje na hlavním směru a v rozhodujících obdobích,

- osobní vliv na podřízené,

- přesná znalost situace vlastních vojsk,
- skryté rozmístění, maskování a zajištění míst velení,
- předvídavé určení vývoje situace,
- neustálá péče o všestranné zabezpečení bojové činnosti,
- spolehlivé pracující spojení.

Rozhodující význam pro splnění těchto požadavků má přitom **místo velitele v bojové sestavě a racionální organizace práce štábu.**

Velitel by se měl zdržovat vždy tam, kde padá hlavní rozhodnutí. Při organizování boje je to na velitelském stanovišti. Během boje bude v útoku na směr hlavního úderu na předstunutém velitelském stanovišti, v obraně v prostoru hlavního odporu na záložním velitelském stanovišti nebo také — v obou případech — na velitelském stanovišti podřízeného velitele. Při tom je nutné, aby měl u sebe vždy důstojníky svého štábu a spojovací prostředky, které potřebuje k splnění svých úkolů. Kromě toho musí mít neustále pevné spojení ke štábu, který musí být o všem informován a musí zaručit spojení ke všem prvkům bojové sestavy.

Místa velení se volí uvnitř bojové sestavy tak, aby jejich rozmístění zaručovalo krátké a přímé spojení k podřízeným a k podporujícím silám a prostředkům. Jejich přeložení je třeba vždy včas připravit a provést tak, aby velení z nového místa bylo zaručeno, když staré místo velení zahajuje přemístění.

Rychlý průběh boje vyžaduje dále zajištění velení vojskům i **za pohybu a za krátkých zastávek.** To vyžaduje malá pohyblivá místa velení, která se pohybují — odloučena od zabezpečovacích jednotek — bezprostředně za prvním sledem a mohou vést vojskům rádiem a spojovacími a směrovými důstojníky. Aby bylo zaručeno nepřetržitě velení vojskům i při vyřazení místa velení nepřátelskými jadernými údery, musí v systému velení dvě až tři místa velení znát vždy souběžně, navzájem, neustále a přesně situaci. To vyžaduje racionální výměnu informací. Cvičení s vojsky ukazují, že právě neznalost situace a ztráta informovanosti vedou při převzetí velení k velkým časovým ztrátám.

Úzká součinnost se opírá především o dobrou koordinaci úkolů podle cíle, místa a času při organizování boje a o neustálou výměnu informací během boje a to:

- mezi jednotkami a prvky bojové sestavy,
- se sousedy a
- s podporujícími prostředky.

Aby byla zaručena úzká součinnost během boje, zaujímají velitelé podporujících svazků, útvarů a jednotek společná místa velení. Je také možné vyměnit si operační skupiny nebo spojovací důstojníky, kteří mají případně i spojovací prostředky svých štábů. V každém případě musí však mít u sebe pomůcky pro utajené velení od štábu, který je vysílá. V důležitých obdobích boje, jako při

- zahájení útoku nebo průlomu,
- překonávání vodních překážek,
- odražení útoků, protiztečí a protiúderů,
- protiztečí a protiúderů v obraně a

— přechodu k použití jaderných zbraní se bude velitel osobně radit a rozhodovat s náčelníky druhů vojsk a služeb a s představiteli podporujících svazků, útvarů a jednotek o všech otázkách použití sil a prostředků i o jejich úzké součinnosti. K tomu je zajištěno velení zpravidla z jednoho místa.

Dále je třeba při vytváření bojové sestavy a při použití všech jejích prvků a jejich přemísťování vždy dbát na maximální využití bojových možností druhů vojsk a speciálních vojsk v souladu s terénem a organizovat součinnost mezi jednotkami v bojové sestavě.

Zmenšení zranitelnosti palbou (jadernými údery)

Ke zmenšení zranitelnosti bojové sestavy i jednotlivých bojovníků proti účinkům zbraní nepřítelů byly vždy používány dva hlavní způsoby:

- skryté rozmístění a maskování zbraní a osob,
- decentralizování svazů, svazků, útvarů a jednotek.

Skryté rozmístění závisí především na ženijním vybudování terénu. Při útoku je však přitom možné využít ochranných vlastností terénu jen omezeně. Aby byla chráněna právě útočící vojska před palbou a údery nepřítelů, byla vyvinuta a používána ve stále větším rozsahu obrněná bojová a velitelská vozidla. Nejlepším příkladem toho jsou tanky a obrněné transportéry.

Aby však bylo umožněno vojskům překonat zamořený terén bez zdržení nebo v něm popřípadě dočasně i bojovat, byla vytvořena bojová vozidla s hermetizovanými kabinami a ventilačním zařízením. Tento i jiný vývoj přispívá podstatně ke snížení zranitelnosti vojsk před palebným působením nepřítelů.

Decentralizování vojsk přišlo současně s narůstáním ničivého účinku zbraní. Ještě

větší význam nabylo s používáním jaderných zbraní. Přitom však decentralizování nemůže být prováděno libovolně daleko. Hranice pro to jsou vždy závislé na:

- charakteru plněných úkolů,
- zajištění velení a součinnosti vojsk,
- oboustranné palebné podpoře,
- stupni ukrytí vojsk, ženíjním vybudování a ochranných vlastnostech terénu,
- ráži, možnostech použití a ničivém účinku zbraní nepřítele.

Decentralizování vojsk zejména prvního sledu do šířky je omezeno účinným dostřelem zbraní a jejich nahromaděním, nutným k úspěšnému splnění bojového úkolu. Vojska se chrání před úderem jaderných zbraní tím, že jsou decentralizována více do hloubky. Přitom nejsou vázána nějakou hranicí, pokud se týká vzdálenosti, neboť prostředky jsou pohyblivé. Je však žádoucí, aby bylo zaručeno přímé velení a bojové zabezpečení.

V této souvislosti bylo by podle mého názoru účelné upřesnit definici „decentralizování“ uvedenou ve vojenském slovníku. Decentralizování není žádné rozptýlení libovolných sil a prostředků ani žádných druhů vojsk a služeb do šířky a do hloubky na válčišti, nýbrž svazy, svazky, útvary a jednotky se decentralizují na bojišti. Musíme především dbát na to, že decentralizování na válčišti se řídí jinými zákony než decentralizování na bojišti.

Decentralizování nevylučuje koncentrování sil a prostředků na důležitých směrech a v prostorech a na určitou dobu. Usilujeme dosáhnout toho v první řadě palbou. Vojska se musí přitom na dobu bezprostředního plnění svých bojových úkolů rychle a překvapivě soustředit a pak zase decentralizovat.

Kromě obou hlavních způsobů, jak zmenšit zranitelnost vojsk, jsou ještě jiné možnosti, např.

- zabránovat neustále nepřátelskému průzkumu a vést s ním boj,
- vést ihned boj se zjištěnými palebnými prostředky a prostředky jaderných zbraní,
- maskovat vlastní činnost a klamat nepřítele.

Toto je třeba při vytváření bojové sestavy a při organizování a řízení boje vždy brát v úvahu a využívat.

Zvláště vývoj výzbroje a technických bojových prostředků změnil v posledních letech jak vytváření a prvky bojové sestavy svazů, svazků, útvarů a jednotek, tak i požadavky na ně. Vyložené názory měly upozornit na změny v požadavcích na bojovou sestavu a tím přispět k lepšímu pochopení, popřípadě dát podnět k diskusím.

Upraveno z tisku NDR

Bojová pohotovost jednotek umístěných mimo posádky

Dosažení vysokého stupně bojové pohotovosti u jednotek, které jsou mimo posádku, je stále živým problémem. Tímto problémem se zabývají v podstatě všechny štáby. Přitom by bylo třeba problém řešit komplexně.

Především bychom se měli snažit

— zmenšit na minimum počet případů snížení stálé bojové pohotovosti,

— dosáhnout vysoké organizovanosti při uvádění vojsk do bojové pohotovosti zejména v prostorech jejich dočasného pobytu.

Praxe ukazuje, že jednotky vyjíždějí z posádek do výcvikových prostorů a na cvičení průměrně dvakrát ročně (jednou v létě a jednou v zimě).

Přitom vyjíždějí jen některé jednotky motostřelecké i druhů vojsk. Tím se narušuje bojová pohotovost svazku jako celku. Zejména odjedou-li do výcvikového prostoru základní útvary druhů vojsk (raketové, protiletectvé, ženijní, průzkumné, chemické). Přitom nejdou všechny jednotky do stejného výcvikového prostoru (někdy podle druhů vojsk), případně na stejná místa, a též ne ve stejném čase. Proto případů snížení stavu bojové pohotovosti může být daleko více. Záleží na správném plánování školení a cvičení (výcviku). Zdá se, že je možné výcvik zplánovat tak, aby do výcvikového prostoru odjížděly všechny jednotky současně. Zkušenosti ukazují, že se tím zvýší nejen bojová pohotovost, ale i stupeň výcviku. Zvyšuje se součinnost s druhy vojsk a služeb v celém svazku.

Odchod svazku do výcvikového prostoru narušuje vysokou bojovou pohotovost

ve vyšším svazu (VO). Proto je důležité výcvik mimo posádku a ve výcvikovém prostoru správně plánovat.

Dosavadní způsob dosažení bojové pohotovosti tím, že se vojska vrací zpět do posádek, může narušit v případě úhrzy ustálený způsob přeskupení a operačního rozvinutí armády. Vracet se mohou jen malé jednotky (nejvýše pluk). Přesun svazku nebo více jednotek z různých směrů může narušit přesun jiných svazků v prostoru dislokace celého vojenského okruhu.

Jednotky dočasně umístěné mimo posádku by měly mít určeny hlavní, záložní a rokádní cesty k vyvedení těchto jednotek na směr operačního přesunu. Tím bychom docílili, že

- jednotky by se nepřesunovaly volně a neplánovitě, ale byly by jejich přesuny seřazeny s operačními přesuny vojsk,
- jednotlivé útvary by dosahovaly bojové pohotovosti během přesunu z míst dočasného pobytu na směr operačního zasedání,
- by byl zabezpečen způsob zásobování jednotek během přesunu,
- by se pravidelně vedl průzkum potřebných cest a hodnotila průjezdnost pro jednotlivé druhy vojsk (povrch, únosnost mostů, průměr zatáček apod.),
- spolupráce při průjezdu jednotek přes prostor jiného vojenského okruhu.

Dodržení těchto opatření není lehké.

Pochopitelně obecné zásady stanoví velitelství vojenského okruhu. Ty jsou podkladem veliteli svazku pro rozhodnutí v konkrétních podmínkách. Na základě konkrétní situace musí velitel stanovit zá-

vazné varianty dosažení vysokého stupně bojové pohotovosti. Velitel již před přesunem z posádky předkládá nadřízenému své rozhodnutí k řešení otázek bojové pohotovosti v prostoru mimo posádku a požadavek na ev. prodloužení časových norem. Toto rozhodnutí může být zpracováno na mapě a může zahrnovat:

- záměr řešení k dosažení vysokého stupně bojové pohotovosti (krátce vyjádřit způsob činnosti);
- rozmístění vojsk v prostoru dočasného pobytu;
- cesty přesunu z prostoru dočasného pobytu do prostoru dosažení bojové pohotovosti;
- podrobnou kalkulaci času na přesun a převoz k dosažení bojové pohotovosti v určeném prostoru;
- způsob uvědomení jednotek (systém spojení a signálů);
- seznam materiálu, který je třeba ponechat v posádkách;
- povinnosti skupin, které zůstávají v posádce,
- tabulku smluvných signálů.

Protože zpracování plánů je pracné, bude vhodné, aby všechny útvary si připravily jednotné plány a v nich řešily typické případy pro známá místa dočasného pobytu (výcvikové prostory). Před výjezdem je mohou jen doplnit údaji o počtech vyjíždějících z posádky a zpětného odřadu a o čase dosažení bojové pohotovosti.

Základem pro rozhodnutí k dosažení bojové pohotovosti může být jedna z variant:

1. Je-li posádka na směru přesunu z místa dočasného pobytu do operačního prostoru, pak se jednotky vracejí do poplachových prostorů (záložních prostorů) a tam dosahují bojové pohotovosti podle zpracovaných plánů (podle obecných zásad jako v posádce). Je však třeba poslat část sil do posádky k zabezpečení plánovaných úkolů (vyzvednutí náhradních materiálů, mechaniků, řidičů apod.). Tuto možnost musíme včas předvídat a v prostoru dočasného pobytu připravit síly a prostředky, které by po obdržení signálu odjely ihned do posádky po samostatné ose.

Totéž musí učinit jednotky, které nejsou na plných stavech (rámcové) a mají jen část zásob na vozidlech (popřípadě se účastní z národního hospodářství a tyto zásoby nemohou využít k bojové činnosti). Pak hlavní síly (svazku) se přesunou do poplachových prostorů a část sil si vysílají do posádek pro proviant atd. a k zabezpečení činnosti, spojené s dosažením bojové pohotovosti.

2. Není-li posádka na směru přesunu do prostoru operačního soustředění, pak se svazek nevrací do posádky, ale soustředí se v nařízeném prostoru, tam si doplní pohyblivé zásoby a čeká na příchod zpětného odřadu z posádky. Po dosažení bojové pohotovosti přesune se do prostoru operačního soustředění po určených osách. V nejnějnějším případě vysílá si do posádky část sil k vyzvednutí materiálu, který zůstal v posádce.

3. V této variantě jde o jednotky druhů vojsk (raketové, dělostřelecké, PL dělostřelectva, ženijních jednotek a ostatních), které jsou umístěny samostatně na jiných místech. Pak tyto jednotky si posílají určitou část sil do posádky k vyzvednutí zásob a ostatní síly se přesunou do nařízeného prostoru, který je na směru přesunu divize do operačního prostoru, a tam dosahují bojové pohotovosti.

Všechny varianty by měl rozpracovat štáb okruhu pro podřízené svazky a pak je přísně dodržovat.

Zvláštní potíže způsobuje naložení plných pohyblivých zásob (náhradních dílů), které je velmi pracné a vyžaduje dostatek pracovních sil a přepravních prostředků. V normálních podmínkách maximum zásob a náhradních dílů je uloženo na vozidlech. Jinak je to ale při cvičeních a bojovém výcviku ve výcvikových prostorech, kdy vojska berou jen část bojových vozidel a prostředků k zabezpečení učebních a výcvikových úkolů a též k přesunu týlových materiálů. K tomu potřebují uvolnit část transportu, určeného k převozu pohyblivých zásob. Tuto část vozidel je třeba poslat zpět do posádky k naložení pohyblivých zásob.

Tomuto můžeme předejít tím, že ve výcvikovém prostoru uložíme potřebný materiál k zabezpečení výcviku (cvičení) tj. munici, maskovací prostředky, proviant apod. a též uložíme materiálů z pohyblivých zásob v určeném prostoru, výhodným pro rychlé naložení.

Tím se můžeme vyhnout návratu do posádek (i v druhé variantě) a můžeme rychle dosáhnout bojové pohotovosti. Pak můžeme zpětnému odřadu ponechat maximum přepravních prostředků s pohyblivými zásobami a tento odřad může na signál samostatně dosáhnout bojové pohotovosti (po splnění mobilizačních úkolů) a přesunout se do určeného prostoru po stanovených osách.

Jednotky, které jedou do výcvikových prostorů, měly by si brát sebou

- nejnějnější výcvikovou výzbroj,
- nejnějnější odsunové a opravářské prostředky,
- nejnějnější část náhradních dílů,

- 0,5 pp munice pro PL prostředky, aby se mohly ihned zařadit do systému PVOS,
- plné zásoby munice do střelných zbraní vyslaných na cvičení podle stanovených norem,
- přepravní prostředky pohonných hmot k dennímu přísunu a 1,25 náplně PHM a 10 % mazacích hmot,
- polní kuchyně a hlavní druhy potravin na celou dobu pobytu (kaši, makarony, hrách, sůl, kávu, koření apod.) a na 2—3 dny suchou stravu v konzervách (slaninu, maso, suchary, chléb apod.),
- předměty osobní potřeby — hygienické prostředky, prádlo na výměnu, lůžka a polní prádelnu,
- nejnutnější zdravotnický materiál běžné potřeby.

Tento materiál postačuje za předpokladu, že ve výcvikovém prostoru je dostatek ubytovacích míst, munice pro plánované střelby tanků a dělostřelectva, imitačních prostředků, paliv a potravin.

Soustředění odpovídajících zásob ve výcvikových prostorech si vynucuje investičních nákladů. Pokud to nemůžeme plně zabezpečit, musíme to řešit tak, že část prostředků poskytneme jednotkám ve výcvikovém prostoru a zbytek si musí jednotky přivést samy. Které materiály si

musí přivést, si jednotky upřesní včas před výjezdem.

Při rozhodování o způsobu dosažení bojové pohotovosti za pobytu ve výcvikovém prostoru (v prostoru cvičení) je třeba:

- určit polohu prostoru dočasného pobytu ke směru posádky a způsobu dosažení bojové pohotovosti,
- ustálit množství sil a prostředků vyjíždějících z posádky a zpětného odřadu (nejnutnější počet k zabezpečení i mobilizačních úkolů),
- stanovit osy přesunu do nového prostoru (případně zpět do posádky) a vypočítat čas pro přepravu po železnici. Určit konečný čas k dosažení bojové pohotovosti,
- určit pořádkovou službu a bojové zabezpečení přesunu,
- určit způsob předávání poplachových signálů a spojení za přesunu,
- určit síly a přepravní prostředky, které se budou po obdržení signálu vracet do posádky (řidiči, mechanici, spojáci apod.),
- určit velitele zpětného odřadu a stanovit mu úkoly, které má po obdržení signálu plnit. Určit mu hodinu dosažení bojové pohotovosti.

Upraveno z polského tisku

z kapitalistických armád

ARMÁDNÍ SBOR AMERICKÉ ARMÁDY V OBRANNÉM A ÚSTUPOVÉM BOJI

Podplukovník ing. František Trousil

Obrana je v americké armádě považována za jeden z hlavních nikoliv však rozhodujících druhů bojové činnosti. Je organizována a vedena s cílem získat čas k vytvoření výhodných podmínek k přechodu do útoku a k vytvoření převahy sil k vedení rozhodné činnosti na jiném směru. Hlavním úkolem vojsk v obraně je zničit nebo podstatně oslabit útočné uskupení protivníka a šetřit vlastní síly. Do obrany je možné přejít i tehdy, když bylo útokem dosaženo daného cíle nebo když byl útok neúspěšný. Obrana může být organizována v dotyku nebo mimo dotyk s protivníkem.

Cílů a úkolů obrany může být za použití jaderných zbraní dosaženo v kratší době a menšími silami. Podle ustanovení amerických řádů je třeba obranu organizovat tak, aby byl zabezpečen široký manévr silami, prostředky a palbou.

Obrana musí být odolná, aktivní, hluboce členěná, protitanková, protivýsadková a schopná odolávat hromadným jaderným úderům. Odolnosti obrany se dosahuje jejím hlubokým členěním a vhodným rozmístěním vojsk do hloubky, což zabezpečuje výhodnější podmínky k vedení protiztečí a protiúderů. Pro zvýšení odolnosti obrany se široce využívá překážek a záatarů, které v žádném případě nesmí omezovat manévr vlastních vojsk. Důležitým požadavkem soudobé obrany je vyvarovat se šablonovitosti v organizaci obrany a při vytvoření bojové sestavy vojsk.

Obrana se v americké armádě dělí na **mobilní obranu a obranu prostoru**. Hlavní rozdíl mezi oběma druhy obrany spočívá v členění bojových sestav vojsk a ve způsobu vedení obranného boje. Obou druhů obrany je možné používat společně nebo samostatně.

Úloha, místo a úkoly armádního sboru v obranné operaci polní armády

Armádní sbor může zaujímat obranu v sestavě polní armády nebo samostatně na samostatném směru. Z toho vyplývá úloha a místo sboru v obranné operaci. Sbor v sestavě polní armády zaujímá

obranu zpravidla v prvním sledu armády, přičemž může být na hlavním nebo pomocném směru. V jednotlivých případech může tvořit druhý sled armády a může být použit k protitúderu nebo k zaujetí obranných čar v hloubce. Armádní sbor v prvním sledu na hlavním směru plní v součinnosti s dalšími sbory hlavní úkol, kterým je zničení útočícího protivníka s cílem vytvořit podmínky k přechodu do protitúdu. Stanovený úkol plní armádní sbor jadernými zbraněmi společně s obranně útočnou činností v mobilní obraně nebo s obranou zaujímaných postavení při obraně prostoru.

Složení armádního sboru, které není stále, závisí na jeho místě v operační sestavě polní armády, na stanoveném úkolu a na předpokládaném charakteru bojové činnosti vojsk protivníka. Sbor může být složen ze tří až čtyř divizí. Většinou bude mít dvě mechanizované a jednu obrněnou divizi nebo jednu pěší, dvě mechanizované a jednu obrněnou divizi. V některých případech se může sbor skládat jen z mechanizovaných divizí. Armádní sbor, který bude zaujímat obranu na hlavním směru, bude se zpravidla skládat ze dvou až tří mechanizovaných a jedné obrněné divize. Armádní sbor v obraně bývá organicky i dočasně posilován příbližně stejným množstvím sil a prostředků ZHV jako za útoku.

Uspořádání obrany

V podmínkách použití jaderných zbraní armádní sbor obvykle organizuje a vede mobilní obranu, může však organizovat a vést i obranu prostoru. V obou případech brání obranné pásmo široké od 60 do 120 km a hluboké od 60 do 120 km. Při některých cvičeních šířka obranného pásma sboru dosahovala až 170 km.

Armádní sbor v mobilní obraně i obraně prostoru buduje zabezpečovací pásmo, přední obranný prostor¹⁾ (obránná pásma divizí prvního sledu) a prostor rozmístění druhého sledu (zálohy) sboru (viz schéma 1).

Zabezpečovací pásmo se buduje při obraně zaujímané mimo dotyk s protivníkem. Může se skládat z pásma činnosti krycích vojsk, všeobecného a bojového zajištění.

Krycí vojska sboru mohou být vyčleňována v síle od obrněné brigády (lehkého obrněného pluku) do obrněné (mecha-

nizované) divize zesílené lehkým obrněným plukem. Divizi vyčleňené do krycích vojsk se dočasně přidělují 1–2 dělostřelecké skupiny (4–9 dělostřeleckých oddílů), ženijní prapor, jednotky pro ukládání jaderných min, protiletadlový raketový oddíl, dopravní prostředky a jaderná munice. Divize v tomto případě může působit na vzdálenost do 75 km od předního okraje obrany vlastních vojsk s úkolem včas odhalit uskupení protivníka, zdržet, usměrnit nebo dezorganizovat jeho postup, způsobit mu ztráty a klamat ho o rozmístění útvarů a jednotek na předním okraji obrany.

Dobu vedení boje krycích vojsk v zabezpečovacím pásmu stanoví velitel polní armády. Po splnění úkolu jsou krycí vojska zpravidla vyváděna do druhého sledu, kde zaujmou předem určené prostory.

Všeobecné zajištění se vytváří na rozkaz velitele sboru; jeho složení určují velitelé divizí prvního sledu. Velitel sboru stanoví dobu, po kterou má všeobecné zajištění vést bojovou činnost. Tato pravomoc může být v některých případech postoupena veliteli divizí. Do všeobecného zajištění každé divize se vysílají jednotky a útvary v síle zesíleného praporu (včetně průzkumného) až brigády. Všeobecné zajištění se vysílá na vzdálenost 8–10 km od předního okraje.

Úkolem všeobecného zajištění je upozornit vlastní vojska na postup protivníka, zjistit jeho sestavu, zdržet a klamat ho o skutečném rozmístění obranných pásem divizí prvního sledu.

Část sil a prostředků všeobecného zajištění může být po překročení vojsky protivníka ponechána v jeho týlu k průzkumu a řízení dělostřeleckých paleb.

Bojové zajištění vysílají brigády prvního sledu na vzdálenost 1–2,5 km i více od předního okraje. Jeho hodnota je zpravidla od zesílené čety do jedné až dvou rot.

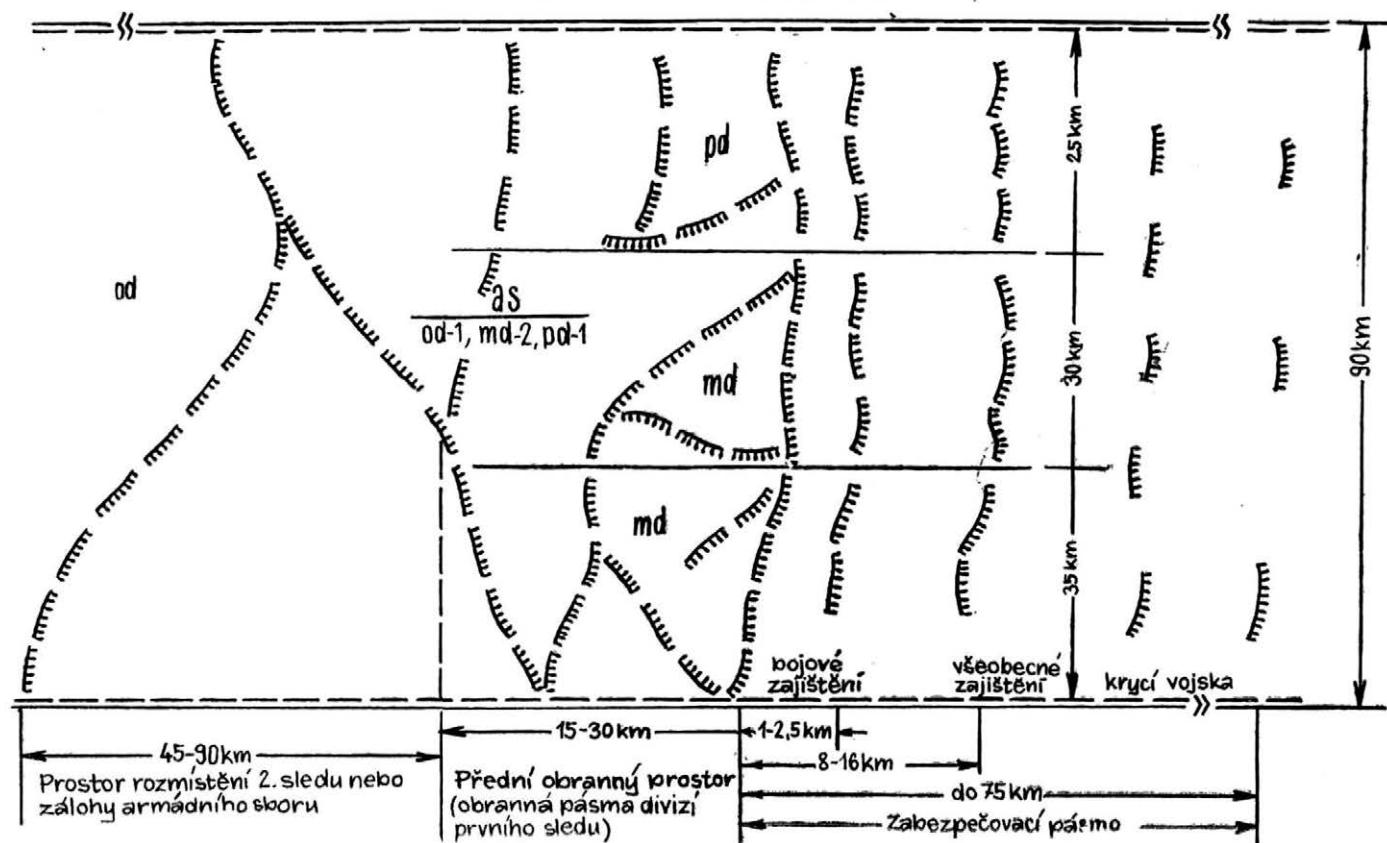
Ženijní zabezpečení zabezpečovacího pásma zahrnuje zřizování překážek a zátrásů včetně jaderných na přístupových cestách protivníka a v předpokládaných prostorech jeho soustředění, budování objektů polního opevnění pro osoby a bojovou techniku na jednotlivých čarách (postaveních) zaujímaných krycími vojsky, útvary a jednotkami všeobecného a bojového zajištění. Komunikační objekty, přechody přes vodní překážky a hydrotechnická zařízení se připravují k ničení.

Obranná pásma divizí prvního sledu sboru tvoří přední obranná postavení brigád prvního sledu a prostor rozmístění

¹⁾ Přední obranný prostor vyššího svazku (svazu, útvaru) je obranné pásmo (úsek) podřízeného svazku (útvaru) rozmístěného v prvním sledu.

MOŽNÉ ČLENĚNÍ OBRANY ARMÁDNÍHO SBORU

Schéma 1

druhých sledů (záloh) divizí. Šířka a hloubka obranného pásma divize prvního sledu může dosahovat 25–35 km a v některých případech i více (obrana vodní překážky apod.). Brigády prvního sledu mohou obsazovat a budovat obranné postavení široké 10–15 km i více a hluboké do 20 km.

V obraně prostoru jsou přední obranné prostory divizí prvního sledu sboru základním prvkem obrany. Vyčleňují se do nich hlavní síly a prostředky s úkolem zastavit postup útočícího protivníka. V mobilní obraně se do předních obranných prostorů divizí vyčleňují menší síly a prostředky složené z pohyblivých útvarů a jednotek, které mají způsobit protivníkovi ztráty na živé síle i bojové technice, usměrnit postup do předem zvolených prostorů, kde protiztečemi (protiúderem) druhých sledů (záloh) donutit protivníka k soustředění vojsk, která se stanou vhodnými cíli pro jaderné údery.

U pěší a mechanizované divize je třeba mít při obraně prostoru v předním obranném prostoru nejméně dvě brigády a v mobilní obraně čtyři až pět praporek taktických skupen. Bez ohledu na druh obrany se v prostorech rozmístění druhých sledů (záloh) divizí soustřeďují nejpohyblivější útvary. V mobilní obraně je druhý sled hlavní údernou silou sboru.

Prostor rozmístění druhého sledu (záložní sled) sboru je vymezen týlovou hranicí divizí prvního sledu a týlovou hranicí armádního sboru. Rozmísťují se v něm rozptýleně a pokud možno skrytě svazky a útvary druhého sledu (zálohy) sboru připravené k vedení protizteče (protiztečím) a protivníka vklínivšího se do obrany a v některých případech k zaujetí obrany v hloubce. Tomu odpovídá i příslušné vybudování tohoto prostoru, spočívající v případě obranných čar (postavení), přehradných postavení, příčných postavení, komunikací pro přesuny, čar pro rozvinování k protiztečím a široké síti zátarasů všech druhů podle celkového plánu obrany. Prostor rozmístění připravují síly vyčleněné do druhého sledu (zálohy) sboru.

Bojová sestava

Armádní sbor, který vede obranu na hlavním směru, člení bojovou sestavu zpravidla do dvou sledů, přičemž v mobilní obraně vytváří mnohem silnější druhý sled (zálohu) než při obraně prostoru. Přitom se předpokládá, že i při vedení mobilní obrany první sled sboru musí tvořit nejméně jedna divize.

V **mobilní obraně** může být v prvním sledu použita pěší, mechanizovaná divize a lehký obrněný pluk nebo dvě mechanizované divize a lehký obrněný pluk a ve druhém sledu obrněná a mechanizovaná divize se samostatnou brigádou (**viz schéma 2**). Jedna mechanizovaná divize prvního sledu může organizovat a vést v tomto případě obranu prostoru a druhá mechanizovaná divize společně s lehkým obrněným plukem mobilní obranu. Divizím prvního sledu se přidělují jaderné náplně a zesilují se skupinou polního dělostřelectva.

Obrněná divize zesílená jednou nebo dvěma skupinami polního dělostřelectva může být v počátečním období použita v zabezpečovacím pásmu v krycím vojsku sboru a po splnění úkolu může být vyvedena do druhého sledu.

Sborová dělostřelecká skupina složená z oddílů dělostřeleckých raket HONEST JOHN a oddílů ŘS SERGEANT se používá k zabezpečení palebné podpory krycích vojsk, k palebné podpoře divizí prvního sledu, k boji s dělostřelectvem protivníka a k zabezpečení protiztečí.

Protiletadlová raketová skupina se používá k ochraně prostředků jaderného napadení, míst velení, druhosledových divizí a důležitých objektů.

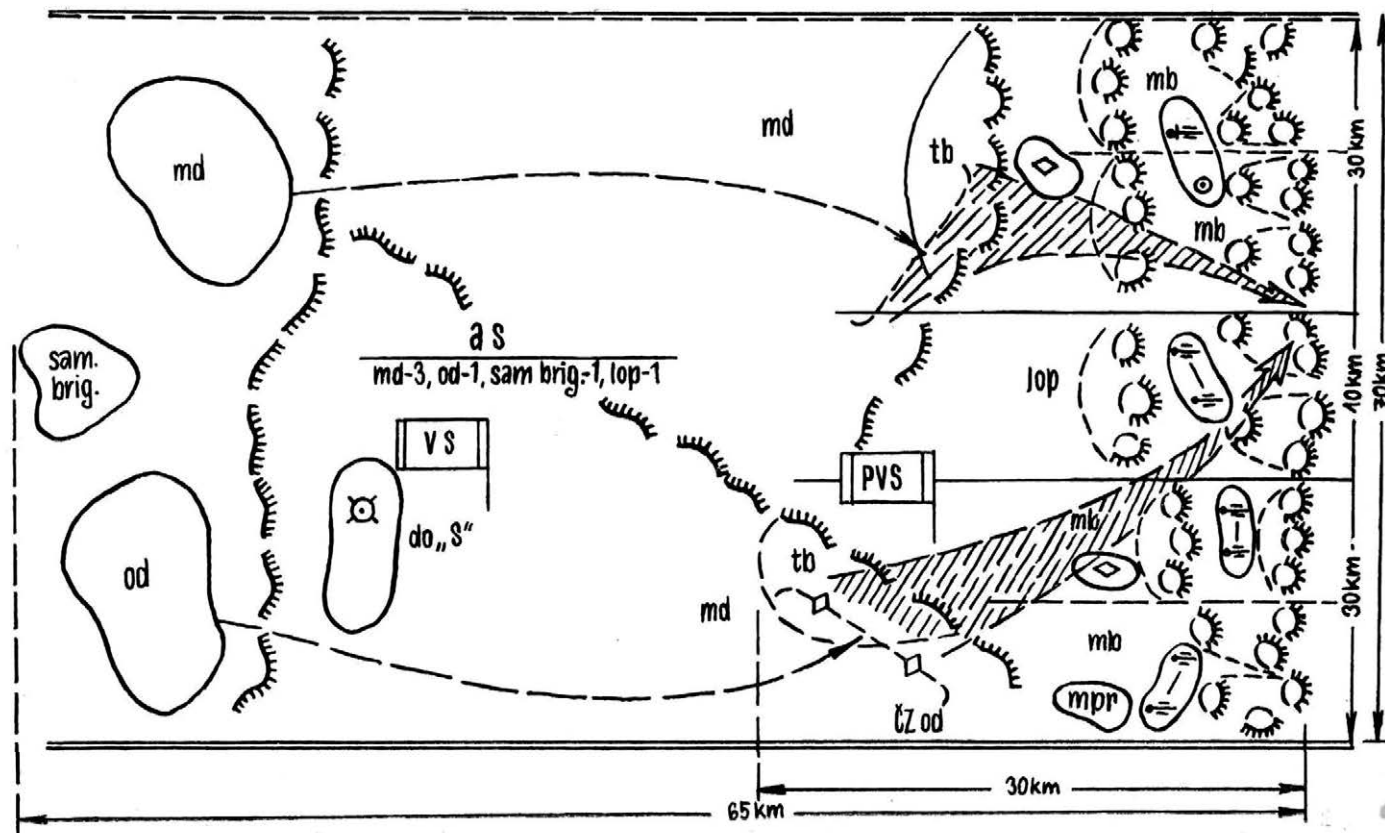
Při **obraně prostoru** se do prvního sledu obyčejně vyčleňují mechanizované (v některých případech pěší) divize a do druhého sledu obrněná divize (**viz schéma 3**). Divize prvního sledu člení zpravidla bojovou sestavu do dvou sledů s dvěma brigádami (7–8 praporů) v prvním a jednou brigádou (2–3 prapory) ve druhém sledu.

Druhý sled sboru, který tvoří nejčastěji obrněná divize, se rozmísťuje rozptýleně v prostoru, který umožňuje manévr k vedení protiztečí. Vytváří-li se zabezpečovací pásmo, může působit tato divize jako krycí vojska sboru při zesílení lehkým obrněným plukem, posilovou skupinou dělostřelectva divize ve složení 3–4 oddílů, protiletadlovým dělostřeleckým oddílem VULCAN/CHAPARRAL. Po splnění úkolu krycích vojsk se divize přesune do prostoru rozmístění druhého sledu (zálohy) sboru.

Sborové dělostřelectvo včetně oddílů dělostřeleckých raket HONEST JOHN se rozmísťuje v obranných pásmech divizí prvního sledu, kterým poskytuje všeobecnou podporu. Oddíl řízených střel SERGEANT se rozmísťuje za obrannými pásmy divizí a používá se k uskutečňování jaderných úderů ve prospěch vojsk sboru.

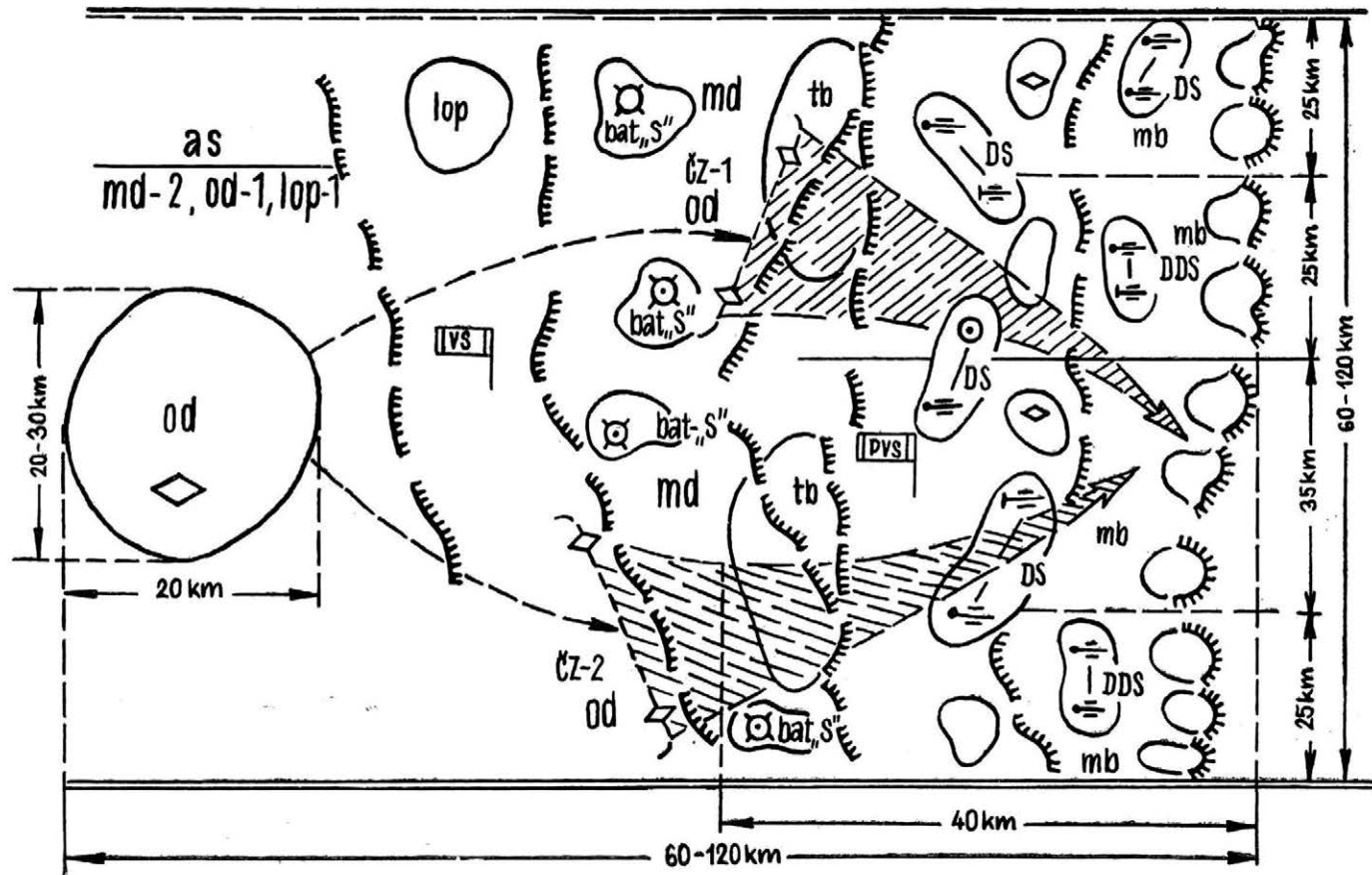
BOJOVÁ SESTAVA ARMÁDNÍHO SBORU V MOBILNÍ OBRANĚ (VARIANTA)

Schéma 2

BOJOVÁ SESTAVA ARMÁDNIHO SBORU PŘI OBRANĚ PROSTORU

Schéma 3

Vedení obranného boje

Obranný boj armádního sboru se zahajuje nezávisle na druhu obrany bojem krycích vojsk. Velitel sboru stanoví krycí vojskům úkol, který upřesňuje podle vývoje situace a postupu protivníka a organizuje jejich jadernou, dělostřeleckou a leteckou podporu. Americké řady zdůrazňují, že velitel vyčleněných krycích vojsk musí mít značnou volnost a samostatnost v rozhodování. Krycí vojska přehrazují důležité směry postupu protivníka obsazováním úseků terénu (čar), na nichž vedou boj na zdrženou.

Tvoří-li krycí vojska sboru obrněná (mechanizovaná) divize, zesílená lehkým obrněným plukem, zaujímá zpravidla dvě čáry (postavení), přičemž na jedné jsou dvě brigády a na druhé jedna brigáda a lehký obrněný pluk. Vzdálenost čar má být taková, aby byl protivník nucen při postupu k druhé čáře (postavení) změnit palebná postavení dělostřelectva. Úkolem jednotek na první čáře (postavení) bude donutit protivníka k rozvinutí a organizaci útoku. V době rozvinování protivníka k útoku se předpokládá vést jaderné údery a údery letectvem a dělostřelectvem. Po zahájení útoku se krycí vojska nezavazují do dlouhotrvajících bojů a odcházejí pod krytím palbami a za širokého využití zátarasů na novou čáru. Takovým způsobem vedou krycí vojska boj na čarách, kterým může být podle charakteru terénu několik až do čáry (postavení) všeobecného zajištění. Po odchodu za tuto čáru (postavení) zaujmou předem určený prostor v hloubce obrany.

Při vedení **mobilní obrany** musí vojska prvního sledu sboru zastavit, zdržet nebo dezorganizovat útočícího protivníka. V případě, že jeho zastavení není možné danými silami prvního sledu sboru, brání určené síly v souladu s celkovým plánem obrany sboru připravená postavení (rajóny) na bocích, nutí protivníka útočit na směrech výhodných pro obránce do předem zvolených prostorů, kde se předpokládá jeho zničení jadernými údery a koordinovaným úsilím všech sil a prostředků sboru. Vojska rozmístěná na směru předpokládaného prostoru pro zničení protivníka vedou boj na zdrženou a postupně odcházejí na čáru přípustného vklínění protivníka. Ke zdržování a dezorganizaci protivníka směřují jaderné údery a dílčí protizteče druhých sledů (záloh) brigád a divizí prvního sledu sboru. Jakmile protivník vyjde do prostoru vhodného pro jeho zničení, zaměřují se všechny síly a prostředky sboru na zabezpečení sborové protizteče.

Organizaci a vedení protizteče hodnotí americké velení jako nejdůležitější součást mobilní obrany. Za nejvýhodnější dobu jejího uskutečnění druhým sledem (zálohou) sboru, které budou zpravidla předcházet protizteče divizí prvního sledu, se považuje dočasné zastavení protivníka, kterému nemá být dána možnost opevnit se na dosažené čáře a přeskupit síly a prostředky. K zabezpečení protizteče se plánuje palebná podpora a ženijní zabezpečení.

Boj s prostředky jaderného napadení protivníka v době zabezpečení a vedení protizteče (protiúderu) vedou oddíl řízených střel SERGEANT, oddíl dělostřeleckých raket HONEST JOHN, 175mm kanónů, 203,2mm houfnic a také podpůrné letectvo.

Větší část jaderné munice se předpokládá vyčlenit divizím druhého sledu ke zničení protivníka, který se vklíní do obrany. Armádní sbor musí vlastními silami a prostředky splnit úkol umlčet nebo zničit prostředky jaderného napadení v taktické a bližší operační hloubce sestavy protivníka.

Protivzdušná obrana vojsk při protizteči se uskutečňuje silami a prostředky armádního sboru polní armády a stíhacím letectvem. Oddíly protiletadlových řízených střel HAWK, které jsou v podřízenosti veliteli sboru, se uskupují tak, aby účinným dosahem střel plně zabezpečily obranu vojsk v prostorech rozmístění před zahájením protizteče, v jejím průběhu a po splnění úkolu bez manévru. Stíhací letectvo působí v rámci protivzdušné obrany celého prostoru operace s důrazem na prostor protizteče. Důležitým předpokladem zabezpečení vojsk při protizteči je vybojování místní nadvlády ve vzduchu.

Ženijní zabezpečení protizteče se uskutečňuje předem a zahrnuje především přípravu a údržbu silnic a mostů pro přesuny vojsk a přípravu čar rozvinutí. Pro každou divizi se plánuje příprava nejméně čtyř silnic a dvou čar rozvinutí silami sborových ženijních útvarů a jednotek. Úkoly bezprostředního ženijního zabezpečení zasazených divizí plní ženijní prapory divizí.

Divize určené k protizteči zahajují přesun tak, aby v době jaderných a leteckých úderů zakončovaly útvary prvního sledu divizí rozvinování. Přesun divize se doporučuje ve dvou sledech (s dvěma brigádami v prvním sledu a jednou brigádou ve druhém sledu). Do každé brigády prvního sledu se začleňují 2–3 tankové a 1–2 mechanizované prapory.

Protizteč se zahajuje hromadným jaderným úderem na hlavní uskupení protivníka, který se vklíní do obrany, zejména na jeho prostředky jaderného napadení a na přisunující se zálohy. Ihned za jadernými údery za podpory dělostřelectva a letectva jsou divize (uskupení) pro protizteč zasazovány do boje. K protizteči se zpravidla připojují i síly, které jsou v přímém dotyku s protivníkem.

Protože se počítá s tím, že cílem protizteče nebude jen obnovení předního okraje obrany, ale úplné zničení vklínivšího se uskupení protivníka a vytvoření podmínek k přechodu do protiútoků, bude bojová činnost v tomto období vedena úporně a v rychlém tempu.

Po zničení uskupení protivníka, které se vklínilo do obrany, bude další charakter bojové činnosti sboru určován vývojem situace. Po částečném přeskupení sil a prostředků může být např. skutečně přechod do útoku nebo opět vytvořeno obranné uskupení. Podaří-li se protivníkovi vytvořit v průběhu boje značnou převahu v silách a prostředcích a protizteč nemá naději na úspěch, může armádní sbor obdržet i úkol přejít k vedení boje na zdrženou.

Při vedení **obraně prostoru** je hlavní úsilí sil a prostředků zaměřeno na odražení zteče protivníka před předním okrajem a na udržení předního obranného postavení. V případě vklínění protivníka se předpokládá jeho ničení jadernými údery, palbou dělostřelectva a protiztečemi druhých sledů (záloh) praporů a brigád prvního sledu. Podle vývoje situace mohou být tyto protizteče vedeny při vklínění protivníka do hloubky 1,5–2 km a zabezpečují se jadernými údery a palbou dělostřelectva. Nepodaří-li se obnovit protiztečemi původní stav, musí velitelé

brigád všemi prostředky, které mají k dispozici, zadržet další postup protivníka a tím vytvořit podmínky k vedení protiztečí druhými sledy divizí zpravidla do boků uskupení vojsk protivníka, který se vklíní do obrany.

Podle vývoje situace mohou být protizteče druhých sledů divizí vedeny samostatně nebo v součinnosti s druhým sledem sboru. Podaří-li se protivníkovi vklínění do předního obranného prostoru armádního sboru na dvou a více směrech současně, doporučuje se blokovat jeho vlny silami druhých sledů (záloh) divizí a potom vést protizteč druhým sledem (zálohou) sboru a v součinnosti s druhými sledy divizí a za podpory jaderných, leteckých úderů a palb dělostřelectva zničit vklínivšího se protivníka. Někdy však bude nutné vést protizteče druhým sledem (zálohou) sboru na několika směrech s cílem zničit dvě nebo více uskupení protivníka, která se vklínila do obrany. Ze nejefektivnější způsob se v takovém případě považuje ničení protivníka po částech, počínaje uskupením, které nejvíce ohrožuje celistvost obrany. Drobení sil určených k protizteči se však připouští jen v nejkratším případě.

Protizteč druhým sledem (zálohou) sboru a její zabezpečení je v podstatě obdobné jako v mobilní obraně.

Po obnovení původního postavení jsou síly a prostředky použité k vedení sborové protizteče vyvedeny znovu do druhého sledu (zálohy) sboru. V případě, že by po zhodnocení situace nebylo vhodné vést protizteč a nebylo by možné dosáhnout předpokládaných výsledků, je povinnost velitele sboru použít všech sil a prostředků k blokování vklínivšího se protivníka, nedopustit jeho další postup do hloubky obrany a tím vytvářet podmínky k provedení protiúderu většími silami.

Organizace a vedení útupu

Ústup je činnost vojsk spojená s přesunem směrem do týlu nebo do stran od protivníka s cílem dezorganizovat a vyčerpávat protivníka, způsobovat mu ztráty, uvádět protivníka do situace pro něho nevýhodné, vytvářet podmínky k použití částí sil na jiných úsecích fronty, vyhnout se boji za nepříznivých podmínek, získat čas, vyjít z boje a odpoutat se od protivníka a napomáhat přeskupování vlastních vojsk.

Ústup podle amerických řádů se skládá z vyjít z boje, boje na zdrženou a z odchodu. Může být veden pod tlakem protivníka nebo podle předem zpracovaného plánu. Řády zdůrazňují, že jakýkoliv ne-

organizovaný ústup před silným protivníkem může způsobit porážku. Proto může být veden jen na rozkaz nadřízeného velitele nebo v souladu s plánem, který ústup předpokládá.

Vyšší svazky a svazy, které jsou v dotyku s protivníkem, budou používat různých forem ústupového boje buď současně nebo postupně. Tak např. po vyjít z boje mohou vojska zahájit odchod, který se může uskutečňovat za výhodných podmínek pod ochranou vojsk, vedoucích boj na zdrženou.

Vyjít z boje je činnost, při které se vojska nebo jejich část odpoutávají od protivníka, aby mohla plnit jiný úkol.

Uskutečňuje se v obraně nebo při boji na zdrženou pod tlakem protivníka nebo podle plánu. U armádního sboru se pro vyjití z boje zpracovává plán, který ob-
sahuje:

- způsob vyjití z boje divizí, které jsou v bezprostředním dotyku s protivníkem;

- bojovou sestavu krycích vojsk a jejich úkoly;

- rozdělení sil a prostředků;

- způsob palebné podpory (jaderné, dělostřelecké a letecké);

- ženijní zabezpečení včetně opatření spojených s ničením důležitých objektů;

- organizaci velení a spojení;

- organizaci týlového a materiálně technického zabezpečení vojsk.

K zabezpečení organizovaného vyjití z boje divizí prvního sledu se vyčleňují krycí vojska, zpravidla ve složení obrněné (mechanizovaná) divize zesílená lehkým obrněným plukem, jednou až třemi dělostřeleckými skupinami (4—5 oddílů v každé). Divize s posilovacími prostředky se rozvíjí na takticky výhodné čáře v hloubce 5—8 km od předního okraje vlastních vojsk a zabezpečuje vyjití z boje divizí prvního sledu a jejich soustředění v předem určeném prostoru.

Odpoutání divizí prvního sledu od protivníka se předpokládá zabezpečit jadernými údery, palbou dělostřelectva, údery letectva a vedením dílčích protiztečí na široké frontě. Každá divize vychází z boje pod příkrytím bojových taktických skupin (zesílených praporů), vyčleňovaných od každé brigády prvního sledu.

Vyjití z boje hlavních sil divize se doporučuje v tomto pořadí:

- jednotky a útvary týlového zabezpečení;

- dělostřelectvo (kromě oddílů vyčleňovaných k podpoře boje krycích vojsk);

- brigády, které jsou v přímém dotyku s protivníkem (bez krycích jednotek);

- druhý sled (záloha) divize.

Útvary a jednotkám se mohou určovat prostory shromaždišť, ve kterých se však nesmí dlouho zdržovat. Po vyjití z boje hlavních sil může armádní sbor v závislosti na stanoveném úkolu přejít k boji na zdrženou (viz schéma 4) nebo může zahájit plánovaný odchod do předem určeného prostoru.

Boj na zdrženou je formou ústupového boje, při které se vojska nezavazují do

rozhodného boje, snaží se zdržet protivníka, vyčerpat jej a získat čas k zaujetí obrany v hloubce. Může být veden v těchto případech:

- v počátečním období války, když se nepředpokládá vedení úporné obrany přímo na hraniční čáře;

- v průběhu války, kdy je rozhodnuto vzhledem k nepříznivé situaci vyklidit část obsazeného prostoru a zaujmout výhodnější prostor (čáru);

- v obraně, kdy hrozí úplné zničení bránících se vojsk protivníkem, který se vklíní do obrany.

Hloubka vedení boje na zdrženou, doba trvání a rychlost odchodu vojsk závisí na složení vojsk protivníka, zabezpečení jadernou municí, charakteru terénu, času, který je třeba pro soustředění záloh v hloubce a na zámyslu nadřazeného velitele.

Armádní sbor může organizovat a vést boj na zdrženou v pásmu do 80 km šířkou a do hloubky 150—160 km a v některých případech i větší. Při organizování boje na zdrženou se stanoví několik hlavních a mezilehlých čar (postavení). Hlavní i mezilehlé čáry (postavení) se doporučuje volit za vodními překážkami, v členitém terénu a za jinými přírodními překážkami. Vzdálenost mezi jednotlivými hlavními a mezilehlými čarami (postaveními) v závislosti na charakteru terénu mohou být 35—45 km. Dobu, po jakou bude veden boj na každé čáře, určuje nadřazený velitel.

Při organizaci a vedení boje na zdrženou je hlavní pozornost věnována maximálnímu využití přirozených ochranných vlastností terénu. Ženijní úprava terénu bude závislá na času, který je k dispozici. Pořadí plnění jednotlivých úkolů může být přitom toto:

- vyčištění předpolí;

- položení jaderných min a výbušných minových polí;

- ničení silničních směrů a objektů;

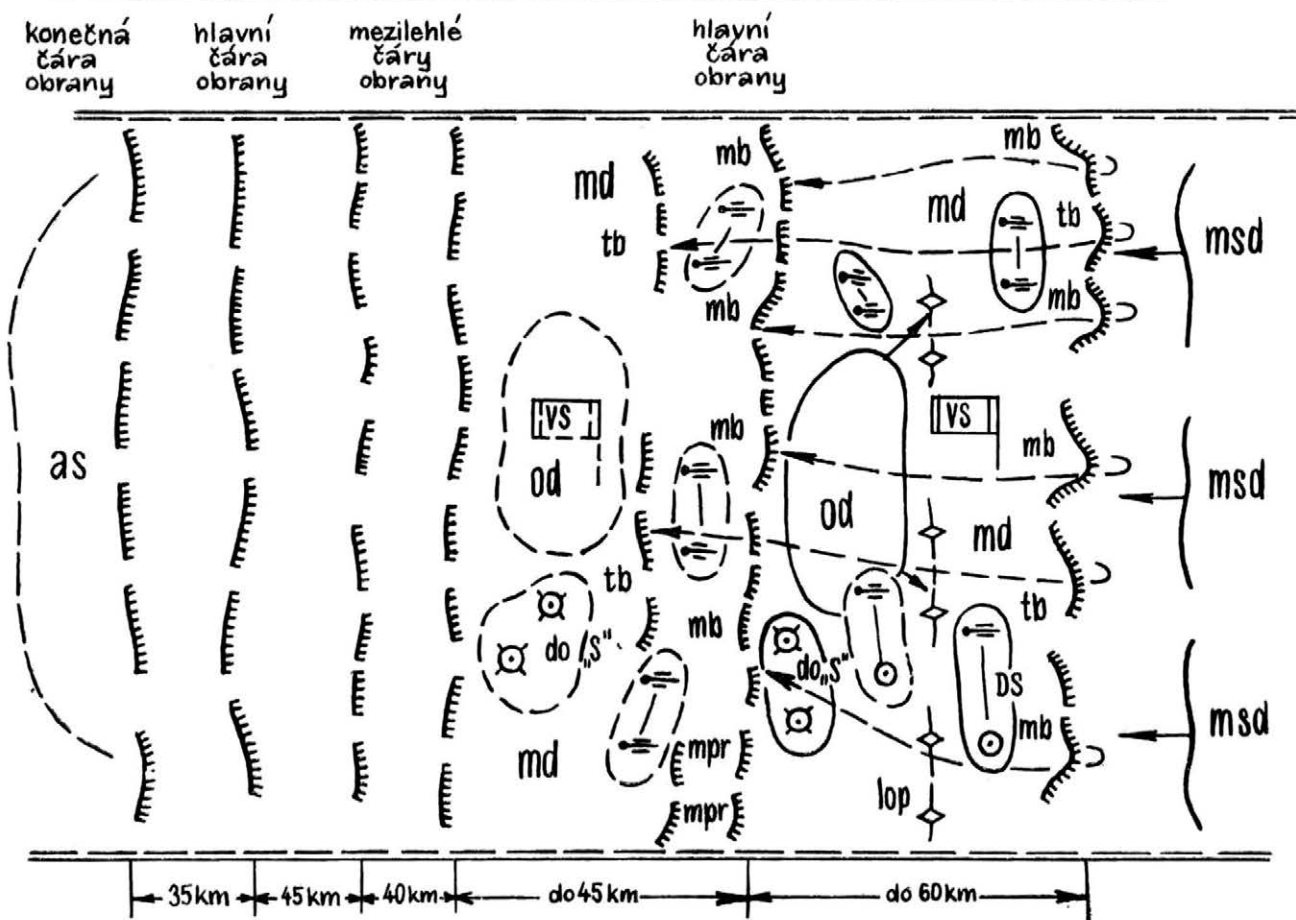
- budování objektů polního opevnění pro živou sílu a bojovou techniku;

- úprava a údržba silnic a os přesunu.

Při boji na zdrženou se používá větší sil a prostředků v prvních sledech a velení palebným prostředkům se decentralizuje. Druhý sled se používá převážně jako zajišťovací jednotky (mimo dotyk s protivníkem), k protiztečím, ochraně boků a důležitých prostorů nebo objektů v týlu, k přípravě dalších ústupových postavení v hloubce, k vedení úderů před přední okraj, k zabezpečení odpoutání

BOJOVÁ SESTAVA ARMÁDNÍHO SBORU PŘI VEDENÍ BOJE NA ZDRŽENOU

Schéma 4

vojsk v dotyku a k poskytování palebné podpory prvním sledu.

Odchod je forma ústupu, při které se vojska sboru snaží předem vyhnout rozhodnému boji při dokončování manévru mimo dotyk s protivníkem. Odchod může být zahájen vyjitím z boje, může se však vést i mimo dotyk s protivníkem. Podle předpisů americké armády může být odchod veden s cílem odpoutat se od protivníka, zaujmout obranu ve výhodném terénu, vyrovnat linii frontu nebo přenést bojovou činnost do jiného prostoru výhodnějšího pro další vedení boje.

Odchod je zpravidla uskutečňován v noci nebo za snížené viditelnosti. Ve dne jsou možné jen přesuny jednotlivých vozidel nebo menších proudů. Při odchodu se má v širokém měřítku používat kromě

vozidel všeho druhu i prostředků vzdušné přepravy.

Odchod hlavních sil probíhá pod ochranou krycích vojsk, které obvykle vedou boj na zdrženou. Mimořádná pozornost musí být věnována bojovému zajištění pochodových proudů, které se sestavují v obráceném sledu než za přibližování k protivníkovi.

Po zahájení odchodu se vojska člení do jednotlivých pochodových proudů, které se přesunují do předem stanovených prostorů soustředění. Boj zahajují tyto síly jen tehdy, vyžaduje-li to stanovený úkol nebo při napadení partyzány a vzdušnými výsadky. Americké řády upozorňují na maximální dodržování zásad utajení, zejména na zákaz rádiového vysílání před zahájením i v průběhu odchodu.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ян Штурма
подполковник Яромир Фултер

К вопросу подготовки кадров и развития военного образования 3

Авторы разъясняют значение решения Президиума ЦК-КПЧ и стремятся с более широкой точки зрения объяснить его общее значение и место в деле осуществления линии XIV съезда КПЧ в области обеспечения обороноспособности нашей страны. В статье ими анализируются две проблемы: научно-техническая революция и новая система подготовки кадров, а также основные принципы новой системы подготовки кадров и военного образования.

Кандидат военных наук, доцент-полковник Франтишек Цврек

Предвидение 10

Статья является окончанием материала, опубликованного в прошлом номере. Автор совокупно и глубоко исчерпывает проблемы предвидения в оперативном и тактическом звеньях, всесторонне оценивает влияние субъективных и объективных факторов на указанную область и на основе логического анализа даст руководство для действия.

Кандидат исторических наук, подполковник Мирослав Брофт

Тридцатилетие битвы под Курском 17

Автор занимается ходом и результатами битвы на стратегическо-оперативном уровне. Исходя из анализа обстановки на фронте, он показывает намерения обеих сторон, методы их решения. Более подробно анализирует танковое сражение, способы ввода в сражение резервов фронта и верхнего главкомандования, а также методы их координации. Статья приближает читателя к этой знаменательной годовщине и одновременно обращает внимание на некоторые эпизоды, которые являются актуальными и поучительными также и для настоящего времени.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Милослав Бузек
подполковник Йосиф Бергман

Пути дальнейшего повышения боевой готовности 23

Авторы обосновывают необходимость достижения высокой боевой готовности ЧНА с точки зрения политического значения и понимания вопросов боевой готовности личным составом ЧНА. Более подробно они анализируют проблемы управления боевого расчета и сроки приведения частей в боевую готовность. Показывают, как необходимо подходить к оценке выполнения задач боевой готовности.

Кандидат военных наук, полковник Мирослав Недвед

К вопросам живучести и подвижности пунктов управления 29

Автор хорошо излагает историю и современное состояние в ЧНА. В основном он приводит современные взгляды на единые тактико-технические требования предъявляемые техническим средствам, обеспечивающим управление, а в частности к необходимому оснащению штабных транспортных средств.

Подполковник Франтишек Гартянски

Опыт планирования боевой и политической подготовки в звене часть 36

Автор приводит некоторый опыт планирования боевой и политической подготовки в звене часть, главным образом уточнения задач в этой области. В статье приведены также возможные образцы планирующих документов в указанном звене.

Майор Йиржи Флориан	
Некоторые сведения из области управления	48
Автор приводит некоторые практические сведения из применения методики работы штаба в звене армии. Главным образом он анализирует подготовку принятия решения командующего и его организованное доведение до подчиненных.	

Полковник Зденек Шик	
Содержание первого массированного ядерного удара фронта	50
Автор обосновывает применение понятия «пуск» в отличие от «залпа» в ракетных войсках и стремится изложить понимание первого массированного ядерного удара как определенного периода фронтовой наступательной операции, включающего переход к всеобщему применению ядерного оружия без точного ограничения по времени.	

Подполковник Ярослав Шмидл	
Инженерное обеспечение в звене часть-соединение	53
Автор объясняет только основные задачи инженерного обеспечения основных видов боевых действий (атака, оборона). Приводит общий перечень задач и возможностей выполнения инженерных мероприятий в звене полк — дивизия. Положительной чертой для читателя является то обстоятельство, что автор суммарно приводит новейшие применяемые тактические нормы.	

Кандидат военных наук, подполковник Милан Линхарт	
Оптимализация защитных мероприятий на пунктах управления	61
Речь идет о теоретическом применении методов оперативного исследования с применением средств механизации и автоматизации. Автор приводит метод оптимализации при вычислении минимума потерь на пунктах управления. В заключении он приводит возможный пример практического вычисления оптимального размещения отдельных групп на КП соединения с точки зрения угрозы ядерного нападения.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Взаимосвязь военной науки с естественными науками	65
В статье анализируются достигнутые результаты развития естественных наук с точки зрения их революционного влияния на военную науку. Это влияние проявилось прежде всего появлением новых средств и способов ведения войны, основных организационных изменений и повышением требований в области политической, психологической и военно-технической подготовки войск.	

Требования, предъявляемые к боевым порядкам	70
В статье на основе уставов и наставлений сформулировано определение боевого порядка и показываются возможные способы создания боевых порядков и также их элементы и задачи в отдельных видах боевых действий, в разных условиях и в соответствии с конкретной обстановкой. В ней также разъясняются некоторые требования, которые необходимо учесть при создании боевых порядков.	

Боевая готовность подразделений вне гарнизона	78
В статье содержится требование достижения высокой организованности при приведении войск в боевую готовность в районах их временного размещения. В ней разъясняются обязанности штаба в области планирования и обеспечения подразделений необходимыми материальными средствами.	

ИНФОРМАЦИЯ

Подполковник Франтишек Троусил	
Армейский корпус армии США в оборонительном бою и при отступлении . . .	81
Автор в первой части статьи анализирует принципы организации обороны, эшелонирования боевого порядка и ведения оборонительного боя в ходе организации подвижной обороны и обороны района армейским корпусом. Во второй части он анализирует принципы организации и ведения боевых действий при отступлении.	

Vydává ministerstvo národní obrany ve Vydavatelství MAGNET, n. p.,
Vladislavova 26
113 Praha 1

Vychází v Redakci vojenských odborných časopisů, šéfredaktor plukovník ing. Branislav
RAPOŠ, tel. 2191/2293, zástupce plukovník ing. Jindřich MALINA, tel. 2191/2611.

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10X ročně.

Je rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/1611; 261551—7, 1. 380). Plukovník ing. Jindřich Malina (vedoucí redak-
tor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, Soňa Šimandlová (technická redaktorka).

Redakční rada: Podplukovník ing. Ladislav ČECH, podplukovník ing. Miloš
DOLEŽAL, plukovník gšt. ing. Zdeněk HAVALA, plukovník ing. Bohuslav HAVLÍČEK,
generálmajor ing. Jaromír JÁŠEK, podplukovník ing. Jaromír LANK, CSc., plukovník
gšt. ing. Jan MARTINSKÝ, generálmajor doc. ing. Václav MATIČKA, CSc., podplukovník
PhDr. Alois MICHŇÁK, CSc., podplukovník ing. Jan PAPÍK, plukovník doc. PhDr. Zdeněk
PROCHÁZKA, CSc., plukovník PhDr. ing. Václav SMETANA, plukovník ing. Václav
VĚBR, plukovník ing. Otakar VLACH, plukovník ing. Jaroslav VOLEK, CSc., plukovník
ing. Jaromír VYHNANOVSKÝ, plukovník ing. Jiří ZELENKA.

Ročník XXIII. Toto číslo bylo dáno do tisku 3. května 1973.